

ધી ન્યુ ફોનોગ્રાફ મોટી
બાદશાહી ગાયનમાળા
ભાગ ૧ થી ૨૪

મળવાનું છે.-બુક્સેલર, સાકરલાલ બુલાખીદાસ-અમદાવાદ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૮-૪૪ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ બાદશાહી ગાયનમાળા

વિષય ૪-૨-૪

ધી નયુ કોનો આકું

ખુબસુરત

ગાચન માળા.

પ્રકાશક:

જુકસેવર સાકરલાલ જુલાખીદાસ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

સને ૧૯૨૯

સંવત ૧૯૮૫

આવૃત્તિ ૫ મી

પ્રા. ૬૦૦૦

મુદ્રક:—પુરૂષોત્તમ શંકરદાસ.

ઉત્કૃષ્ટ મુદ્રણાલય રીચીરોડ—અમદાવાદ

કી. રૂ. ૦-૧૨-૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી લેખીયાર્થ-સંગ્રહ

૧૯૬૪-૬૫

ગાયનમાળા.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી.

રાગ ભજન.

રામ ભજ તું પ્રાણીયા, તારા ભવની ભાવટ ભાગશે (૨)
“બોલો રામ સીતારામ” પંખીડા તું જે વિચારી
કર્મ તારાં લે સંભારી, વાસના નધારી તુંતે રૌરૌ નર્ક નાંખશે-રામ.
મુદ તેં મતિ વિચારી, મતિ તેવી ગતી તારી,
ઉડજે સંભાળી તારી કંચનની કાયા થશે-રામ.

નરસિંહ મહેતો—

વાલા વેગે આવોરે દયા દીલે લાવો રે, બીડું મારી ભાગવા હોજી.
નહિ આવો તો છાનાં ઉધાડું બધાં છીદ્ર.....વાલા.
આહરણમાં ઉછર્યા ગોવાળીઆમાં વાસ;
કંધે કાળી કામળી માગી પીતા જાશ.
માતા કેદે મુકીયાં, પુરો મારી આશ, હું રાખું તમથી દાવોરે. બીડું.
જે માના જે બાપના નકટા નિર્લજ બાળ;
મહી માખણના ચોરટા કંસ તણા હે કાળ.
સોડ તજે રાધા તણી દુરિજન આપે આળ વીરા વેગે ધાઓરે...બીડું.

દ્રોપદી—

શામળીયાળ કરન્ને મારી સહાયરે
વાહલા ગરૂડે ચડીને વહેલા આવન્નેરે
શ્યામ સહુણા સુભદ્રાના વીરરે
આ દીન બાળાની લાજ દયાળુ રાખન્નેરે
છોગાળા છે વાત છેલી નથી કોઇ માફ બેલી
વાહલા તુંજ ગુણની ઘેહેલી-દાસી દુઃખમાં હુબેલી
દુઃખીની દાદ રે ફરીયાદ અંતર લાવન્નેરે.....વહાલા.

સાખી } કૌરવ કર્મ ચંડાળ, દુશાઃશન નીરદય અરે;
જેતા પાંચ ભર્યાર પાપી પટકુળ તાણુતો.

વારે આવોતે દયા દીલ લાવોતે
નામ છું અનાથ નારી ભરોસા છે ભુદર ભારી
જેવી તેવી છું તમારી ચાલા દેશો ના વીસારી
હેતે હજધરજીના વીર આવી ઉગારન્નેરે.....વહાલા,

વીરાટ પર્વ:-

ભજન:-

કાયા માયા કોઇકી નાહીં ભઈ, સખ કહેત અપની-અપની,
સત્યુગમે ભયે હરીશ્વંર રાજ સત્યકી સત્યે કહી,
એક સત્યકે કારણે ઉન્હેં કાયા બેચ દધ-સખ કહેત.
ત્રેતામે રાવણુ ભયો રાજ, કંચન કોટ મહી.
એક લક્ષ પુત્ર સવા લક્ષ જાતિ, વાકો ધકડી નાહીં મીલી સખ.

વીણાવેલી:-

મીથ્યાલીમાન—

અરે શું માનવનો અભિમાન પલકમાં ટળી જશેરે.
ખરે જેમ પીપળ ઉપર પાન-પલકમાં ખરી જશેરે.
પલકમાં ખરી જશેરે-માટીમાં મળી જશેરે—અરે.
ઘડી જીવતરમાં ઘડી એક સુખની ના.....રે નથી;
મૂઠ મમતમાં તોયે મરતા આ આ.....રે મથી;
પામર નર નાદાન.....અરે શું.

કાયા કલેવર કારમું છે ગંદકીનો ધાડવો.
સમજી જને સમજી જઇ અભિમાનને વણસાડવો;
અભિમાન દ્રણિધરને નહિ દુધ પાછને પેંધાડવો,
રાવણ સરિખે રાજવીએ લીધો નથી કંઈ લાડવો.—અરે.

સરદારબા—

ખંસીવાલા આજે મારે દેશ,
તારી સાંમળી સુરત પ્યારો એખ—ખંસી
આવન આવન કહે ગયોજી, દે ગયો દ્રાક્ષ અનેક,
ગણુતાં ગણુતાં ઘીસ ગઇ મોરી, આંગળીયાકી રેખ.
સાંવરીઆ, રસીકા, સલુણા, જીયાપેં જીયા મેં કરું એ નીસાર,
હમતો જોગી પ્રેમ કે રે પ્રેમ હમારો દેશ
શુદ્ધ નહીં પાછ શરીરકી, તજ લીનો આ ખેસ.—તારી.

સુકન્યા સૌવિત્રી—

લાગી લગન તારી, ઓ લલના ? લાગી—(ર)
સુરપતી ! મતી શું વીસારી ! ઓ લલના !—લાગી
સુંદરી સખીથી, અધીક સુખ આપું.
પટરાણી કરી રથાપું, ઉથાપું ન વચન મનોહારી—ઓ.

કંસવધ—

કાનુડા તારી કામણુ કરનારી, વૃજમાં વાંસલડી વાગી,
મીડી ને વળી મોહક, મનવશ કરનારી—વૃજમાં.
મનવશ કરનારી, સ્વર સુણતાં લાગે સુખકારી,
હું ઘેલી (૨) તમ વીણુ થઇ છું ગીરધારી—વૃજમાં.

અરૂણોદય— આખાદીનો ઉપાય—

આહે જો ભારતનાં સંતાન, જગતમાં ભારત આખાદી.
તમે અંગે ધરો ખાદી.
દેશ ઉદયની તજો નિરાશા, હવે બનો આશાવાદી.
[વદેશી તમે મોહ તજ્યા નહીં, દેશની ખરખાદી,
કલંક કાળા દુર કરો એ, પાવનકર પહેરો ખાદી.
“ આ દેશ ભારત વર્ષ છે જ્યાં પ્રથમ અરૂણોદય થયો ”
અસ્તાયજે તમ ભાગ્યનો ભાનુ અરે આજે ગયો,
“ પ્રાચીનકળા મંદીર તમારૂં તેજ હીણુ દેખાય છે ”
કારણ તમારી સંપત્તિ પરદેશમાં વહી જાય છે.
લોકમાન્ય વીર વ્રતની, કંઈ ધરો ઉરમાં યાદી.
તમે અંગે ધરો ખાદી.

સંસાર નૌકા—

શ્યામ જીલે હીડોળા, કુંજન બનમેં કુંજન બનમેં મધુ બનમેં
લતાએં પુષ્પોંકા, જીલમેં ક્યા જીલાંતી હંએ !
પવનકે ઝોંકામેં ક્યેસી સુગંધ આતી હંએ ?
ચમનમેં જીકાતે શાખેં સમા દીખાતી હંએ ?
મદનકે ગોદમેં લેકર, એહ સખ રમાતી હંએ ?
બસ આઘ સાંવરી સુરત એહ નયનમેં ?—વ્યામ

બોડાણા—

કપીર ભજન.

તારી ધીરે ગાડી હાંકારે મેરામણ ગાડીવાળા
તારી મજરે ગાડી હાંકારે મેરામણ ગાડીવાળા
ગોડા છુટયા ઠાણશે પીછે પડી પોકાર,
દશ દરવાજા બંધ હુવા તોખી નીકળ ગયા અસ્વાર—તારી.
ગંગા કિનારે ધર કરો, અને નહાવો નીરમળ નીર;
આખ્યા વિના શું પામીએ, તે કહે દાસ કપીર—તારી.

ભોળેભગત કૃત—

આખખો—

મુરખે નાર કુંભારજી આણીરે, એનું ધર કર્યું ધુળધાણી.—ટેક.
પાંચ મણની લાવસી ભરડી, મણની જુલુ ધાણી;
ઘીના ગાડવા ઢોળી નાંખ્યા, દુધમાં નાંખ્યાં પાણીરે. મુરખે.
વાર પરવે વઢવાડ કરેને, કલેશ કરે જાણી જાણી;
છોકરાને મારે છણકા કરેને, ચુંટીઓ લે તાણી તાણીરે. મુરખે.
ખરે ખપોરે રસોધ નીપજવેને, રાતે જાતી પાણી;
છોકરાને મારી મારી સુવારે, ઓલાવા રાત જાણીરે. મુરખે.
ટાઢું સીળુ કંચ આગળ મુકે, મરે જ્યારે જીખ તાણી;
સાંજ પડે ઘેર ભટકીને આવે, ઉપર જાતાં રીસાણીરે. મુરખે.
પડીયાં પાડી આંખ આંજીતો આથડે સાસરે પીયર ન સમાણી;
ભોળે ભગત કહે ગુરૂ પ્રતાપે. ઉતરેલ નાર શીદ આણીરે. મુરખે.

ઉદયભાણ—

ટાળ્યાં નહીં ટળે લખ્યા જે લલાટે લેખ—ટાળ્યાં.
વાળ્યાં ખીજ તે ફળે કરમે લખ્યું તે મળે—ટાળ્યાં.

દશરથ બાંધેલ તલાવડી, પાણી શ્રવણ બરે;
 ધર્મ કરતાં ધાડ થઇ, આંધળાં ઝુરી તો સરે—ટાળ્યાં.
 રઘુનીર ચાલ્યા વનમાં, સીતા રૂદન કરે;
 દુષ્ટ દગે સીતા લઇ ગયે, લાંકા પળમાં બળે—ટાળ્યાં.
 હરિશ્ચંદ્ર જેવો રાજવી, નીચ ધર મજૂરી કરે;
 રાણી વેચી પરધરે, વેળા ચાહે સૌ કરે—ટાળ્યાં.

બુદ્ધદેવ—

પુલની પાંખડી લ્યો પ્રાણ, ગણી અંતરની ઓળખાણ—પુલની.
 શ્યામ સલુણા અમ ધર આવ્યા, શાં કરીએ સન્માન;
 નાથ નગિના પરિમલ બીના મનમાન્યા મહેમાન—પુલની.
 ઝાઝું શું કહીએ સમજીને, સખી નયનના બાણ;
 વિમળ કમળ આ સરોવર જળનું, બોગી ભ્રમર સુખણ—પુલની.

ઉદયભાણ—

બોલો મારા પ્રેમી પોપટજી, બોલો બોલો બોલો મેના બોલાવે,
 ડોલો રંગ રસીયાજી ડોલો જરી ડોલો ડોલો ડોલો પ્યારી ડોલાવે.
 મેના તારા વચનની વેણ લાગી, લાગી લાગી લલ્લીત લેહ લાગી,
 પહેલાં પોપટજી પ્યારા રામજી સંભારો—

ચતુર સુખણ સીતા રામ ઉચરાવો.....બોલો.
 પોપટજી પાંજરું સોનાનું સજ્જનું, લાડીલી હું લાલચુ નથી કે લલચાવું;
 સોને રૂપે શું બીડ લિતરની લાગી.....લાગી.
 રૂડા સુડાને રંગે રમાડું, પાંખે ધાલીને ફળ મીઠાં ખવાડું;
 બાવના બુખ્યા તમે શું બાળી બાવના બુલાવે ?—બોલો.

મીરાંબાઇ—

રાગ—ભજન.

કાનુડો ન જાણે મારી પ્રીત, બાઇ અમે બાળ કુંવારાયે—કા.

જળરે જીમનામાં અમે ભરવા ગયાં તારે, કાનુડે આવીને
છાંટયાં નીર, ઊડયાં છરરરરરરરે—કા.

શેરીએ ને શેરીએ અમે રમતાં ને ભમતાંયે કાનુડે આવીને
તાણ્યાં ચીર, ફાડ્યાં ચરરરરરરરરે—કા.

વૃંદા તે વનમાં વહાલે, રાસ રચ્યો છે કાનુડે તાણીને
માર્ગાં તીર વાગ્યાં ચરરરરરરરરે—કા.

મીરાંબાઇ—

ભજન.

બલીહારી રસીયા ગીરધારી સુંદર સ્થામ હો તજ હમને
મથુરાના વાસી આવા ન બનીયેજી,
વાંસલડી વાગી એવા ભણુકારા વાગે વજ વાટ લાગે મને ખારી-શું
જીમનાજીતો કાંઠો વહાલા ખાવાને દોડે છે, અકળાવી દે છે મુને ભારી-શું
વંદ્રાવન કેરી શોભા તમવીજી અમને તો, વહાલા નવ લાગે હવે સારી-શું
ગોવરધન તોલ્યો વહાલા દયલી આંગળીયેને અમપર દોલ્યો ગીરધારી-શું
મીરાંબાઇ કહે પ્રભુ ગીરધરના ગુણુ વહાલા શુદ્ધ પ્રભુ લેજો મહારી-શું
સુંદરસ્થામ હો તજ અમને મથુરાના વાસી આવા ન બનીયેજી.

કંસવધ—

ગરબો.

જમનાતે તીરે જાદુવાલે, સખી બંસરી બજાવી.

ચોરી મને બહાવરી બનાવી.

ભુલાવી મારું ભાન સાન કહાન ગયો હાં હાં.
 મને મોરલીએ મોહ ઉપજાવી. જમુના.
 સાખી—સુંદર છખી જોઇ છેલતી, ઉપજી અંતર પ્રીત;
 નટવર ગીરધર શ્યામમાં, ચોટયું મારું ચિત.
 નયન નેહે નચાવ્યાં વાલીડે સખી મુખ મલકાવી,
 છુપી છુપી છખીલે કરી સાન, મને લીધીરે લોભાવી,
 ન ભાવે ખાનપાન નિદ્રા ન આવે હવે તેગની લાલાએ
 પ્રેમની લગાવી,
 સાખી—વીરહ થકી વીંધાયેલું, અંતર અતી અકળાય;
 અળગો રહે અલખેલડો, શું સખી ઉપાય કરે. જમુના.

સતી તોરલ—

ભજન.

જેસલ કરીલે વિચાર માથે જમ કરે માર,
 સ્વપ્ન જોયો રે સંસાર તોળાંદે કરે છે પોકાર;
 આવોને જેસલરાય આપણે મળીયેજી,
 આ લવ આવીયો અવતાર માથે સદગુરુ ધાર,
 જાવું ધણીને દરગાહ ખેલડી ઉતારે લવ પાર—આવોને.
 મોતી ઝેરણમાં ઝેરાય માથે ધણુ કરા ધાય,
 કુટે ફેકડીઆં કહેવાય, સાધાની ખરે ખખરું થાય—આવોને.
 નવલખ કાથળીયો બંધાય, ત્યારે ગાંધીડો કહેવાય,
 હિરા માણેક હાટે વેચાય, તેનાં મુલ મોંઘેર થાય—આવોને.
 નિત્ય નિત્ય ઉઠી નહાવા જાય કાચલા ઉજળા ન થાય,
 ખેટો ગુણકાનો તે તો બાપ કાને કહેવા જાય—આવોને.

દેખા દેખી કરવા જાયે, એ નર અધુરીયા કહેવાય,
હાથમાં દીવો લઇને છતી આંખે કુવે પડવા જાય—આવોને.
એવી ચાર જુગની વાણી સતિ તોરલદેવી ગાય—આવોને.

નરસીંહ મહેતો—

હવે મને હરી નામથી નેહ લાગ્યો
લાગી લીડ ને લયનો લાગ્યોરે—હવે મને.
માયા મંદીર મારા મનથી મેં મુકીયાને મન્દીની ઝાળખાણ મુકી,
હેમ હીરાથી હાર મઢેલા તે ઉપર ચાલ્યો મુખે થુકીરે—હવે મને.
કોના સુત તાત કોના માત ને બ્રાત સરવે સ્વારથનાં સગપણ રાખે.
પ્રાણ ગયા પછી પાસે ન આવે કાઇ કાઢો કાઢો મુખે ભાખરે—હવે.

સુકન્યા સાવિત્રી—

યમ-શા માટે શ્રમ કરે, સતી ! તુજ પતિ ભક્તિ સાચી (૨)
હવે પુત્રી ! વળ તું પાછી (૨)

સાવિત્રી—સન્ન્યસ કરે સાથમાં મેં ડગ ભરીયાં સાત,
મિત્ર ભાવે સુજાળે હવે, દીન વનિતાની વાત.
ધર્મ જે વેદપુરાણે બણીઓ, મુખ્ય ધર્મ ગ્રહસ્થાશ્રમ ગણીઓ
કૃપાનાથ ! મમ પ્રાણુનાથ શું, રહી વૃત્તિ રાચી. (૨)
વળું મહારાજ ? કયમ પાછી (૨)

યમ—સુણી વિવેક મૃદુ ભરી વાણી, થયો પ્રસન્ન અતી મન શાણી
સત્યવાનના જીવિત વિના કંઈ ઇચ્છિત વર યાચી (૨)—હવે.

સાવિત્રી—“મહારાજ ! મારાં અંધ સાસુશ્વસુર આંખે દેખતાં થાય.

યમ—તથાસ્તુ” ભગવતી ! તું અતિ દુર આવી;

થાય કાથી મિથ્યા નવ ભાવી—શા માટે.

સાવિત્રી—પતિ સમીપ શ્રમ નહીં જરી, જ્યાં જાઓ મન નાથ.

તપ વ્રત આપ કૃપાવડે ત્યાં આવું તમ સાથ.

સંગત સજ્જન તણી નથી સોંઘી, મૌત્રી સંત પુરૂષની મોંઘી.

કૃપાનાથ ! મમ પ્રાણુનાથ શું રહી વૃત્તિ રાચી (૨) વળું મહારાજ.

યમ—અર્થ યુક્ત સંભાષણ તારું, બુદ્ધિમાં વૃદ્ધિ કરનારું,

સત્યવાનના જીવિત વિના કંઈ, ઇચ્છિત વર યાચી—હવે.

સાવિત્રી—મહારાજ ! મારા બુદ્ધિશાળી સસરાજીને પાછું રાજ્ય પ્રાપ્ત થાય.

યમ—“તથાસ્તુ” ઉત્તમ વર મેં આપ્યાં ભાવે;

હજી પ્રેમદા પુણ્ય આવે—શા માટે.

સાવિત્રી—સુપાત્ર જન કરતાં નદી સુપાત્રનું સન્માન;

સાધુ તો દુશ્મનપણું પણ સાધે કલ્યાણ.

સત પુરૂષોની સમાન દષ્ટિ, દયા તણી વરસાવે વૃષ્ટિ;

કૃપાનાથ ! મમ પ્રાણુનાથ શું રહી વૃત્તિ રાચી (૨)—વળું,

યમ—શીતળ વચન સુધાસમ તારાં, તૃષા તૃષાતુરની હરનારા,

સત્યવાનના જીવિત વિના કંઈ, ઇચ્છિત વર યાચી—હવે.

સાવિત્રી—“મહારાજ ! મારા પિતાના કુળની વૃદ્ધિ કરનાર. મારા સો ભાઈથાય.”

યમ—“તથાસ્તુ” સાસરીયાનું માન વધાર્યું;

પીયર તણું પણ કામ સુધાર્યું—શા માટે.

સાવિત્રી—પર દુઃખે દુઃખીયા બને, દુઃખદ હૃદય વીશ્રામ;

ભરૂંસો ભારે સંતોનું ઠરવાનું શુભ ઠામ.

સ્વજન માંહી વીશ્વાસ ન લાવે, સજ્જન ધર પૂછતું સૌ આવે,

કૃપાનાથ ! મમ પ્રાણુનાથ શું, રહી વૃત્તી રાચી (૨)—વાળું.

યમ—મધુરાં નવીન વચન મંભળાવ્યાં, અતીશય તે મારે મન ભાવ્યા,

સત્યવાનના જીવીત વીના કંઈ ઇચ્છિત વર યાચી (૨)—હવે.

સાવિત્રી—“મહારાજ ! મને મારા સ્વામીથી ઔરસ સો પુત્ર થાય

યમ—“તથાસ્તુ” ઘટે ન થાવું અતિ વર લોભી:

તજ પૂઠ હવે જ અહીં થોભી—શા માટે.

સાવિત્રી—સ્વધર્મ વહાલો સાધુને, જે નવ ચુકે લગાર,

સાંપ્રત ભુત ભવિષ્યની, ગતી તણા આધાર.

મજ્જન કરે ન આશા આપી, બોલ્યું અબોલ્યું ન કરે કદાપી;

કૃપાનાથ મમ પ્રાણુનાથ શું રહી વૃત્તિ રાચી (૨)—વાળું.

યમ—અમુલ્ય તારાં વચન વિચારી, વાઘે તુજમાં ભક્તિ મારી;

ભગવતી ! છેલ્લું ઉત્તમ અનુપમ ઇચ્છિત વર યાચી (૨)—હવે.

સાવિત્રી—પુત્ર તણું મુજને દીધુ, પ્રભુ આપે વરદાન;

જીવતદાન દઈ જીવવાને, સત્ય કરો ભગવાન.

સતી અનંસુયા—

અહો બ્રહ્મનાદ ગાજે, શો બ્રહ્મનાદ ગાજે,

રૂડો રાસ રચ્યો આજે બ્રહ્માંડમાં (૨)

અનેક રૂપે રાચીઓ અનંત કોટી અંડમાં—શો.

સખી—બીજ રૂપે રહી વૃક્ષમાં બેને ભૂમિ રસ સાર,
 ભૂતલ વળે ઉંડા જળે પણ વસીએ નિરધાર;
 દેહ ભૂત માંહી સ્વરૂપે મનાઇએ
 તેજ માંહી તત્વ બની તેજમાં સમાઇએ
 સુન્યમાંહી શબ્દે છવાઇએ. શો.

સખી—સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળમાં સ્થળ એવું નહી કોઇ,
 કરીએ ક્રીડા નવ અમે અણુમાં પણ અણું હોય,
 અનેક રૂપે નાચીએ અનંત કોટી અંડમાં—શો.

બલિરાજ—

મારી સજની તું ક્યાં રમી આવી રજની, સાચું બોલ, બોલ, બોલ.
 શાણી સૈયર તું શીદને આળ ચઢાવે કેડો છોડ છોડ ?
 હમણાં માળા ગુંથી હતીને, હમણાં કેમ કરમાણી,
 પરસેવો તને ક્યાં વળ્યો, તારી ભમ્મર ક્યાં ભીગણી—સાચું
 કાળો ભમરો શીરપર બેઠો, ઉરાડતાં ગભરાણી;
 લાપોટે લઇ છુટી ગઇ મારી, ભમ્મર ત્યાં ભીગણી—કેડો
 કસ્તુરી તારા અંગે મહેંક, કુસુમ કળીના હારો;
 નયન રહ્યાં છે નાચી નવેલી, મુળીઓ કાણુ ઠગારો—સાચું
 ચંદ્ર સરોવર નહાવા ગઇતી, વાટે મળ્યા એક માળી;
 છાંય ભરીને ગજરા આપ્યા, હું તો તમથી હારી—કેડો.

એકજ ભુલ:—

અજબ છમીલી તારી, ગજબ ખુશી છે લલચાવ્યો લટકાળો;
 બેઢલે, બેઢલે, બેઢલે આ ચપળ નયનનો ચાળો તે અજબ.

સાખી.

આ ગાલની લાલી ઉપર, બુલબુલ મરી મરી જાય છે;
 આ બહાલની પ્યાલી ઉપર મુજ મન ઠરી ઠરી જાય છે.
 આ વાંદરા ને વાંદરીનો ખેલ અહીંયાં થાય છે,
 બાઇ આમ બૈરી જોઇને દુનિયા દિવાની થાય છે;
 અંગને મરોડે પાડે પરવશ પ્રાણ એ તો-જોઇલે.

એકજ બુલ:-

બાપુ પૈસાનો જોઇ ચળકાટ, મોહમાં ભૂલશો માં
 જોઇ ખોટા ગીલીટનો ઠાઠ, હાપણે કુલશો માં
 લક્ષ્મી મળે કે લાલચુડા તરત આવી ભરાય,
 ખોટાં વખાણ કરીને, ખાલી ફોક્ષી ખાય છે.
 બની વારસા હિસ્સાના કજ્યા ફારટમાં જાય છે
 સોલીસીટર બારીસ્ટરનાં ખીરમાં તાળાં થાય છે.
 જીતે તોયે મળે ઉની રાખ, એવી રીતે કુલાશો માં-જોઇ-
 આને ઠગું આને લુટું એવા વિચારો કરાય છે.
 ધન આવ્યું તે રહેશે કે નહિ એ ફિકરમાંજ ફરાય છે.
 મદદ અને વળી રેશમાં જઇ વગર મોતે મરાય છે.
 વળી જાય વંડી દીકરા ઘેર ઘેર હોળી થાય છે;
 એવી માયા નયાવે જેમ તેમ બાપુ બુલશો માં-જોઇ.

એકજ બુલ:-

મને ભોળીને ભરમાવીરે મા, કેમ કરે ?
 અણસમજીતે ફોસલાવીરે મા કેમ કરે
 મારી પાસે પાસે આવે, છાની વાતો સંભળાવે
 માફ દીલ લલચાવે પેલો ગરજ;

પ્યારી કહીને બોલાવે, એના પાસે કેમ ફાવે ?
 એ તો સાંભળે ન એકે મારી અરજી.
 છાતી...માંતો, અરરર રરરર અરરર રરરર થાયરે—માં
 એના મોઢાની મીકાશ, એ તો જાણે નાગપાશ,
 પછી હોય કે ન હોય મારી મરજી.
 કરે પરાંણે એ પ્રીત, એતો ક્યાંની હશે રીત ?
 થઈ એસે છે ધરાર મારો વરજી ?
 છાતીમાં તો થરરર થરરર થાયરે મા કેમ કરે ?

ભર્તૃહરી—

રાગ આશાગોડી.

કામ છે દુષ્ટ અહા પ્રભુ ! કામ છે દુષ્ટ વિકારી,
 ધંદ્રસમાન પતિ અતિસુંદર, અશ્વપાલથી છે ચારી,—અહા પ્રભુ કામ છે.
 ત્રણસોને ત્યાગી એકનેજ ચાહે, તેના ચિત્તમાં છે જરૂરી છીનાળી;
 ધીક બાધ તુજને ધીક તારી બુદ્ધિ, વિપરીત વાત વિચારી—અહા.

ભર્તૃહરી—

ભજન-ઝીંઝોટા—

છોડદે અભિમાન માના અળ તો મનવા મોરા—છોડ.
 રાજપાટ સળ જુકે જનો, કયું તુમ હોત હેરાન;
 નારી પ્યારી નહીં હે તેરી, મત કરના ગુમાન—માન.
 જુડી પ્રીત જગતની દેખી, મત ભૂલ નાદાન;
 બાહીર રંગ રૂપકું દેખી મત હોના ગુસ્તાન—માન.
 ચલ જંગલમે, ભેખ ધરેંગે તજ જગત તોફાન.
 જગત સ્વપ્નસે જગત હોજ, ગુરૂસે લેના જ્ઞાન—માન.

પ્રમેહ માટે ખાસ ચંદ્રપ્રભા ગોળી.

આ ચંદ્રપ્રભાના સેવતથી દરેક જાતના પ્રમેહ લાંબા વખતના જીતા પ્રમેહ, ચાંદી વગેરે-ને જડમૂળથી નાશુદ કરે છે, તોલા ૧ ના રૂ. ૧-૦-૦ સવાર સૂંઝ એક એક ગોળી ગળો, ગોખરૂં તથા આમળાં (રસાયન ચુર્ણ) તો. ૧ ને સાંજે સવારે તોલા ૫૫ પાણી-માં પલોળી મુકવું આ ગોળી ઉપર તે પલાળેલું પાણી ગોળી મધ તો. ૧૧ નાંખી પીવું. જરૂરથી જીતામાં જીતો પ્રમેહ ખાત્રીથી મટી જશે.

રસાયન ચુ. ૦—ગળો, ગોખરૂં આમળાં સરખે લાગે લાઇ ખાંડી વચ્ચેગાળ કરવું.

ધાતુસંજીવની. TONIC PILS

આ ગોળી લેવાથી ગમે તે કારણથી યુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે; પુરુષાતન કાયમ રાખે છે તેમજ વીર્ય વિકારના તમામ વ્યાધિઓને મટાડે છે અને વીર્યને ઘટ્ટ બનાવી ખરૂં પુરુષાતન આપે છે. ખરી મરદાસ આપનાર અને ફીક્કા પડી ગયેલા લોકોમાં ઉપ-યોગી તત્વો ઉમેરી શરીરને લાલચોળ બનાવનાર આ ગોળી વાપર-વાની અમારી ખાસ લલામણુ છે, પરંતુની જરૂર નથી.

વાપરવાની રીત—સવાર સાંજ અડકે ગોળી કકડા કરી પાણી અગર દુધ સાથે લેવી; પરંતુ ખટાશ અને તેલ બંધ કરનારને એકજ શીશીથી પુરેપુરો લાભ મળે છે.

કોમત ડબ્બી ૧ ગોળી ડરના રૂ. ૧-૦-૦ પેકીંગ પોસ્ટેજ જુદું.
વૈદ જગન્નાથજી દિવેદી. આયુર્વેદીક ફાર્મસી નડિઆદ.

અક્ષેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ

રીચીરોડ-અમદાવાદ.

ભર્તૃહરી—

રાગ લાવણી

દેખા નહીં કહ્યું સાર જમતમે દેખાનહીં કહ્યું સાર,
 મોહબતસે મત લપટો યાર, દેખા નહીં કહ્યું સાર;
 યૌદ યોકડી રાજ મીલે પત, તૃષ્ણાંકા નહીં પાર,
 ભોગે ભોગતે ઇંદ્ર અપસરા, તૃત્પી નહીં લગાર (૨) જગતં
 ભુકા રંગ રૂપમેં ભુક્તી, કીટા કરત ગમાર;
 રૂપ વીર્યબલ નાશ હુવા તબ નહીં હે અપની નાર (૨) જગતું
 પ્યારી મેરી જાની પીંગલા, હુંબ રહા એક તાર;
 તોભી કીયા કૃતર્ધની રાની, અશ્વપાલકુ યાર (૨) જગતં
 અદ્ય બખ્તકા એહી તમાશા, દુઃખ હે અપરંપાર.
 બેશક મરકા ત્યાગ કરો તુમ ફેર પસ્તાના યાર (૨) જગતં
 એહી ભરથરી નાર ભરસે ભુક્તી હુવા ખુવાર
 એહી ભેગશે જગત શીખ દઉં નવ દુખો સંસાર,
 નવ દુખો સંસાર —જગતમેં દેખા નહીં કહ્યું સાર.

એકજ ભુલ—

સીધાવો હૃદય દેવતા મને મનથી દઇ વિસારી
 હું તો રહી તમારે વિરહે જોગન બાલ કુવારી—સીધાવો.
 સુખનાં સ્વપ્નાં વહી ગયાં, પાછળ રાત અંધારી,
 કોને આધારે હું જીવું, એકલી અટુલા નારી—સીધાવો.
 જીવન અર્થુ આપ ચરણમાંય એ ઉપહાર સીકારી,
 કદી યાદ કરશે તો માનીશ, સફળ ગતિ થઇ મારી—સીધાવો.

ભર્તૃહરી—

રાગ મરશીયા.

હાય કેમ આ સહેશે ઉજેની રંડપો, ઘણી થઇ છે રાજજી માફ
 રાખો—ટેકં

બાણું લક્ષ માળવાના છે સ્વામી કામ કાડીલા રૂપે ન ખામી,
સારે અંગે ભલુત શી જનમીરે હાય કેમ આ-

એક બાણુ કૃષ્ણા તમારી રૂએ, ચંદ્રકળા ચોધારાં નીર ચુએ
બાપુ સુખે ન આજ કોઈ સુએરે-હાય૦

ખાધે લટકી શી ભગરી ઝોળી, આવ્યા વસ્ત્ર ક્યાં ગેર ઝમોળી;
હાય હૃદયમાં પ્રગટાવી હેઁળી રે-હાય૦

નથી વિક્રમ ભાઈની કંઈ આશા, કીધા કરમે એવારે તમાશા;
એણે બીજાં જંગલ ક્યાંઈ વારયાંરે-હાય૦

ધણી નોંધારાં અમને કરોમાં, આવું અણુધારું પગલું ભરોમાં;
જોગી જીવતાં ચિંતામાં ધરોમાં રે-હાય૦

ભતૃજીરી—

પિતાજી આ કોપ તમે શો કર્યો જોગી વેપ બાપુ શીદને ધર્યો;

મરી ગઈ છે માત વળી જાઓ તાત,

પિતા ઓથ કોની છે આરમાન માત.

લડાવશે લાડ પછી મને કોણુ !

ધ્યારી પુત્રી આવો બા ? કહેશેજ કોણુ ?

કુંવારી હું છું તમારી સુતા !

વરાવી નથી કીધાં ભગવાં પિતા.

નખાપી કરી બાપુ જાશે નહીં,

પિતા પાછળ નહીં જવું હુંતો સહી-પિતાજી.

બિલ્વ મંગળ ઉર્ફે સુરદાસ-રાગ, ભજન-

વિષય વાત મમ માત તજીને કૃષ્ણ ભજન તું કરવા દે;

ધર્મ વૃત્તિએ ધરણીધરનું ધ્યાન ધૃતિથી ધરવા દે.

અધમપણાને અક્ષય રાખી, ભંડાર ભક્તિના ભરવા દે!

નટવર નામનું નાવ મળ્યું છે, તો ભવસાગર તરવા દે!

નાશવંત નર નામ છોડીને, અક્ષય વરને વરવા દે-વિષય૦

બિલ્વ મંગળ ઉર્ફે સુરદાસ-

દાસ પરે દયા લાવોરે દયાળુ દેવા, દાસ પરે દયા લાવોરે-ટેક.

મંસારી સંબંધ તોડી જીવ આપ ચરણે જોડી,

હું તો બતી બેઠો આવો આવોરે-દયાળુ.

આંખો વિના સંકટ આવું, ખાડામાં ગોંથાં ખાઉં.

વારે અવિનાશી આવો આવોરે-દયાળુ.

બિલ્વમંગળ ઉર્ફે સુરદાસ-

આ તારાં વચનો સારાં સ્નેહે સાંભળતાં

શાન્તિ પામ્યું છે મન માંડેરે આજે.-આ૦

જગની જંજળમાંથી બળતો ભયાવ્યોજી

ધન્ય ગુરૂ ચીન્તામણી, ધારેરે આજે!-આ૦

ભક્તિ ભગવાન ફેરી કરતાં હંમેશાંજી,

થવાનું ત્વરાએ શુભ તારેરે શાણા-આ૦

સરસ્વતીચંદ્ર-શાંત સમાધી ધારી શું બેઠા, જગો જોગી બાળા;

ખંદાર તમારે આવી ભીખારણ, ભોળા બિચારી બાળા.

બ્રહ્મ કલંકિત પ્રેમથી વંચિત, સંચિત પાપની શામા,

વરથી વિખુટી વચનથી જુડી, ભાગ્યની પુટી ભામા

“ ત્યાગી ધર વન માંદી આવી. રાત અંધારી ધોરરે; ”
 “ ભવ જંગલમાં ભૂલી ભમું, ત્યાં મળ્યા હુંટારા ચોરરે. ”
 “ હુંડી શોભા સુખ અને હુંટયા સહુ શણગાર. ”
 શરીર સળગતાં શેષ ત્રિભુતિ, અંગની અંગ લગાવો.

બુધ્ધદેવ

રાગ ભજન.

સાર આ સંસારમાં ન જોયો, મેં બહુ રીતે તપાસતાં—સાર આ
 ધામધરા સુત તાતની પ્રીતે, મોઢા અવસરને મેં ખોયો.
 મૃગજળ પીવા કામ ન આવે વ્યર્થ ઇન્દ્રજળમાં હું મોહ્યો—મેં બહુ.
 પુણ્ય પરમાર્થનો માર્ગ ન શોધ્યો. જન્મને વૃથા મેં વગોવ્યો—મેં

સતી અનસુયા—

મહેમાન થયાં તમે મારાં સ્વીકારશો મહેમાની
 મહેમાન કરે મહેમાની દુનિયા કહે દીવાની. [૨]
 ધરી વસ્ત્રાભુષણ અંગે, કરો રમત ગમત અમ સંગે. [૨]
 ઝુઝીયે મદનના જંગે—સ્વીકારસો મહેમાની, [૨]
 જેવી નીર વિનાની સરીતા, તેવી વહાલા વીણ વનિતા, (૨)
 ખીજ વ્યર્થ બધી મસ્તાની, દુનિયા કહે દીવાની, [૨]
 કંઠે ધરો કુસુમની માળા, પહેરો નિલમ હાર રૂપાળા, [૨]
 શીર ઉપર મુગટ છોગાળા—સ્વીકારશો મહેમાની. [૨]
 જેના પતી વમે પરદેશે, તેને રહેવું સાદા વેશે;
 ખીજ વ્યર્થ બધી મસ્તાની, દુનિયા કહે દીવાની—મેહમાન.

અનસુયા—

રાગ-ભૈરવી.

મારે મોઢે મનાવી રાજ કહેવરાવી, કલાવી પટાવી પૂછો શું તમે.
 પુલ સુગંધીવાળાં રૂડાં રંગેરૂપાળાં, તેની મીઠી સુગંધી કોતે ના ગમે ?
 લીલા પીળાં ઝાડ પાન ઉપર પંખી કરે ગાન,
 રોજ કોતે સાંભળવાં કોતે ના ગમે (૨)
 વાહ કેવી છે શાણી, બોલે મધુરી વાણી;
 ડાહી ડમરીના બોલ મારા મનમાં રમે—મારે

અનસુયા—

નહી ચીજ કોઇ ગણી, ગરજ સમ નહી ચીજ કોઇ ગેણી,
 માનવંત નીજ માન મુકી દુશ્મનને પડતા ઢળી...-ગરજ.
 બળીયા પણ નિર્જળને નમતા રાય રંક ઘર જાય;
 સોંધુ પણ મોઢું થઇ બેસે કળા શકાય ન કળી -ગરજ.
 સમયાધીન થઇ ઝેર હળાહળ પીવું અમૃત ગણી;
 જઇ મહામતીને શીવ નમાવે જાય આપદા ટળી-ગરજ.

બોલતો કાગળ—

પુલણુ કુલોમાં ઝાઝા પુલ્યું પુલ પુલી કરમાશે.
 પુલી કરમાશે ખીલેલું આખર ખરી જશે;
 સરખા દિવસ ન ગયા કોઇના તેમ નહિ જશે;
 રેંટ તણી ઘટમાળ ભરાશે ભરાઇ ઠલવાશે.
 “ ઉજળું એ સહુ દુધ ” આજ અભિમાને દેખાશે;
 જ્યારે પડશે કાળ અપારો ત્યારે સમજશે.—

સાચો સંન્યાસ—

દેશનો ઉદ્ધાર ચાહો, થઈ સચેત વધો આવો મહુ—

જે પ્રજામાં આત્મશ્રદ્ધા છે જરીના, તે શું પામે ?

બીજી પ્રજાઓ એને દયાવે માટે નિર્જળ દિલે ન થાઓ—

સાખી

જે દેશમાં જન્મ્યા થકી, આ ધન્ય જીવન થાય છે,

જે દેશમાં પૂર્વજ તણાં પુણ્યો તણી સરિતા વહે;

જે દેશના ધન ધાન્યને, કીર્તિથી પોષાયા તમે,

તે દેશ કાજ સમર્પતાં અચોક્કા અરે કાં દેહને.

ખોયું નિજ ધન રોયે ન આવે

પારકી આશા સદાય ફસાવે

માટે દીન મટી સિંહ થાઓ—થઈ સચેત.

એકજ ભુલ—

છે સદા સમય પાપોથી છુટવા શીદે ડરે નાદાન ?

શીદે ડરે નાદાન ! કંઈક તો સારી શીખામણુ માન (ર) છે સદા.

જેમ પાપથી મળકે માંહી, દોડે તું ભૂલી જાન,

તેમ પ્રભુને સદેજ પકડતાં થાય પરમ કલ્યાણુ—છે સદા.

સાખી.

જીવ મુસાફર શરીર હોડીને છે મનરૂપી સુધાન

મનથી મરવું મનથી તરવું મનપર રાખી નીસાન.

કયું એટલું નાખ કુવામાં આજથી તજ તોડાન,

માંડય ચાલવા સીધે મારગ આજથી થઈ સાવધાન—છે સદા.

મણિકાન્ત—

ગઝલ.

દયાળુ દીકરીવાળા દયા વાંઢા પરે લાવો,

દુઃખી છે જાંદગી મારી કૃપાળુ કાઈ પરણાવો !

સુનું ધરખાર મહાઈ છે, વિના નારી અકાઈ છે.
 પરણવું પ્રાણ પ્યાઈ છે, હવે ના લેશ તરસાવો?
 સકળ લોકો કહે 'વાંઢો' ભરસો તેહનો છાંડો;
 કહે છે લોક ગાંડો, તેપેલાને નહિ તાવો;
 સચુના કોઈ સંગાથે, અરેરે રાંધવું હાથે;
 વળી ધર કામ તે સાથે, કંઈ હું કેમ બતલાવો;
 કડાકુટ ધરતણી કરવી, નીચમસર નોકરી કરવી,
 નથી નવરાશ બે પળની, કંઈ કોનાપરે દાવો?
 હૃદયની વાત ક્યાં કરવી, પ્રીતી પચાલી ક્યાં ભરવી?
 પ્રીયાના સ્વપન આવે છે, મને મોજ બનાવે છે;
 પ્રભાતે તે સતાવે છે, દયાતો કોઈ દર્શાવો!
 પિતા સહુ દ્રવ્યને ચાહે, સુતા ધનકાળ વેચાયે
 અછત કન્યા તણી થાયે, કુધારો કોઈક અટકવો.
 પુરો પછસો નથી પાસે, અરેરે કેમ પરણાશે?
 કુંવારી જીંદગી જાશે, કંઈ દરેરોજ પસ્તાવો.
 સુતાનું દ્રવ્ય લેનારા, સુણો તમથી કસમ સારા,
 તમે પર શ્રાપ છે મારા હૃદયને લાજ કંઈ લાવો,
 અહો કન્યા! તણા વાલી! પીવાડો પ્રેમની પચાલી,
 અરેરે દુઃખ દયો ટાળી, લઈ સંસારનો લદાવો,
 વિનાંતિ આ સુણો મહારી, ગયો છું હામ હું હારી,
 કરોને કોઈ બારી નહીં તો હું બનુ બાવો.
 કહે " શંકર " બિચારા રંકને ના દાદ કો દેતું.
 પિતા જ્યાં દ્રવ્યના લોભી, પછી ફરીયાદ કો લેતું.

વિક્રમ ચરિત્ર—

કાષ્ટ દુધ લ્યો દીલરંગી શોખીના શાણા ઉમંગી-હાં કાષ્ટ.
 કેરી પીયે કસુંબલો. ગાળે પીયે અબુધ;
 દારૂ તો દીવાના પીયે, દાના પીયે દુધ. —હાં કાષ્ટ.
 એક અમીરસ દેવનો ખીન્ને રસ છે પ્રેમ
 ત્રીન્ને રસ ગોરશ લલો, પીયે કાયા હેમ— —હાં કાષ્ટ.
 ગોરી ગચરી ગાયનાં ગોરાં મીઠાં દુધ,
 હું પણ ગોરી ગોરડી; ગોરું દીલ છે શુદ્ધ. —હાં કાષ્ટ.
 હેમ કટોરો હાથમાં જાહી અમરતસાર.
 ચતુર હોયતે ચીંતવે ગુણ ન સમજે ગમાર. —હાં કાષ્ટ.

બુદ્ધદેવ—

પિયુ પિયુ પોકારતીરે, પપૈયા વધુ ઝુરે વનમાં હાં કાષ્ટ
 વિરહ અંગાર ઉઠે તનમાં અતિશય બળી રહી મનમાં—પિયુ.
 ખીલતી આ કુસુમકળી, ભોગ વિના કરમાય;
 ઝુકતી આ લલીત પાંખડી, ભોગી મધુકર વ્યાકુળ થાય.
 બાળા રસાળી અંતરે વ્યાકુળ વ્યાકુળ થાય,
 નત્ર નવોદા નૌતમ રમણી, રસીક નરવર ચ્હાય
 હંસણી દુઃખી થતીરે કામળ માનસ ઉપવનમાં—પીયું.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી—

પતી વીના પ્રેમદાના મનના પુરાય ક્યાંથી કાડ,
 કહે સખી પુરાય ક્યાંથી કાડ
 સરજનહારે સરજી જગમાં નરનારીની જોડ. (૨)
 પશુ પક્ષી વન વૃક્ષ નિહાળો-સૃષ્ટિ માંહે સઘળે જન્મ લાળો
 નાના મોટાં જીવ જંતુમાં પણ એવી નથી ખોડ—સં

પતી ભજ્યે પાતક સહુ ટળતાં, અખંડ સુખમાં સેજે સળતાં;
પતી વીના સાહેલી જગમાં હરાય જીતી હોડ—સં

જ્ઞાનથી માયા—

ગાન મધુરાં ગાય રતીનાં રૂપે કામ ભગ્નવે.
સ્નેહ સુધારસ સીંચન કરતાં ઘડી ઘડી શરમાવે.
મુજને એ મોહન ભાવે

વાત વાતમાં રીસ કરીને રોષ દોષ દર્શાવે;
પણ મમતાથી પગે પકડે છાતી થું લપટાવે—મુજને.
કરી કમાણી પછશા ભાવે પેટીમાંજ દબાવે;
કુંઠી કરમાં લ્યો શેડાણી ! કહી કહીને બોલાવે—મુજને
ઘર કુકડો થઈ ઘરમાં બેસી આરા નીત્ય ઉડાવે;
ઘરની દેવી સલુણો સેવા સરવે બગાડે—મુજને.
પ્રેમ પુષ્પોને પ્રેમી ભોગી તે પ્રેમ સુગ્રા પીવરાવે;
પ્રેમથી પરીરંભણુ આપી પ્રેમ જીવે જીવાવે—મુજને.

મીરા ભક્તિવીજ્ય—

ઉભો રહેજે કાનુડા તેં મારું આળે ઉજડ ઘર કીધું;
જઈ જશોદાને કહું નહીં શાને, માવો ન માને
કહેવું ધરે નહીં કાને—

નથી આંહી કાતો ક્યાંઈ કહું સત્ય બાધ
આતો રમત રમે છે રાસધા.....રી
પરવશ થઈને આશું પ્રેમે પુકારો છો,
જિમીત બન્યાં આમ ભારીરે—કાનુડો.

મહી માટ મારાં તુંથી જુગતે જગજવાને;

એડી હતી જે ખીચારી;

સમય સાધીને બાંધી સખીને બળેથી;

તેં નક્કી આપડને કરી ન્યારીરે.....કાનુડા.

રાજે માંડલીડ

ખુને જીગરકો પીતી હું બસ ગમમેં તેરે યાર

સેહરે ચમનસે ફીરતી હું બસ ગમમેં તેરે યાર

મય ચુપ ચુપકે રોતી, હું આંસુઓસે ઘોતી

ઝો કહાં ગયો મેરો મોતી, મોતી બીના નહી સોતી

સખ ગમમેં તેરે યાર. ખુને જીગરકો.

સાખી.

દીલ ઉસીકુ દીજીએ દીલદાર યાર હો

કયા હીંદુ કયા મુસલમાન કદરદાન યાર હો

મેરો નજર જે તુમસે લડ ગઇ મેં પદગસેં નીચે પડ ગઇ

.....કહા વાગયા મેરે પ્યારે.

મેંય અસિ જેસી જલ ગઇ બસ ગમમે તેરે યાર—ખુને૦

દેવડ-ન્યા—

મુને ઘેલી કાંધી ને દાંદલાલેં છેતર્યો છોગાળે

મુને મારી નયનોનાં બાણ છેતર્યો છોગાળે

કોરી લીધું છે એજેજ કાળજીડું મારું સખી

લુલી હું તો સાન ભાન છેતર્યો છોગાળે—મુને૦

મુરલી મધુરી વેણ નાદ અખંડ

મોહન મંત્ર સખી ભર્યા લોભાંવે મુજ મન

આસો માસો અટપટો શ્યામળીયાજી રે વહાલા

કૃષ્ણજી કાળુડો નાગ કોને ડસીયાજીરે વહાલા—મુને૦

સુકન્યા સાવિત્રી—

આરામની સુખધામની, પ્રિયા ? તું પ્રતીમા પ્રેમની;
મમ તાપ ઉપની કારનારી, તું શીતળ ધારા બની;
માળા જપું તમ નામની (૨) નથી ઇચ્છા દામ દમામની;
ચીત્ત ચાહું સેવા શ્યામની સાચી તું ભગવતી ભામીની ? આનંદ

દેશભક્તિ

કંટક પ્રેમનો રે વાગ્યો ઉંડા અંતર સાલે:
વસમી વેદનારે જેને વીતી હોય તે જાણે.
કામળ કંચન વેલડીશું શોય શાણી ચર્ધ વારે
કંઠણ કાળબું રાખ હોય બા મટી જશે સૌ કાલે.
વાંધ્યા શું પ્રસુતી પીડ જાણે.
અમો ના જાણીએરે અલી બિડું દરદ શું તારે,
કદલી કુંજે મયુરો રંજે મધુકર મકરંદ ધારે
ઉપવન ખીલ્યાં અનેક ફળ પાણુ દ્રાક્ષ ગ્રહી શુક્ર શાને,
ઉચ્ચિટ ભોગી વાયસો શું સ્વાદ સુધાનો જાણે,
અજગજાદુ ભર્યો સંસારે—કંકટ.

સરસ્વતીચંદ્ર—

ઓહો કરમગતિ, પલટી મતી મારી
તજી નગર ધર દુર સ્વજનથી
ઉર રહી શીકર કરી, તજી હુએ સુકુમારી—
ચંદ્ર કુમુદ તજી હુએ ક્ષીતીતલ
રજની કરી અંધીયારી દીન દુઃખી યારી—

જાળ માણસીક—

દઉં હું દોષ કોને હાં સમયની છે બક્ષીદારી;
 સમયની જ્યાં બક્ષીદારી મનુષ્યની ત્યાં છે લાચારી,
 હોતો અમ દેશ આતો જ્યાં પ્રભુ અવતાર લેતા.
 અરે આ દેશ એતો એ સમયની છે ગતી ન્યારી,
 અમારા દેશનાં ચેતન અમારાં તેજને ગૌરવ;
 અણજો હાય કરમાયાં હજીએ શો થનારી છે ?

સંન્યાસી—

પ્રેમખાણુ દધ ગયો, આ પ્રાણુ સાથે લઇ ગયો;
 પ્રવાસી ક્યાં રીસાઇ ગયો, સંન્યાસી ક્યાં છુપાઈ ગયો
 ભુલ્લી હું ખાઇ ભાન આજે—પ્રેમખાણુ.
 વસ્ત્ર વેશ મંગળથી હસ્તના કમંડળથી;
 ભાલચંદ્ર મંડળથી, વાણી મૃદુ ચંચળથી,
 ભુલ્લી હું જ્ઞાન ધ્યાનમાંજ—પ્રેમખાણુ.
 હસીને હસાવી ગયો, નયને લલચાવી ગયો;
 પીરહે રીખાવી મારું ચીત્ત એ જોરી ગયો
 નજદગ્જ પીર માન્ય મેં તો ભગવત ભરંસે મેં તો
 દે એ વર ભુદર દેતો, લે આ અરજી ઉર લેતો.

દેશભક્તિ—

પ્રાણુ થકી છે પ્યારોરે સુંદર મારો રેંટીયો હોજી.
 આ રેંટીઆ જોતો જ્ય જ્યકાર.
 ધીમો ધીમો ચાલે રે રઢીયાજો મારો રેંટીયો હોજી (૨)
 માતૃભૂમીના વીરનર નારી ધરી દેશની દાઝ.

રાખો ઘેર ઘેર રેંટીયો સુતર વણુવા કાજ
તન મનથી ખાદી વણી સફળ કરો અવતાર;
સુતર કરા તાંતણે થશે હીન્દ ઉદ્ધાર
ખાદીમાં આખાદીરે એવું સમજી કાંતો રેંટીયો હોજ,
એ રેંટીયાનો ખોલો જય જયકાર.....ટેક.

મહાદેવ શીન્દે. રાગ ભૈરવી.

અભીમાનમાં બની અંધ મેં માતરભુમી ચેતન હરયું,
સ્વાતંત્ર ખોયું દેશનું, હીત વાક્ય કાને ના ધરયું.
રાજ્ય થયો પણ રાજ્યનું ગૌરવ જરા સમજ્યો નહી
વેચી પ્રજાની સંપત્તિ, પછી રાજ્ય બાકી ક્યાં રહયું.
હવે મમ આંખ છે ખુલી.

દીશા જે દીવ્ય જીવનની, ગયો અભીમાનમાં ભુલી.
ભુલ્યો હું ઐક્યઆવાહન રહ્યો સત્તા મદે જુલી
જનુની જન્મ ભુમીનો, જીવન ભરતો રહ્યો રૂણી.
હવે એ રૂણ ચુકવવા દીશાઓ સર્વ છે ખુલ્લી.
તરાવા હુબતી નૌકા મળી તક આજ અણસુલી.

સરસ્વતીચંદ્ર—

પરણીને પરવશ થઈ રહેવું પિંજરમાં પુરાવું;
સુખમાં ફરતાં સ્વતંત્ર જીવને બંધનમાં બંધાવું
પરણીને પસ્તાવું વળી પાછું રંડાવું.
રસબીના રંગ રસીયા સાથે રંગમાં રસથસ થાવું;
અધર સુધારસ પ્રીતી અમરૂત પીવું ને વળી પાવું;
એ શું પરણી લહાણ કમાવું સુખી સંસારે થાવું.

ભોગ તેટલા રોગ સમજવા વીધય વીધ નવ ખાવું;
 ઝેર હળાહળ અમરત માની નવ પીવું નવ પાવું
 રચી ધસ્તરે સૃષ્ટિ એવી, પાપ ગણે તું શાની?
 શીવ સાધુ યોગેશ્વર તોએ રાખે સંગ ભવાની
 રહી ગારગી ખાલ કુંવારી સરસ્વતી પણ સાથે,
 પ્રવીણે પણ પતીને પરણ્યાની પીડા ન લીધી માથે
 સગાં સહોદર વસ્તી વાડી એ સંસારના લ્હાવા
 સ્નેહ સંબંધી છંધ્યાં છોડે લક્ષ્મી લાભ કમાવા—
 નહી લ્હાવા એ લ્હાવા સમજું સ્નેહ નહી સંતાપો
 રહું એકલી યોગી જેવી જપી અજંપા જપો—
 દ્વયોગી પણ ભોગી બનીયા માયામાં લપટાયા.
 ચંચલ મનમાં ચક્રોળે ચઢી ભલભલા ભરમાયા—
 સુંદર વનની કુસુમ કલી તું બની હાર હધ્યાનો
 રસીકતણે હૃદય વળગી કર સફલ હેતુ જીવ્યાનો—

ત્રણસો છાસઠ પાનાનુ દળદાર પુસ્તક. (સચીત્ર)

અસલ જાદુકળા સંગ્રહ.

આ ચમત્કારી પુસ્તકમાં મંત્ર સાધવાની રીત વનસ્પતિ સાધન, ડાકીણી, શાકીણી, ભુત નામના-દીક મંત્ર, મુંઠવાળવાનો મંત્ર, સાપના ઝેર વગેરેના મંત્ર, વશીકરણ મંત્ર, વનદેવતા, વીદ, આગીઓ, વૈતાળ, છાયાપુરૂષ, ચક્ષુણી વગેરેના મંત્રો, ઘણી જાતના જાદુઈ ખેલો ઉપરાંત, શીવલીંગ પુજવાના લાભ, જમીનમાં દાટેલું ધન જોયા તથા પાણી જોવાની રીત, મુઠીમાંથી વસ્તુ કહેવાની રીત, સાપનો મોહરો બનાવવાની રીત, વીંછી ઉતારનાર જાદુઈ જડી-બુટી બનાવવાની રીત, વગેરે ઘણી બાબતો આપવામાં આવી છે. રૂ. ૧-૮-૦ પોસ્ટેજ માફ.

મળવાનું ઠેકાણું:—

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ.

ઠે. રીચીરોડ-અમદાવાદ.

મહાભારતની કથા.

વ્યાસ. દુર્ગાશંકર કૃત. રાગ રાગણીમાં.

મહાભારતની કથા કરવામાં પંકાએલા વ્યાસ દુર્ગાશંકરનું ભારત રસિક અને બોધક છે. અદારે પર્વનું ઘણુંજ વિસ્તારથી વર્ણન કરેલું છે. એકવાર વાંચના લીધા પછી મુકવાનું મન થતું નથી, પાનાં મોટા ડેમી આઠ પેજ ૫૬૦ ઉપરાંત. છતાં કી. રૂ. ૩).

હુત્તર શિક્ષક.

ભાગ ૧-૨ ભેગા.

આજ કાલ જમાનાનો ઉદ્યોગ હુત્તરનો છે. હુત્તર સંબંધમાં અંગ્રેજી ભાષામાં ઘણાજ પુસ્તકો છે. ઘણાજ માણસ અંગ્રેજી નહીં જાણતા હોવાથી નવા હુત્તર શીખવા સારું અકળાય છે. તેમને સારું અભ્યાસ અંગ્રેજી ચોપડીમાંથી શોધન કરાવીને ઘણા ઉપયોગી હુત્તરોનો, સાદીને સરળ ભાષામાં તરજુમો કરાવ્યો છે. આ પુસ્તકની મદદથી કોઈ પણ માણસ થોડી મુડીમાંથી કોઈની ઓશીયાળ વેડ્યા વગર મહીને પચાસ સો રૂપિયા ખુશીથી પેદા કરી શકશે. આ પુસ્તકની અંદર સેંકડો ઉપયોગી હુત્તરોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. કી. રૂ. ૧-૮-૦ પોસ્ટ મફત.

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ
રીચીરોડ-અમદાવાદ.

સતી દ્રૌપદી

હું કરું આ મેં કર્યું એ માનવી મીથ્યા બકે,
 ઇશની આજ્ઞા વીના ના પાન પણ હાલી શકે,
 ચંદ્ર તારા સુર્યને ગ્રહની ગતી આધીન છે,
 કીરતારની ન્યારી કળા જ્યાં સર્વ પ્રાણી દીન છે,
 કલ્યાણુ દાતા છે વીધાતા સંતના ભગવંતરે,
 તે નીરંજન નાથને નમીએ નીરંતર અંતરે.

સ્વયંવર—

મુકાને હાથ હે મુરારીરે હું રાજ કુંવારી—
 શાને શરમાવે પ્રીય નારીરે જોળન મતવારી લલના છે।
 દેવલ દુસારી,

બાળા ભોળી હું બાળા કાંઈ નવ જાણું કૃષ્ણ.
 સારી નહીં ટેવ આ તમારીરે ત્રિલલ વનમાળી—મુકાને૦
 સમજીને સહીયર શાણી, નાની તણ દે વાણી
 સોંપી વરમાળ આ પટરાણીરે, ગુણવંતી તારા મનની
 જાણે છે ગીરધારી—મુકાને૦

શુભ આ ચોધડીયું સાઈં સાધના સર્વે શુભકારી
 લગ્નને કુંવારા કુંજવીહારીરે આ તક છે સારી.
 મહેનત સફળ થાય અમારી—મુકાને૦

ભતૃહરી— પીંગળા ને ભરથરીનો સંવાદ.

પી—ધીક યુવા ધીક મુજને, ધીક કામ વીકારજી

જેણેરે ભુલાવી મને સત્યથી કર્યા નીચ વીચારજી

ભેખરે ઉતારે રાજ ભરથરી,

ક્ષમા કરોને રાજ રંકછું, નારી અજ્ઞાન જાતજી

અન્ય વખત એવું નહીં કરું લાજ્યા માતને તાતજી—ભેખરે

ભ:—કપટ રૂપીરે રાણી પીંગળા, એ શું ખોસો વચનજી.

રાજ્ય તજ્યું તુજ કારણે, જો વીચારીને મનજી;

બીક્ષા દેને મૈયા પીંગળા.....

તુ'રે ખોટી ને ખોટું રાજ છે, ખોટો સારો સંસારજી;

અબખ જગાવું વન એકલો, જેથી પામું ઉદ્ધારજી—બીક્ષા.

રહોતો રાજ રસોઇ કરું, જમતા જાઓ સ્વામીનાથજી;

ક્ષીરરે નીપજાવું ક્ષણ એકમાં જમીએ આપણ સાથજી—ભેખરે.

મઢીરે કરાવું રંગમહેલમાં, રાખું ગુપ્ત અવાસજી;

કોઇરે જાણે નહીં જગતમાં, સાધો જોગ રહી પાસજી—ભેખરે.

ભ:—મહેલરે તારાને રાણી શું કરું, કેવો ગુપ્ત અવાસજી;

ક્ષીરરે ભોજન તારું રાણી શું કરું, નથી ભોગની આશજી—બીક્ષા.

વાસી જંગલના જોગી અમે, નહીં ગ્રામમાં વાસજી;

વિપત્તી વેલીથી અજાગો રહું નહિ નારીનો પાસજી—લિક્ષા.

પી:—ભગવાં જોઇ રાજ ભરથરી, દાવાનજો દીલ થાયજી;

માઇ ન કહો મારા કંથજી લાગે દેહમાં લાયજી—ભેખરે.

ભ:—વધુરે શું વદું રાણી પીંગળા કરું અરે કેટલો ઉચ્ચારજી;

બંધુ જેવોરે બંધુ તજ્યો, માર્યો વચનો મારજી.

હવેરે રાજને રાણી શું કરું

પી—વાંકીને વિધાતા મને ભુલવી, લખીયા લેખ લલાટજી;
આનુંરે પ્રયાશિત હવે હું શું કરું, મારગ આપો પૃથ્વી માતજી
ત્રણસો નારીરે અન્ય આપની, માલવપતી મહારાજજી;
એકને કારણ એને નવ તન્ને પાપી પીંગળાના કાજજી—મેખરેં

ભ:—મોહ છોડી દે રાણી પીંગળા, પ્રીતે કર સતસંગજી;
સગુરે નથી કોઇ કોઇનું. આ સંસાર પતંગજી—લિક્ષાં
દેતી હું તો બીક્ષા દે મુને નહી તો કરું ગૃહ ત્યાગજી;
ગુરૂ મારા રોષે થશે, ચાલી જાય જમાતજી—લિક્ષાં

માંડલિક

કરીયે ના વીસ્વાસ કાયા માયાનો કદી,
મૃગજળ કેરા મોહ શા લાગ્યા તને માંડલિક,
ચીરંજીવી નથી તારી. અમર નથી કાયારે;
ઘડી બે ઘડી માટે, શું બગાડે મતી
બગાડે મતી તું જ્ઞાને જુનાગઢ પતી—ઘડી.
રૂપે રંગે શું લોભાણો ભરમે કરતાં ભુલ,
રૂપે રૂડા રળીયામણા પણ એ શીમળાના ફુલ—ઘડીં

સુર્ય કુમારી

કોઇ કહેજે—જોગીડાને જખતે હો રાજ;
મધુવનમાં ઝુરે તારી બાલા જોગણુ,
વીરહ અંગારે સળગે, આખું નંદન વન—મધું
એની આંખે શ્રાવણને ભાદરવો ઝરે,
બાલ રસીયાના રાગે એ રોતી ફરે,
જ્ઞાન અંતરમાં હોયે તો દહોજે લોચન—મધું

મીનળ—મુળળ—

અમર રહો અમ અમરપુરી સમ, નંદનવન વાહી;
આ ગુજરાતની વાહી

કૃષ્ણચંદ્રના બંસી નાદમાં. ગીરા ગુર્જરી ડોલ;
જેના સતનો ઉચ્ચારો, વેદ મંત્રના બોલ;
દેવતર ગુજરાત જગતનું ભાન કરાવે બ્રહ્મકર્મનું.
જેના પાને લખાયા કર્મ યોગના લેખ;
અહીંસા „પરમોધમ” આપણું, જીવનસુત્ર છે એક—આ ગુજરાત

સંસારનોકા—

સ્નેહભીની તેં કર્યો છે કાર એ, મૃગનયની સ્નેહને સ્વીકાર;
તું નદીયાળી રાધા પ્યારી, કાન કુંવર હું કાળો.
તન સરિતામાં સ્નાન કરાવી, દેહ સફળ કર મારો;
ભાન સાન શું ભુલી બેઠા મતી ગઈ ક્યાં મારી.
ઉપદેશક થઈ આપ બનો છો, આવા અત્યારી
તપ બળ માફ અર્પણ તુજ પર, તન મન નાથું વારી;
શાંત હૃદય માફ કરવાથી, મોક્ષ ગતિ છે તારી...સ્નેહ
ધરમી થઈને અધર્મ કરતાં ડર ધૃશ્વરનો ધારો;
નર્કના કીડા ધર્મના ભક્ષક ધીકધીક છે જન્મારો.

સુર્યકુમારી—

સોહામણી સ્વર્ગની વાટ એક દીન સોલાવળે હો રાજ,
રસીલા અમરાપુરી ઘાટ એકદીન શોહાવળે હો રાજ.

સાખી

મૃત્યુ લોકનાં મનુષ્ય ક્યાં ક્યાં અમરાપુરી ઘાટ;
અધટિત કહો એ કેમ બને વસમી વીકટ એ વાટ;
મુગટમણી તમે રાજસદનના, પારીગત તમે નંદન વનનાં
રાજવંશી દેવાંશી રસીકવર, પ્રિત જ્યોત પ્રકટાવી પરસ્પર
મેળવવા અંતરમાં, અંતર સ્વર્ગ અમારું સોહાવળે હો રાજ.

અખળેનાં બંધન

મીઠી મીઠી મુરલી, વહાલી એ મુરલી, પ્યારો કનૈયો બળવે !
મીઠી મીઠી શી વાતો સુણાવો, ગોરી મહીયારીથી નેણાં નચાવો
દિલ શાને કુમારાં લગવે? હૈયાં રસીલા છુપાવે...મીઠી.
હું તો અખળ હગારો કહાન, ફસાણી અખળી દીવાની,
ધવાણી અમારી જીવાની, પ્યારા પ્યારી બતિયાં છત્રકાતી છતીયાં
લુચ્ચો બનાવે, મનાવે, પટાવે, બંસી બળવી ભુલાવે...મીઠી.

રા' માંડલીક—

રાગ ગઝલ.

જો મરણ એ જીંદગીની, છે અરે છેલ્લી દશા (ર)
તો પરાઈ આપવામાં, આ જીવનનાં મોહ શા (ર) જો.
ખીલી કળી કરમાય છે, પુખ્તો મુક પણ વાસના (ર)
અમર નર તે તો ખરા જે દીવ્ય કરતા વાસના (ર)

મારા તમે પરમાત્મા હું છું તમારો આત્મા(૨)

પરમાત્મને શરણે જતાં કૃત્ય કૃત્ય થાતો આત્મા (૨)

ભાગ્યોદય—

મને વરવાની આશામાં, જોને પેલા સલામો જરી રહ્યા મ.

જોખનનો નવરંગ ચડ્યો, તેને અંગે અંગ સખી;

ખીલ્યું અનુપમ, રૂપ મનોહર પેલા સલામો.

મીઠાં મુણાવે ગીત ફાગણ જો પ્રેમનાં શ્રંગારો મોકલે વસંત આ;

ખતે રસીકવર બાધ મળ્યાં તેને જોજો કાં કંથને ?

વર વસંતને ? ખેલાવશે તેને પેલા સલામો

લુચ્ચો પવન મારે અંગ લપટાય છે.

ભરો આ કંઈક કહી જાય છે,

ગાંડા બન્યા છે ખેડે તારી મીઠાશમાં, રસના ઉલ્લાસમાં

બાહુના પાશમાં, ખેલ વિલાસમાં-પેલા સલામો.

રનેહુમુધા—

ધાર્યું એક ધણીતું થાય આપણું કંઈ નહિ થાય-ધાર્યું

રામચંદ્ર જેવા સત્ય પુરૂષો શીદ વનવાસે જાય ?

સીતા જેવી મહાસતી તે, શી દોષીત દેખાય ?

દશાનન રણમાં શીદ રોગાય ? વિધીની કળા નહિ કળાય-ધાર્યું

ધર્મ ધુરંધર ધર્મરાય તે, શીદ દ્યુત રમવા જાય ?

પાંચ પતિ જોતાં સતી કેરી લજ્જા શીદ લુટાય ?

હતા હાજર ખેલી યદુરાય-છતાં શીદ દુઃખમાં તે દુખાય,

કરોને ભલે અનેક ઉપાય-છતાં ભાવિ નહિ ભૂસાય—ધાર્યું.

વ રકુણાલ—

રાગ ગજલ

અમારા દેશને છોડી, અમે ચાનાર પરદેશી;
 હૃદયને મેળવી લેશે અમારો પ્યાર પરદેશી.
 થયાં દુર્ભાગીયા એવા, તળવી દેશની સેવા;
 બટકશું પારકાં ઘરમાં બની લાચાર પરદેશી.
 અમારી ધર્મ નીતિથી, અમારી સત્ય રીતિથી;
 અમે સત્કર્મથી થઇશું હૃદયના હાર પરદેશી.
 અમારા દેશ બંધુઓ, અમારી જન્મભૂમીમાં;
 હવે છેલ્લા પ્રણામો છે, અમે હૃદય પરદેશી !

વાર કુણાલ—

રાગ—ગજલ

જેયો જમાનો આ કવિનો પાપનો વિસ્તાર છે;
 જ્યાં ત્યાં જગતમાં પાપનો જામી રહ્યો અધિકાર છે.
 સારા ખીચારા ખાય ખતા દુર્જનો પુણ્ય જ્યાં;
 મરવા પછી સદ્ગુણી ગણે. દુનીયા અજબ નાદાર છે !
 સતયુગ જાતાં ધર્મને દ્વાપર જતાં યજ્ઞો ગયા,
 ત્રેતા જતાં તીર્થો ગયાં. કલિમાં કપટ ભંડાર છે !
 માતા વિષયના પ્યારથી સુપુત્રને ચાહનાર છે;
 કાળાં કરાવે કૃત્ય કામી, પ્યારને પિષ્કાર છે.

જુહ્વદેવ—

રાગ—કવાલી

પડતી હવે મુજને ખબર, તુંમાં જણાયે હર્ષ નહિ,
 આ જગતની જંજળની, ચતુરાઇ તેં દીઠી નહિ;

ન્યાં પ્રેમ મારો જળહળે ત્યાં તેં દીધો બદલો ખરો
ધરખારને છોડ્યા વિના યુક્તિ કશી સૂઝે નહિ;

હવે તો જો જરા જાગી (૨)

ચોળી વિભૂતિ અંગ બન્યો શું યોગી (૨)

દે ત્યાગી (૨) સમાધી બુઢી

વિલાસી મહેલના વાસી, તને આ શી લગન લાગી ! (૨)

મધુરા પુષ્પને ત્યાગી, ગ્રહા કાંટા શું હીન લાગી (૨) હવે તો.

હાંડી આસ બારીને મેં તારો સંગ કીધો તો (૨)

ભરસો દઇ ભુલાવી ઓ ! વિરાગી શું થયો ત્યાગી [૨]

વીર કુશાલ—

રાગગજલ

સમય જો હોય સારો તો, સકળ સંસાર સારો છે.

સમય સારો સીધાવ્યો ત્યાં, નહીં સંસાર તારો છે.

સમય પર જો મહારાજ, સમય પર તે ધરે ભગવા,

સમય પર ખાય જો ધક્કા, સમયનો રંગ ન્યારો છે

ચડે વાદળ ચડે ભરતી, ચડે જોળન વધે લક્ષ્મી,

ધડીમાં તે પડી જતા, સમયનો રંગ ન્યારો છે,

સમય સારે ન સાઈ જો, કરે તે સહુ ગમારો છે,

અભાગી ખાય તે ખત્તા, સમયનો રંગ ન્યારો છે.

રાજ તીલક—(સ્વરાજ્ય સિધિ શામળ) રાગ ગજલ,

સુતરને તાંતણે સ્વરાજ્યની સિદ્ધિ સમાપ્ત છે !

રૂઝ આ રેંટીઆથી તો, અમારે પાદશાહી છે !

સ્વતંત્ર હિંદુન રાખે, શરીરો રંકનાં ઢાંકે !

આપે તંદુરસ્તી તો અમારે બાદશાહી છે !

ગરીબી હો ફકીરી હો, અખંડિત આત્મ થદા હો !
 "અમૃત" આખર રહી જો, અમારે બાદશાહી છે.

સ્વદેશ સેવા—

રાગ ગજલ

સૃજેલાં શ્રી પ્રભુજીયે, મનુષ્યો સર્વ સરખાં છે.
 નથી કાંઈ ઉંચ કે નીચો, જીવનતો સહુનાં સરખાં છે.
 પ્રભુની જગતવાડી, તણાં પુલકાં સહુ જીવો,
 સુગંધીથી ભરેલાં સહુ સમજાવેતો એ સરખાં છે !
 વિષય આ વિશ્વનો—વાયુ કરે જીવ કોધીને ઘેલાં;
 મનોહર દોષ માનવનો, સકળ આત્માઓ સરખા છે !

રાજતિલક—

રાગ કુવાલી

સહુ ફરજંદ ખુદાનાં છે સહુમાં તુર ખુદાનું છે;
 અગર હોં હિંદુ યા મુસ્લીમ, સહુ કુદરત ખુદાની છે;
 પદો પુરાણ, યા કુરાન અવસ્તા, બાઈબલ, ઇન્જલ,
 સહુમાં તેજ સરખું છે સહુ કુદરત ખુદાની છે,
 જપો મુખ રામ કે રહેમાન અગર જરથોસ્ત કે ઇસુ,
 જુદા છે નામ એતો પણ, સહુ કુદરત ખુદાની છે.
 પ્રભુ છે કાશી કાબામાં, મંદીરો ને મસ્જિદોમાં,
 હરી હકતાલા એ "અમરત" સહુ કુદરત ખુદાની છે.

સુધી કુમારી—

રાગ ગજલ

રીબાયો છું ફસાયો છું કુટાયો છું લુટાયો છું;
 દુભાયો છું, મુઝાયો છું, અમારી આમ બાબત છે.
 પકડતાં જાળમાં ઉંદર, ભરાયો સર્પ તે અંદર;
 હુયું ઘોડા બદલ ખચ્ચર, અમારી આમ બાબત છે

ખીજણાં નાર નખરાળાં મુજણા જોમે ગોટાળા;
 પછીથી પુછડાવાળો મળ્યો તો આમ બાબત છે !
 તમારાં કષ્ટ સહિ ટળશે, અવશ્યે ન્યાય પશુ મળશે;
 તમારાં શત્રુ સપડાશે, અમારી આમ બાબત છે,
 તમારી એ કબુલત છે, અમારી આમ બાબત છે !

પુ'ડરીક—

રાગ કવ્વાલી.

જ્યારે પડે આફત શીરે, ચાહનાર પશુ આધા ખસે;
 જોને પડે તે ભોગવે, ખીજ ઉભા સામા હસે,
 ચઢતી મહીં તો હાજી હા કરનાર જગમાં લાખ છે.
 પડતી મહીં દે સાથ જગમાં, કોક એ વીરલા વસે.
 જો બન્યા પોતેજ મુરખા, તો ખીજનો વાંકશે;
 તે બજે નહીં કેમ થઇ જે અંધ અગ્નિમાં ફસે;
 આજ ખુદશી આંખથી, જોયું સગાં સહુ સ્વાર્થનાં !
 જાણ્યા છતાં મારા સમા, ભોળા દિવાના થઇ ફરે.

વીર વિજય—

રાગ ગઝલ.

તમેને જો તમારાથી, તમારો દેશ પ્યારો છે;
 ન તજશે ધર્મ નીતિ તો વિજય અંતે થનારો છે !
 હશે જો સંપત્તે સમતા વળી કર્તવ્યને હિમ્મત;
 તમારા ભાગ્યનો આખર ચમકવાનો સિતારો છે !
 જશે એ રાત અંધારી ચમકતાં શૌર્યનો ભાનુ;
 બુકો યાહોમ કરી રણમાં વિજય ડોકો તમારો છે.

પૃથ્વીપુત્ર—

નથી પરવા જીવન ધની ફના અંતે થનારું છે—
 તો સ્વામીના વચન પરથી; સમર્પણ સૌ અમારું છે—

અખિલ જગમાં વિરલ મિત્રો વિરલ આત્મા સમર્પણ છે.
પરાર્થે આ જીવન દેવું વિરલ જનેજ પ્યાડું છે,
બને સુરમે નયનો તો નયન મારાં ધડું ચરણે.
બને જુતાં ત્વચાનાં તો શરીર સ્વામી તમારું છે.

મીનળ મુંજલ સોરઠી ગજલ

વચન આપી ન પાળે જે, પોતાના કહીને મારે જે;
એવા ડગ સ્વાર્થો સાથે કહો સહવાસ શા માટે.
ઉપરથી લાગે રૂપાળા, પરંતુ હૃદયના કાળા;
હવે જાણ્યા છતાં પણ ધા, પછી સહવાસ શા માટે ?
અમી કહી ઝેર બહુ દીધાં બરોસે તે અમે પીધાં.
જીવન નિર્દોષના લીધાં છતાં સહવાસ શા માટે ?
તવંગર હો કે હો મોટા, બલે હો દેશના સુબા;
દયા ગરીબોની બળે ના, પછી સહવાસ શા માટે

મીનળ મુઝાળ-ગજલ કંવાલી

ટુટેલા તાર વીણાયા તે બંધાશે ફરી પાછા (૨)
ટુટેલા પ્યારનાં વાગ્ન. ન સંધાશે ફરી પાછા (૨)
દીવાલોમાં પડ્યા ચીરાં તે સંધાશે ફરી પાછા (૨)
થયા ચીરા જીગરના તે ન સંધાશે કદી પાછા
પડ્યા જે મ્હોતના મુખમાં ઉભા થયે ફરી પાછા (૨)
ધવાયા બેવફાઈ જે ન સાજ થાય તે પાછા; (૨)
પડેલા ઝખ્મ ખંજરના પુગાયે તે ફરી પાછા (૨)
પડેલા જીવનના ધા તે ન રૂઝાયે કદી પાછા

મીનળ મુંજલ—રાગ ગજલ

છે આંસુડાની જીન્દગી તે આંસુડાંમાં વહી જશે
બલે સ્નેહનાં કે શોકનાં પણ આંસુડામાં બળી જશે

પ્રીતી તણું રૂઢીર અશ્રુ ઉણુ વહે નસે નસ મહી
 આ જન્દગીમાં હર્ષ કે કુરમાં હવે કઈ રસ નહીં
 જન્મની આલ જોગણ આ પ્રવાસી પ્રેમ આલમની;
 સતાવો શીદને ભાઈ જપું માળા હું વાલમની;
 પુનરણ ચીત્રપટમાં આ વીરાજેલા વીલાસીની
 ભીખારણ પ્રેમની હું તો હૃદયવનના કલાપીની

સંસાર નૌકા

રાગ ગઝલ

ભલે બહુ ભાવથી શીખે શીખેલું વ્યર્થ તે જાણે !
 કરે મહેનત છતાં સોનું ધમ્યું તે ધુળ થઈ જાણે !
 લખ્યું વાંચ્યું લખ્યા ભૂગોળ ઇતિહાસ અવલોક્યા,
 વળી દિસાત્ર ગણવામાં દિવસના દિવસો રોક્યા
 સહેલ એ જાણવું અંતર બધું ધુળ પર લીપણ
 નથી સદગુણ તો શિક્ષણ નકામું સર્વ કહેવાય

દૈવી પ્રભાવ

રાગ કવાલી

વખત પલટાય છે જ્યારે, બધું પલટાઈ જાય છે
 બને છે રંકના એ ભુપ નૃપાળો રંક થાય છે.
 જમાનો વહી ગયો જુનો હવે નવયુગ આવ્યો છે;
 ન ગણતા ન્યાય પણ પુરા ગરીબો તો છુંદાયે છે વખત
 નથી એ દોષદામનો ખરેખર ખુશી કિસ્મતની
 હતા જે ભક્ષ સિંહોના શિયાળો આજ ખાયે છે વખત

ભાગ્યોદય

રાગ ગઝલ

દિલ મારું આ દિવાનું ફકડ્યું ફરે છે ક્યાં ક્યાં ?
 જેમ જેમ લગામ ખેંચું જઈ જઈ મરે છે ક્યાં ક્યાં

પૂરાઈ પીંજરામાં હું પંખીણી ખુશીથી.
 તોએ પછાડી પાંખો, ફેંકટ ફરે છે ક્યાં ક્યાં ?
 જીવાની આ મુઝાવે પશુ સત્ય કેમ છોકું !
 તોયે હૃદય પ્રાણની પ્યાલી ભરે છે ક્યાં ક્યાં ?
 ક્યાં ક્યાં જીગર ચીરાયે ક્યાં જીંદગી સુકાયે;
 જાણું ન આંખમાંના આંસુ ખરે છે ક્યાં ક્યાં ?

દીવાન—

રાગ કબ્રાલી

આ દુનિયામાં એક ગણાતા, રામને રહેમાન,
 જુદા થયા જ્યારે બન્યું કમલાગ્ય હિન્દુસ્તાન;
 ગોડ કે ગોપાળ—નામો જુદાં સમજાયાં.
 ખુદા અલ્લા, ઇશુને ઇશ્વર માતા મદામાયા એક છે.
 તપાસી શાસ્ત્રો પુરાણો વેદને કુરાન,
 રહીએ મંપી જે સમજે તો હિન્દુને મુસલમાન,
 એક બીજાનો દ્વેષ કરતાં દુશ્મને કર્યો ઘર પ્રવેશ,
 જાગી જુઓ વધાવ આપણા ચાલ્યા ગયા પરદેશ.

રૂકમણીસ્વયંવર—

ગઝલ કબ્રાલી.

યમુના તણા કીનારે ગોપાળ ગૌ ચરાવે,
 સંગીત સ્વર ઇશારે, રાધા નીકટ બુલાવે.
 બંસીધવની સુણીને શુધ દેહની ભુલીને
 નીકળીને ધરથી રાધા ગોપાળ પાસે આવે.

યમુના સરીત કુંજે સૈયા કમળ બીજાવે;

શ્રી કૃષ્ણ કર કમળથી, રાધા ચરણ દબાવે

અરુણાદય

ગજલ કવાલી.

બહાલા કહું વેહેઝારની, જે વાત આ અણમુલ છે,
અભિમાનથી ના સાંભળો તો આ તમારી ભૂલ છે,
મન માનતું મળતું નથી, કાઢને બધુંય સંસારમાં,
ખામીમાં ખામી ખોળવી એ તો તમારી ભૂલ છે.
કાળા છીએ રંગે અમે પણ કાળજાં કાળાં નથી.
તેનીય કીંમત ના કરોતો આ તમારી ભૂલ છે,
છોડી અમે શ્રી રામને જપીએ તમારા નામને.
તો એ ન રાખો નેડલો, તો જીવતર અમારું ધુળ છે,
મીઠાં અમી આપો નહિ તો ચાહ એ શા કામની
આ પાછ બાળો કાળજાં. તો આ તમારી ભૂલ છે.

અજ્ઞ સંભાળ—

રાગ ગજલ.

પ્રણય અમૃત પીનારાને મરણ દરકાર શા માટે ?
કુખ્યા છે તે તર્યા સાચા, પછી ભવપાર શા માટે ?
તમારું એક આંસુને અમારા આંસુના સિન્ધુ,
બરાબર છે, પછી બાકી જમા હિંદાર શા માટે ?
જીવન જો પ્રેમમાં ખોયાં મરણ જો પ્રેમના જોયાં,
ગજવીએ સ્વર્ગ પંથ પ્રેમે, પછી અવતાર શા માટે ?

અધ્યાખ્યાસ

રાગ કવાલી.

દુનીયા તણા દિવાના, દીસબર મઝાઓ લુંટે,
તુટે જીવનની દોરી આશા છતાં ન છુટે—દુનીયા.

બાળક મટી યુવાની, આવે પછી દિવાની,
તન ધન મળે તરણી, આશા છતાં ન છુટે—દુનીયા
આવે પછી બુદ્ધાપો ધોળા થતાં નીમાળા,
રહે બાકી લાડી લાળા આશા છતાં ન છુટે—

વીરકેસરી—

હુંપદ તજે હરામી, દુનીયા નથી સદાની
જર જોર ને જીવાની. સહુએ થવાની ફાની.
સાચી સલાહ માનીરે. કરણી કરોરે મળની.
મમતા મુકો પ્રાણી સહુ અંતે ધુળધાણી;
આ જીહી જીંદગાનીરે સ્વપ્ના સમી લ્યો જાણી.
કોષ્ટ આજ કોષ્ટ કાલે પરલોક પંથ ચાલે,
જમદુત આવી ઝાલે રે, દુનીયા કુખી જવાની.

વીરકેસરી—

રાગ ગઝલ-કબ્રાલી.

થવાનું ના થવાનું કહે, નજીમી કોણુ એવો છે,
ન જાણ્યું જાનકી નાથે સવારે શું થવાનું છે ?
હતી શલ્યા રૂપે અહલ્યા જગતમાં વાત જાહેર છે.
ન જાણ્યું જ્ઞાની ગૌતમે સવારે શું થવાનું છે ?
હતા કૌરવ અને પાંડવ જગતમાં મહા બળી યોદ્ધા,
ન જાણ્યું ભીષ્મ જેવાએ સવારે શું થવાનું છે ?
રમ્યા જીગડું સહુ સાથે વિભૂતિ સૌ ગયા હારી,
ન જાણ્યું ધર્મ જેવાએ સવારે શું થવાનું છે ?

ગમ્મત સાથે જ્ઞાન આપનાર

અકબર અને ખીરખલ

ભાગ ૧ થી ૨૪ સુધી.

આ વાર્તામાં સુબોધનો સાગર હાસ્યરસનો હોજ
ગમ્મતની ગુલાબદાની, વાર્તાવિનોદનું વિલાસ સ્થાન
વાંચનકળા, પ્રાપ્ત કરવાનું વાંચનગૃહ અને શિક્ષા
સંપાદન કરનાર શિક્ષક રૂપ વાર્તાઓનો ભંડાર છે.
જેમાંથી દરેક વાર્તાના શોખીલાઓને આનંદ, રસિ-
કજનોને રસિકતા પ્રેમીજનોને પ્રેમાનંદ, ઉદારજ-
નોને અહલાદ, સમજી જનોને શાંતિ, અને ગમ્મ-
તિ લોકોને વખતો વખત ગમ્મત સાથે જ્ઞાન આ-
પનાર છે. જેનું સહેલી અને સરલ ભાષામાં રસિ-
ક લેખકના હાથથી અલંકારીક લખાણ કરાવી
વિશેષ લોભ ન રાખતાં માત્ર વાંચન વધારવાના
હેતુથી, એ વાર્તાઓના ચોવીસ ભાગ જીદા કરવામાં
આવ્યા પાના, ૩૦૦ ઉપરાંત ઉંચા કાગળો પાકુ
પુંકું છતાં કી. ૨-૦-૦

મળવાનું ઠેકાણું:—

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ

૬. રીચીરોડ—અમદાવાદ.

કામલતા—

રસભર્યું આ જોખન જાય, રસિક રંગીલા વિના;
 અંગ ભર્યો આ રંગ સુકાય, રંગરંગીલા વિના;
 સુંદર બાગ શરીરનો, ખીલ્યો છે નવરંગ,
 અંગે પુવારા ઉડતા માળી જ્યાં અનંગ.
 કુલ પ્રેમી રૂપી કરમાય, ખીલાવે કાણુ ભોગી રંગીલા વીના.

મીરાંબાઈ-ભજન પદ.

નીત નીત ભજ્યે તારું નામ, તારું નામરે તારું નામ,
 પ્રેમ થકી પ્રભુરે મળ્યા હોજ.
 અન્ન ન ભાવે, નેણે નીદ્રા ન આવે, સેજલડીએ પધારો.
 મારા સ્યામ.

આણી તીરે ગંગા વહાલા, પેલી તીરે યમુના વહાલા.
 વચમાં ગોકળીયું રૂકું ગામરે-પ્રેમ.
 મીરાંબાઈ કહે પ્રભુ ગીરધરના ગુણ,
 છેલી બાકીના છે રામ, રામ, રામ, રામ, રામરે-પ્રેમ.

ભીષ્મપિતામહ—

જગમાં મેં જોયું દુષ્કરમાં દુષ્કર નારી વશ કરવીરે.
 લાખ ટકાનાં લાડ લડાવો આપો ધનની કુંચી,
 પુલ સૈયામાં રાખો તો પણ કહેશે મુજને ખુંચીરે—જગમાં.
 સુવર્ણ ક્યારે કસ્તુરીનું ખાતર દષ્ટ પોષાય,
 અમૃત પાશે તોય લસણની ગંધ કદી નહીં જાય રે—જગમાં.

હાથી પર અંકુશ ક્યો કરી ઘોડા કાજ લગામ.
સ્ત્રી અંકુશ કરવા ટાણે શું ! હરી ગયો તો ગામરે-જગમાં.

સરસ્વતીચન્દ્ર—

હું પરણું કદી નહીં પીડાં ધરું નહીં શીરે કદાપી સંસારની,
રહું બાલ કુમારી, સદા બ્રહ્મચારી ભક્તિ કરું વિશ્વાધારની
પ્રીતી તણા પીંજર મહીં પરવશ થઇ પડવું નહીં...

સંબંધીઓના બંધની બેઠેથી તન જડવું નહીં
આ નાટકી સંસારની, દુઃખા મહી મરવું નહિ.

અમૃત ગણીતે વીષય ત્રિપ પીવાનું મન કરવું નહીં;

જુડી માયાના અંધારમાં ગડું નહીં, રહી વાત હૃદય વીચારની.

સરસ્વતીચન્દ્ર—

પ્રીતી કરીશું, તરછોડી પરદેશી...હાં છોડી પરદેશી, (૨)...પ્રીતી;
કંઈ દષ્ટ અહો ભ્રમર કુમદને, હો છોડી પરદેશી હાં છોડી (૨)...પ્રીતી
પુરી પંખીણી પ્રેમ પીંજરમાં આખર પાંખ મરોડી પરદેશી,
હાં મરોડી પરદેશી...મરોડી પરદેશી...પ્રીતી;

ત્યાગી કુમુદ વન ભટકીઓ ભમરા આગ્યો અહીં શું ફરી દોડી;
હાં દોડી.....પરદેશી...હાં.....દોડી.....પરદેશી...પ્રીતી;

હિડીળ હિડીળ પંખી મુસાફર, રેન રહી છે હવે થોડી પરદેશી હાં;
દોડી પરદેશી.....હા દોડી પરદેશી.....પ્રીતી.

માલતી માંધવ—

લ્યો મુંદરી સુમનતી માળા જઈ કહેજો પ્રણામ અમારા;

માળા નહીં પણ વરમાળા, મુંદરવર ઓ...શરમાળા;

મુખ દર્શનથી મન ચોરી (૨) ચિત્ત હરી ગઈ બાળ ચંકારી,

તમે કિશોર ને નવલ કીશોરી, મટકે મોહ્યા મટકાળા...લ્યો.

માલતી માધવ—

ચાલ...ચાલ...ઓ અલભેલી, વળી વળી પાછું જુવે શું પ્રેમધેલી
તારા ઉરમાં આનંદની હેલી, સાહેલી, તારા ઉરમાં આનંદની હેલી
મળ્યા હવે ભેગા, ચંપો ને ચંપેલી.....ચાલ ચાલ;
મારા પગના ઝાંઝરની ખીલી, વારે વારે પડતી ઢીલી;
(ખીલી જેવી ઢીલી, એવી તું એ છે હઠીલી, હવે ચાલ!)
(આવીએ છીએ)

માલતી માધવ—

નાનકડી નાભુક નાર હું બહુ નાનકડી—બહુ નાનકડી. (૨)
મારા બહાલાની છું લાડકડી (૨) બહુ લાડકડી (૩)
આંખ તણે પલકારે પટકું છું લાલને—
નાની શું સમજે બહાલાના બહાલને,
હું તો બધુંએ સમજું છું, બાણી ભોળો ભરથાર તું બહુ માથે
ચડી (૩)...નાનકડી.

જગતશિંહ—

હું છું રંગીલો જુવાન ફક્કડ અક્કડ ચાલુ આમ;
બાણે છું વીંછા તમામ, રસીકલાલ માઈ નામ.
ચંદ્રના રૂપ આગળ મારો, કામદેવ પણ તુચ્છ.
કંઈ કામની શીદા થાય છે. નેઈને મારી મુચ્છ.
એકદા છું, વીંછામાં તેથી, પંડતમાં પંકાઉં;
કગસી પૂરા ગાવા માંહી, રાગ રાગણી ગાઉં.

મીરાંબાઈ—

ઉઠ સાઈ તું ખેઠો થા શું સુતો સોડ તાણીર, સમર રામનેજ,
રામ નામ છે ભવાબ્ધી તરવા ભજને સારંગ પ્રાણીરે, અવસર
કામનેજ.

મારા મારા શું કરે સુત પીતા દારા દેહ.

મુરખ માનવા મોટમ માની માયા માંહી મોહ માને, માથે છેછ-ઉ
ઉત્તમ અવસર આજે આવ્યો, ખોટો જાણીશ ખોમાંહીરો હાથે છેછ.
(શ્રી રામચન્દ્રને વનવાસ જતી વખતે કૌશલ્યાએ રોકવા કહેવું તેનું

ભજન

આજ રહો મોરે પ્યારે રધુવીર; આજ રહો મોરે પ્યારે—રધુ.

જો તુમકો બનબાસ દીયો હે, કરીયે ગમન સકાલેરે—રધુ.

રધુવર કહે સુતો મેરી જનની, યહ વૃત નીયમ હમારે;

અથ ન રહું ધર માત કૌશલ્યા, દશરથ બાચા હારેરે—રધુ.

સીતા સહીત સૌમિત્રા નંદન ભયે કુટુંબસે ન્યારે;

તુલસીદાસ પ્રભુ દુર ગમન કીયો, નયન વહે જલધારેરે—રધુ.

સુરદાસ—

આ તારાં વચનો સારાં સ્નેહે સાંભળતાં,

શાન્તિ પામ્યું છે મન માફરે આજે—આ તારા.

જગની જંનનગમાંથી બળતો બચાવ્યોછ;

ધન્ય ગુરૂ ચિન્તામણી ધારે આજે—આ તારા.

ભક્તિ ભગવાન કેરી કરતાં હમેશાંછ,

થવાનું ત્વરાએ શુભ તારેરે શાણા—આ તારા.

અનમુયા—

આંખ વિના અંધારું રે સદાય મારે આંખ વિના અંધારું.

કોઇ કહેશે લાલ લીલું, આ ધોળું ને આ પીળું.

મારે મન સધળું કાળું કાળું રે (૨) સદાય.

કોઇને જગ લાગે સાઈ કોઇને લાગે નહાઈ, મારે મન જીવતર

ખાઈ ખાઈરે—સદા.

નંદખત્રીસી—

આ સ્વપ્ના સમ સંસાર સમજી હ્યોને શાણા.
 દુર્લભ માનવ અવતાર, અવની રહી ઓ રાણા.
 બાળપણું રમતા ગુમાવે, જુવાનીમાં લંપટપણું ભાવે;
 વૃદ્ધપણાને જીવ લોભે તણાએ રટે નહિ કીરતારરે.
 મરણુ શ્વાં જવ ચાલુ થાઓ કૃત્ય કુંડા નજરે ઉભરાએ;
 પીડાય ભારે પસ્તાય પાપી તારે, આંસુ વહે ચોંધારરે.

પવીત્ર લીલાવતી—

અવર મદન અન્નખેલો, આતો દીસે અવર મદન અલખેલો, અ.
 શરદ પુનમના સુધારક સરખો આજ નગરમાં ઉગેલો અ.
 મનોહર કસ્તુરીયા મૃગ માફક નેહું ઝરખે બુકેલો અ.
 હું નીરભાગી નાથે તજી મને વેશ્યા વાસે વસેલો અ.
 ધન ગણીકા ધરણીતલ તુજને પ્રીય કર્યો મમ પરણેલો અ.
 ચન્દ્ર ચંકારને મધુર મેઘ સમ મુજ મન રંગ રહેલો અ.
 મહીયારી વેશ નહિ જાણે, મમ છગ છેલ છખીતો અ.

સુરદાસ—

અરે રંગ જે લાગ્યો તે લાગ્યો, શીદ સોવે ફરી જાગ્યો...ટેક
 હંસોતી ગતી હંસો જાણે કાગ ન કાંઈ પીછાણે.

ધાવ રહીત ધાયલની ગતીને જગમાં ક્યાંથી જાણે...અરે

દરદી વીણુ દરદની દશાને લક્ષે કોઇ ન લાવે

સુર ભજનનો રંગ ના ઉતરે અમિત ઉપાધી આગ્યે...અરે

મીસ જૌહર—ભેરવી કુમરી તાલ ત્રીતાલ—

નાયન લીયે ગયનવા મોરારે, મોરા નાપક લીયે ગયનવી મોરારે
 જખસે ગયે મોરી શુદ્ધ હું ન લીનીઆતો જાત જાત જોયનવા મોરાં

મી. મહમદ હુસેન. રાગ યમન કલ્યાણી તાલ લાવણી.
અળ નાળને ગીરધારીરે હમારી તેરી, ગીરધારી વનમાળી—અળ નાળને
શાલ દુશાલે આપતો ઝોડે હમે ઊડાઇ કારી કમરીરે હમારી.

ઉદયભાણુ—

અહો દીલદાર જરી દેદાર દિવાનીને દેખાડોને.
અરે લટકી અધર લટકી મરૂં પટકી જગર ઝટકી.
અરે આધાર સુધારસ સાર ચતુરાને ચખાડોને
મુખે અટકી મધુર મટકી અરે છટકી અધર છટકી.
સાખી—દીલની થાપણુ ઝોળવી ઘટે ન કરવી ધાત.

પ્રાણુ કહો તો પાઠવું, વાલમ કરવા વાત;

મીસ અચ્છનાખાઈ—રાગ મહાડ, તાલ દાદર—
પીયાસે સખીરી નયનાં વગો અરે હા પીયા.
અતી હલાહલ દમભરે સેત સ્યામમરત નાર.
મરત જીવત જુમજુમ પરત જીહી ચિતવત ઇકવાર

ખુબસુરતખલા—

હારે કાઇ બાંકો સિપૈયા લુલાય ગયો.
હારે મોરે જીહિયામે સમાય ગયો—
તન મનબારા જોયન પ્યારી હયળ વારૂં જી વરવા,
સૈયા દીવાની બાળા એકે સોહાય ગયો—હારે.
કાંઠે ઝોર કુચ મુજ નહિ અતેશી ઝલક દીખાયે,
યે બસે નયનેમે મોરે રાખું પલક છુપાવે.
યા અચ્છતો હે ધ્યાન એહી ઉનપર કુરબાન ગઇ
તન મન ધન વાર દઇ છુપાયેલી મોરે મન લુભાય ગયો.

જાળવેર સતિ વૃંદા—

જા, જા, અલી શરમાવે જાને ઠાલી સતાવે રીખાવે શું આમ,
 પીયું પંખી વિણુ યૌવન ઉપવન સુનું.
 રસના ભોગી વિણુ સરવે સુનું સુનું.
 મદ્યેલી અહીંથી જા જા, રસધેલી અહીંથી જા જા.
 લટકાળી, લટકાળી નટકાળી, મતવાળી,...જા જા.
 બીચારી પ્રેમઝરો ક્યાં ઉભરાવે નાવલીયા મંગ બાલા ઝરણું ઝરાવે
 મને જાને સતાવો (૨) મન મુંઝાય. અકળાય દુખી થાય—જા જા.

બાજરાવ પેંદા—

જેબન રંગે રંગાતી છાતી, સુપકવ અનાર,
 છાતી સુપકવ અન્નાર, હીરાનો હાર, શોભીત સુખકાર,
 કડી કેશ ભારે લયકાતી, વાયુ વેગથી હું વહી જાતી;
 ગાલ આ લાલ શા, રંગીલી છબીલી હું નાર,
 હશે ન્યાયશાળી કોઈ મને ચાહનાર.....રંગાતી.

મુદ્રાપ્રતાપ—

સતી તણાં સુખ સૌ પતિ ચરણે પતિ વડે ચુડી ચોટલો (૨)
 પતિથી રહે અળગી પીયર તે પાપનો બાંધે પોટલો (૨)...સતી.
 પીયરનાં નકામાં, મીઠો સુકો સાસરીયાનો રોટલો (૨)...સતી.
 મહીયરના રંગ મહેલ નકામાં, રૂડો અઢી ગજ સાસરીનો
 ચોટલો (૨)...સતી.

મુદ્રાપ્રતાપ—

ગીત વખતનાં ગાવાની ગત, પુછી જુઓ ગાનારાને,
જેવું તેવું ખાવાની ગત, પુછી જુઓ ખાનારાને;
મહાજન મોટા થવાની ગત, પુછી જુઓ થાનારાને.
વીજી બોલાવે જવાની ગત, પુછી જુઓ જનારાને.

મુદ્રાપ્રતાપ—

સખી કાચલ ટોફરે ટીહુ ટીહુ સાદ કરી-ટીહુ સાદ કરી (૨) સખી.
શુભ શુકન વીલોફરે હૈયે બહુ હેત ધરી (૨)
પતિને મળવાનીરે આતુરતા છે મનમાં ઘણી. (૨)
હોંશ હઠયાની છાનીરે, પુરી થાશે ઓરમાણી (૨)
પુણ્ય પુર્વનાં સાચારે રૂડા નર વરને વરી.
સખી આપણુ પાછારે, હવે ક્યારે મળીશું ફરી (૩).....સખી.

મુદ્રાપ્રતાપ—

ઉભાં રહો ! ઉભાં રહો ! ઉભાં રહો જરાય ! ઉભાં રહો જરાય ?
ન મારાથી ચલાય.....ઉભાં રહો !
(કેમ શું થયું) વાગ્યો કાંટો ઝીણો, તેથી ઉપડે ન પાય.
અરરર.....દુખ બહુ થાય.....ઉહુ ? ખુબ બળે લ્હાય,
બળે પ્રાણુ મારા જાય.....અરરર ઓય...ઉભા રહો.

બુદ્ધદેવ—

તું છાની છાની નયન તરસાવે સખી શાને
તું ધીમી ધીમી પ્રિયતમ પાસે અલી જાને;
તું ધીમી, ધીમી (૨)—તું છાની,
રસકુંજની વિહારી, તું છે શાણી સુકુમારી,
વહેલી અધરસ જઘ પાને, તું વહેલી (૨)—તું છાની.

હાં, હાં મીઠી દટ્ટી મીઠાવી, હાવભાવથી રીઝાવી,
સ્નેહરસમાં ભીજાવી સુખી થાને;
રસિકડી તું રસમાં (ર)—તું છાની.

પુદ્ગલ—

પુલની પાંખડી દ્યો પ્રાણુ-પુલની.
ગણી અંતરની ઝોળખાણુ-પુલની,
શ્યામ સલુણા, અમ ઘેર આવ્યા, શાં કરીએ સન્માન;
નાથ નગીના પરિમલ ભીના, મન માન્યા મેહમાન-પુલની.
શાણા ઝાઝું શું કહીએ સમજીને, સખી નયનના બાણ;
વમળ વમળ આ સરોવર જળનું, ભોગી ભ્રમર સુગાણુ-પુલની.

પુદ્ગલ—

પીયુ પીયુ પોકારતીરે, પપૈયા વધુ ઝુરે વનમાં;
વીરહ અંગાર ઉઠે તનમાં અતિશય બળી રહી મનમાં-પીયું.
ખીલતી આ કળી કુસુમની, ભોગી વિના કરમાય;
ઝુલતી આ હાલિત પાંખડી, ભોગી મધુકર ચ્હાય—પીયું.
બાળા રસાળી અંતરે આકુળ વ્યાકુળ થાય;
નત્ર નવોટો નૌતમ રમણી, રસિક નરવર ચ્હાય;
હંસણી દુઃખી થતીરે, કામળ માનસ ઉપવનમાં—પીયું.

પુદ્ગલ—

વિપથી ભરેલા જગતમાં અમૃત બતાવો સાચું,
જ્ઞાની પંડિત સહુને વિનવીને યાચું—વિપથી.
કોઇ કહે ચન્દ્ર પાસે, કોઇ કહે સ્વર્ગમાં છે.
દેવો મથે દરિઆ વાંસે, પાણી જોઇ પાછા નાસે;
ભરસે ભુલ્યા છે સઘળા, મને પણ એ લાગે કાચું—જ્ઞાની.

અમીનો ઉછળતો સાગર, સુધાભર્યો રસ રતનાકર;
અનુપમ સ્વર્ગિય સુખડાં મળે પ્રભુપદ રજ પાસે;
પરીક્ષાને જો ધચ્છો તો પ્રેમી થઇ તપાસે સાચું—જ્ઞાની.

પિતૃભક્ત પુંડલીક—

મને તું માફ કર શાણી, વચનપર ફેરવ્યું પાણી;
ખરે હું કૂર છું પ્રાણી, ગુન્હેગારી અમારી છે.
લકંગા છે ધુતારા છે, કગારા આપ છે પુરા;
અધુરા લેશ ના ભાસો, હૃદયમાંહિ કઠારી છે.
જગતના પાપની ઉપર, અખત્યારી હમારી છે.
જણ્યા રાંડે રતન જેવા, ખરેખર આપને બેટા;
લડે છે શીંગડા ઘેટા ભયંકરતા થનારી છે.
અમે મરતાન પંખીડા અમે મ્હોળત તણા કીડા;
વડીલો પણ હતા એવા કબુલત એ હમારી છે.
રૂપાળી જોડ છે જમી, ટળી બાપા થયા સ્વામી;
રહી ના લેશ પણ ખામી, કહો (આ) છેડ સારી છે.
ઇજારો તો નથી લીધો, રસીલી આજ નખરાંનો;
હવે તરસાવ ના પ્યારી વિરહની આ બીમારી છે.

વિશ્વાવેલી—

સુન્દર શામળીયા નામ જપીશ નિત્ય તારું-સુન્દર
મનહર ના મળીયા, કાશી કરવત ધારું-સુન્દર
શામળા શણગાર હમારા, કાળજી હર્યું કામણગારા;
વીનવે કરગરી દીન દુરા, દર્શન દો દીલદાર તમારા;
ક્યાં હું કહું દુઃખ મારું. સુન્દર શામળીયા.
આસપાસ નહી વાસ નિહાળું અહાહા ત્રિભુવન ભાસતું કાળું;

નિરખું નહિં કદી મુખકું રસાળું, જઈ હિમાલય ગાત્ર હું ગાળું;
સાક્ષી દેવ દયાળુ—સુન્દર શામળીયા.

હરિશ્ચંદ્ર— રાગ-ભેરવી

રતિ એક સ્વપ્ના, મયને બદ અથ પ્યારે. આજ દેખા.

જાય પહોંચી મય એક દેશશે, હય રાજ્ય દુર હો જાતે ઉસકા

તાજ દેખા

જાતે ઉસકા તાજ દેખા, હુંટ જાતે સખ તાજ દેખા,

સુખપર પરતે ગાજ, દેખા—રતિ.

રાજ તારાજ દેખા, તાજ મહુતાંજ દેખા.

રાજકા રાજકા આકૃતમે, અયે સરતાજ દેખા—રતિ.

કંસવંધ—

રમીએ આનંદમાં હરિ રસ સંગમાં રહી રંગમાં—મંસીનાદ સુણી

સુતી જાગી; નીંદ બીક ભાગી, બીજી પ્રેમ સરમાં—રમીએ

રૂડી ચાંદની પ્રકાશી શરદ પુનમની.

રંગે રસ ખેલો સંગે સુંદર રચામની,

“ સુખદ સગ શ્રી કૃષ્ણ, સુખદ શ્રી વૃજવન

સુખદ શરદની ચાંદની સુખદ સફળ જીવન ” —રમીએ.

આવી અહજુર મહિ, નવલ કુસુમ કળી,

રેન્ને લાલા ભારમાં રસ લેતાના છળી,

પ્રીતમ શર્પસ થતાં સમ્યું દેહતણું અભિમાન

વિસરી હું પોતાતણું ગોવિંદમાં ગુલતાન,

આવો આવો ને આજ, રસ ઝીલીએ રંગે રમીએ મળ્યા

મોહનજી—રમીએ.

કામલતા—

પીયુ પરદેશીને કહેજો પ્રણામ હમારા, (૨) કેજો કે ગઇ તુજ
દારા—પીયુ.

કહેજો, મને રંગ દીધી તેમ ખીજીને તજશે નહિ.

કાષ્ટ પ્રીતિ વશ અઝળા બીચારી, બોળીને ઠગશે નહિ.

કહેજો તને સંભારતી, વિષપાન કરતી હતી.

છેલ્લો નીકળતાં શ્વાસ, તારું નામ એ જપતી હતી,

કેજો કે દાસી થઈ અન્ય જન્મમાં શેવીશ પીયુજ કામળ
ચરણ તમારા—પીયુ.

ઉદયભાણુ—

અલખેલા લટકાળા વહાલા, પ્રીતમ ઠાકોર મારે મન વશીયા

રસધેલા રીસાળા ખેડા દેહના દેવળ માંહી રંગ રસીયા.

પ્રીત પંચામૃત પાતળીયા પખાળું વચને પુલકે વધાવું

હેતના હીચોળે હળું હળું હીચોળું હોંસે હસીને હસાવું

શૃંગાર સજી સજીવું ભાવે ભોજનની થાળ ધરાવું

હાનું ક્યુંબર રીશનું રાયતું ચામડાઇ ચટણી વહેમ શાક ભાવતું.

બરફી પેંડાને મહેસુર પ્રેમ ભાવનાં, ધારી કચોરી પુરી શુદ્ધ

સ્નેહ વાસના

ભાવના ભુખ્યા દેવ ઉડ્યા, લાઇ વાસના, પેંડા પરસાદ વહેયું છું

ઉલ્લાસના—અલખેલા.

ધના ભગત-ભજન—

રામબાણુ વાગ્યાં હોય તે જાણે, ઝોલ્યા મુરખ મનમાં ન આણે;

ધ્રુવને વાગ્યાં, પ્રહલાદને વાગ્યાં, ઠરી ન ખેડા ઠેકાણે

ગર્ભવાસમાં શુદ્ધેવને વાગ્યાં વેદ વચન પ્રમાણે—રામ.

મારૂં રાજનું મન હરી લેવા મ્હારો વ્હાલો આવ્યા જે ટાણે
લપ્ત કરવત મસ્તક પર મેલ્યું પત્ની પુત્ર બેઠે તાણે—રામ.

મીરાંબાઈ ઉપર કોપ કરીને ઓઢ્યો રાણોજી ખડક તાણે
ઝેરના પીયાલા મ્હારા ગીરધરલાલે, આરોગ્યા અમૃત ઠેકાણે—રામ.
નરસીંહ મહેતાની હુંડી શીકારી, વ્હાલે ખેપ ભરી ખરે ટાણે
આગળ સંત અનેક ઓધાર્યા. એવું ધનો ભગત ઉર આણે—રામ,
કપીર ભજન—

રામ સુમીર, રામ સુમીર, રામ સુમીર ભાષ રામ.

રામનામ સુમરીન બીન બુડત ભવમાંહી.

બીનતા સુત દેહ એહ સંપણી સુખદાષ.

ધનસે કષ્ટ નહિ તેરો, કાલ જાત ખાઈ રામ.

સુકર કુકર યોની ભ્રમત, તોહિ લાજ ન આઈ,

રામનામ છોડી અમરત કાહેકો હો વીશ ખાઈ.

રામ

અબમેલ ગજ ગણીકા પતિત કર્મ કીને;

થાબી ઉતર પાર ગયે, રામ નામ લેહી;

ગુર પ્રસાદ જનકજીર, રામ કર સ્નેહી. રામ.

સુરદાસ—

સેવકની અરજી સુણી ધીરા, વગર વિલંબે ધાવો.

દયા દીન પર, દીન દયાળુ, લાલ ઉમંગે લાવો.

વૃજવલ્લભ છો, મુજને વ્હાલા,

કીંકર હું કરું કાલાવાલા આ બાળકને બચાવો—સેવક.

કરો સજીવન સ્નેહ ધારીને, મદનમોહન પ્રભુ મારા:

નીરાધાર નારીના દુખને નટવર કરજો ન્યારા;

અવિનાશી આધાર તમારો,

અવર કાણુ છે બેલી અમારો; પરચો નાથ બતાવો.

દારંગી દુનીયા—

ઓ દાસી બનું પાકી, લગન હો જો છકી,

નહિ થાનું કીસીકી ભસ માનુ કીસીકી

વર, વાપે તન, જન હો સુજન, કમલ બદન ફતલ મોહ દાસી.

દીપક બીન કટી બીમલ કમળ પર અંગે પતંગ ન જરે,

એમી રીતી રતી કુમતીકી બસ ફીકી અનનીકી નહી નકી દાસી.

બળીરાજ—

છોતે કહેતા છકેલી, રંગીલા મને છોતે કહેતા છકેલી;

હું તો જોઅનમાં ઘેલી બનેલી—રંગીલા મને.

આગબગીયાની સહેલ બહુ સુંદર, બજે શું ઘરમાં ગોઘેલી;

બદામી હલવો ને ધારી જલેબી, તાજ તાજ ખાઈ પહે—રંગીલા.

સાટીનની સાડીઓ કસબી ભરેલી કાર સ્વપ્ને નહિ કાષ્ટએ દીકેલી.

પોલકા ને ચોળીઓનો પાર નહિ મારે લટકેથી લુંટી લાવેલી—રંગીલા.

નવસેરા હાર આયા મોતીનાં સુંદર બંગડીઓ માણેક મઢેલી;

લુમણા ને લુમણાં લાડવણ પહેરતી: પ્રિદા હું પાકી ભણેલી—રંગીલા.

અરુણોદય—

તમે જો ન વાયદા વીતાવજો,

પીયુ પહેલી પેસેજરમાં આવજો;

હાર તોરાથી સ્વાગત શોભાવજો—પીયુ.

સીલકની કીનાર કાષ્ટક વાયલ અનેરાં,

કાષ્ટક નવા નાટકના અચ્છા ઓપેરા;

થોડાં હે-ડબીલ હેર ઓપલ લાવજો—પીયુ.

એક હારમોન્યમ હેરીસનું લાવજો રે,
આવવાનો તાર મને આગળથી આપજોરે;
તમે સામા સ્ટેશન પર સીધાવજોરે—પીયુ.

કંસવં—

કાનુડા તારી કામણુ કરનારી વૃજમાં વાંસલડી વાગી,
મીઠી ને વળી મોહક મનવશ કરનારી. વૃજમાં.
મનવશ કરનારી સ્વર સુણતાં લાગે સુખકારી;
હું ઘેલી, (ર) તમ વિણ થઇ છું ગિરધારી. વૃજમાં.

અહુદયાબાઈ—

નેમ એવો પરણ્યો લાવે બોલ્યું સાંખે લાડ લડાવે;
નોકર થઇને નમતો આવે લાગે પાય; પાય, પાય,
મનગમતાં વસ્ત્રો લાવે, દીરા મોતીડાં મંગાવે;
પ્રેમે પ્રિતરસ પીવડાવે ચિતકું ચાય, ચાય, ચાય,
મીઠી જંસી હું એ મણીધર મધુર નાદ પર ડોલે
નયન ઇસારે ચતચત નાચે ખમા ખમા કડી બોલે
નમતો જાય, જાય, જાય.

{ ભલે મેઘ એ હોય એ સ્વામ હું વીજળી થોડી થોડી
કામણુગારા કૃણુ ગણીને જનું રાધીકા ગોરી—જોડી;
જુગતી થાય થાય થાય.

{ ઘોળે દિવસે રાત કહું તો હાજી હાજી કરતો
જની દીવાનો રૂપ રંગમાં પાછળ પાછળ ફરતો
રંક હોવે ધણી તો તેવો જોઇએ લાગે પાય, પાય, પાય.

યોગની યાવી

તથા

દેશી અને ઇંગ્રેજી જાદુઈ વિદ્યા.

યોગવિદ્યાને લગતાં ગુજરાતીમાં મિલકતુલ પુસ્તકો છેજ નહિ. તેથી યોગવિદ્યાનો અભ્યાસ કરનારાઓને ઘણીજ અડચણ વેઠવી પડે છે. તેથી એ વિદ્યાનો અભ્યાસ કરનાર યોગ સંબંધિ જોઈતી માહેતી સાદી અને સરળ રીતે મેળવી શકે એ હેતુ ધ્યાનમાં રાખીને યોગીની યાવી નામનું પુસ્તક તૈયાર કરાવ્યું છે. એમાં નિયત્વા વિષયોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

(૧) વૈરાગ્ય પ્રાપ્તિનો ઉપાય, (૨) એકાગ્રતાનું લક્ષણ. (૩) મંત્રનો પ્રભાવ. (૪) પ્રાણાયામ, (૫) યોગ માર્ગનાં વિધો (૬) યોગના અભ્યાસમાં જોઈતા સદ્ગુણો, (૭) શરીરની શુદ્ધતા. (૮) વૈરાટ સ્વરૂપ (૯) મેસમેરીઝમ (૧૦) વામ માર્ગની વિદ્યા. (૧૧) હિપનોટીઝમ. (૧૨) મસ્તક વિદ્યા. (૧૩) સ્પીરીટ્યુ એલીઝમ (૧૪) મેન્ટલટેલીપથી. (૧૫) ત્રિકાળ જ્ઞાન. (૧૬) હાજરત ભરવાનો હુત્તર. ઉપર મુજબ સોગ વિષયનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. પાનાં ૧૪૪ કીંમત ફક્ત રૂ. ૧-૦-૦ ટપાલ ખર્ચ સાથે.

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ.

૬, રીચીરૌડ, બાલા હનુમાન-અમદાવાદ.

નંદ ગઝલ—“મેરે મૌલા ખુશલો મદીને મુઝે.”

મેરે મૌલા ખુશલો મદીને મુઝે, ગમે હીજ તો દેગા ન જીને મુઝે.
કાફલે વાલે સખ ગઝે, મંચ હાથ મસલતા રહે ગયા,
જાન તડપતી રહે ગઝ ઝોર દીવ મચલતા રહે ગયા;
લીયા સાથ ન અપને કીસીને મુઝે, મેરે મૌલા ખુશલો મદીને મુઝે. ૧
દેખીઝે કીરમત મેં લીખી હૈ જ્યારત યા નહીં,
દેખીઝે રોઝે પે હજરત ખુશલો હેં યા નહિ;
ચોંહી સોચ હૈં જારા મદીને મુઝે, મેરે મૌલા ખુશલો મદીને મુઝે. ૨
અય અજલ મત જાન લે, યહે. જાન બહોત મુશ્કીલમેં હૈ.
જાન હું રોઝે પે યહે, અરમાને મેરે દીલમેં હૈ;
કોઇ દીન અબી ઓરદે જીને મુઝે, મેરે મૌલા ખુશલો મદીને મુઝે. ૩
હીંદસે યા સાકીઝે કૌસર ખુશ લીજે મુઝે;
એક ખ્યાલા આપે જમજમ કા પીલા દીજે મુઝે;
પડે હીજમેં પીને ન આંસુ મુઝે, મેરે મૌલા ખુશલો મદીને મુઝે. ૪
યા મોહમદ મુસ્તફા તકસીર તો કીજે મેરી,
આતીશે ફુરકત મેં જલતા હું, ખખર લીજે મેરી;
લગ ગઝે મૌતકે આને પસીને મુઝે, મેરે મૌલા ખુશલો મદીને મુઝે. ૫
શીકરે દુન્યા સેંકડો હંચ, એક હશરતે દીવાર હે,
મય મુસાશીર હું અકેલા તેરી ગદદ દરકાર હૈ;
કોઈ રાહમેં લુટે ન છીને મુઝે, મેરે મૌલા ખુશલો મદીને મુઝે. ૬
માર ડાલા ઇસ વતનને, ઓર હિંદુસ્તાનને,
મુશ્કલસી ને ખેડસીને શૌકને અરમાનને;
દીઝે રંજપે રંજસબીને મુઝે, મેરે મૌલા ખુશલો મદીને મુઝે. ૭

આરમા થામે જમીન પકડે વતન રોકા કરે,
 મંચ ન ઠયરંગા ઠયરંગા કોઇ ચીખા કરે;
 કીયા યાદ હૈ મેરે નખીને મુઝે, મેરે માલા ખુલાલો મદીને મુઝે. ૮
 અરકે હસરત રાત દીન આખોસે મંચ બરસાઈમા,
 નુર ઇન્શા અલ્લાહ આખોસે મંચ મદીને જાઉંગા;
 યેહી જાવેંગે લોકે સફીને મુઝે, મેરે મૌલા ખુલાલો મદીને મુઝે. ૯
 ગઝલે-નઅત તજ્જે-કબ્વાલી—

તવહીદકા ડંકા આલમમેં બજવા દીયા કમલીવાલેને,
 કુલ લાએલાહા ઇલ્લાહા, ફરમાદીયા કમલીવાલેને,
 જગ્ય ચંદરએ અનવર કમલીસે, ચમકાદીયા કમલીવાલેને;
 ઘંઘોર ઘટામે સુરજકો, શરમાદીયા કમલીવાલેને.
 દિલ એસે રંગીલેકે સદકે જાં, ઝોર એસે હટીલેકે કુરખાં,
 હટ કરકે ખુદાસે ઉમ્મતકો, બખ્શા દીયા કમલીવાલેને.
 બનબનકે ગએ મેહરાજકી રાખ વલ્લેલડી છપબી ઉપસે ગઝબ,
 જન્મતકો હુરે ગીલમાં કો, તલપા દીયા કમલીવાલેને.
 ઝુલફોંકી મહકને મરત કીયા, ચિતવનકી ઝલકને દીલ છીના.
 હર તરહકી બાંકી અદાઓસે, છુટવા દીયા કમલીવાલેને;
 પીપી કે પ્યાલે કૌસરકે, છુટેંગે મઝેશ બરબરકે,
 ઇન્ના આતેના કલકોસર, ફરમા દીયા કમલીવાલેને.
 વોહ કમલી અજબ લાકીમતથી, કીસ નાઝસે હકને સરપે ધરી,
 સખ ઝરકે દો શાલે વાલોકો, શરમા દીયા કમલીવાલેને.
 જગ્ય હકકી તરફસે ઉમ્મતકો, મેરાજકી રાખ ઇન્આમ મીલા,
 ખુશહોકે દામન કમલીકા, ફેલાદીયા કમલીવાલેને,
 ખુશકી તેરી પેદા કરદી હરશાખ હરી પેદા કરદી,

મહીં બાગે જહાંમે રહમતકા બરસા દીયા કમલીવાલેને.
 ગએ અર્શપે કુંબ હુઆ હાંસીલ, અલ્લાહસે જોકે હુએ વાસીલ,
 કયા જાને ખુદાકો જાકર કયા સમજા દીયા કમલીવાલેને.
 ધરલામ મીલા, ધમાન મીલા, પઢનેકે લીએ કુરઆન મીલા,
 બુદતકો જો કુછ દીલવાદીયા કમલીવાલેને.

બાંકો છેલા કમલીવાલો.

તજે—ગઝલ-કબાલી—

બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રખસે મીલને જાય,
 રખસે મીલને જાય અપને હઝસે મીલને જાય,
 બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રખસે મીલને જાય,
 અકાસ લોગસે કાસીદ આયો, અહેમદ પ્યારો સોતા પાયો,
 મલી જખીં ઉસકે તલવોંસે ઉસકો સોતા લીયા જગાય,
 બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રખસે મીલને જાય.
 સખ સામાન બહીસ્તી લાયો, ખુશ હોકે પયગામ સુનાયો,
 ભરી સુરાહી જલ કોસરકી, એહમદ મલ મલ વાસે નહાયો;
 બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રખસે મીલને જાય.
 આઈ સવારી ખુરાકકી દરપે, ઝીન સુનેરી કસકે કમરપે,
 ઉમ્મત યાદ આઈ નખીને, આંસુ દીએ બહાય;
 બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રખસે મીલને જાય.
 હોકે સવાર ચલે નખી અલ્લાહ, પોંહયે મુકામ દાનાફત દલ્લા,
 કહે જખરીલ બદુલ જો આગે, એક એક પર જલ જાય;
 બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રખસે મીલને જાય.
 હુકમ હુઆ જખ રફ રફ આએ, ખીસરત સરદ ન હોને પાએ,

પઢો નખીપે દરદ યારો, ઉમ્મત બખશી જાય,
બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રબસે મીલને જાય,
હુકમ હુઆ હે ખાતીર તેરી, પ્યારી ઉમ્મત બખશી સારી,
રોજે અઝલસે ઉમ્મત બખશી, મત દીલમે ધગરાય;
બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રબસે મીલને જાય.

આઈ તેગે હુસેની ચમકતી હુઈ.

કબ્વાલી. તરજ મેરે મૈલા—

આઈ તેગે હુસેની ચમકતી હુઈ
ભાગી ફાઝે યઝીદી દહકતી હુઈ
કહા શબ્બીરને અદાસે મેં ફરઝદે હયદર હુ
ભગા દુગા તુમે દમભરમે વો શેરે દીક્ષાવર હુ
દેખી જંગડી આગ ભભકતી હુઈ
ભાગી ફાઝે યઝીદી દહકતી હુઈ
પુકારા શીઝને અય સામીયો શબ્બીરકો મારો
કરો અકબરકો ખેખાં અસગરે બે શીરકો મારો
રહી આલે રસુલ બીલકતી હુઈ
ભાગી ફાઝે યઝીદી દહકતી હુઈ
પયમગર કે નવાસે કો નદો એક કતરા પાનીકા
સુનો મત રોના ધોનો તુમ ઝરા હયદરકે બનીકા.
મરી પીયારી સકીના સૌસકતી હુઈ
ભાગી ફાઝે યઝીદી દહકતી હુઈ
કહા અબ્બાસને અય શીઝ કુછ અલ્લાહકા ડર હય
અરે કમબખ્ત યે શબ્બીર દિલખદે પયમગર હય

વહાં આખ રહેગી ઝપકતી હુધ
ભાગી ફોળે યઝીદી દલકતી હુધ

કંવાલી—

દરે મુસ્તફા સંગે મુસા નહી હે
યહાં રખે અરની કા ઝગડા નહી હે
કીસીકા બુલન્દ એસા રતયા નહી હે
સરે અરસ યું કાઠ પહોચા નહી હે
વો હે કાન નો તુજેપે શૈયદા નહી હે
કીસે તેરી નઝરાંતે મારા નહી હે
કહા બેશમેં આકે હઝરતસે લકતે
નો તેરા નહી હે વોલ મેરા નહી હે
છુપાએો નયેહરે કા બુરકેમાં સાહસ
અબી હમને બગરકે દેખા નહી હે
રૂકે શહતો પરદેશે આવાઝ આઘ
તુ પરદેમે આ તુજહસે પરહદ નહી હે
અરબ મેં અજમ મેં જમીંપર ફલકપર
કહાં આપકા બોલ બાલા નહી હે
કુળ સહરે અહમદ કુળ સયરે મુસા
યહાં અરશ હે તુરેસીના નહી હે
ચલો વાએબે હશક મેં પાગરેહના
ચેહ જંગલ વોલ હે જસમેં કાંટા નહી હે

કંવાલી—

મહોબ્બત ન કીજે જમાના બુરા હૈ
ખુદાકી કસમ દીલ લગના બુરા હૈ

અલાસે છુપા કરકે ધુંધટમેં મુંહકા.
 મેરી જાં તેરા મુસકરાના ધુરા હૈ
 હૈ લાઝીમ શહીદોંકી તાઝીમ તુમકા;
 જનાજેપે ઠોકર લગાના ધુરા હૈ
 અબી ખવાળ ગફલતમેં વોહ ગુલ હૈ બુલબુલ
 તેરા બાગમેં ચેચહાના ધુરા હમ;
 ગઝલ કર રહી હેં ચેહ બુલફેં તુમહારી.
 કે બાલાએ રખાલ કા ખાના ધુરા હમ.
 હમારી તો અય જાન કીસ્મત ધુરી હમ;
 ન તુમ હો ધુરે ન જમાના ધુરા હમ.
 પસંદ હી નહી સળ ચેહ આદત તુમહારી,
 રકીઓ કે ઘર આના જના ધુરા હમ;
 ન કર જુલમ મંજુર હિસ ગમપે તુએ જુત.
 કે હમ દિલ જલાકા જલાના ધુરા હમ.

કવ્વાલી—

હુરમે મસતી કહાં જો તેરે મસતાનોંમેં હય,
 મેવો જન્નતમેં કહાં જો તેરે મવદાનોંમેં હય.
 નાખુદા કાબેમે દેખા ઓર ન જુતખાનેમે હય,
 સેખજી રીંદોસે પુછો દીલકે કાશાનોંમે હય.
 કોઇ જાકે હિનસે કહેદો યહાં ન આવે કર જાય,
 ઓવો અબી કમસી ન હય ઓર કપ્પ વીરાનેમે હય.
 કયા રકમ કો પુંછતે હો મર ગયા મુદત હુમ,
 એક શરાબી થા કે જસકી કપ્પ મવદાનેમેં હય.

ઘેર બેઠાં વગર માસ્તરે અને થોડી મહેનતે
ઈંગ્રેજી શીખવું હોય તો

એ ગાઈડ ટુ ઈંગ્લિશ ટીચર

ભાગ ૧-૨ જરૂર ખરીદો

હાલમાં વધતી જતી મોંઘવારીને લીધે ઘણા માણસોને ઈંગ્રેજી ભણવાની મરજી હોય છે, છતાં ભણી શકતા નથી, તેના મધ્યમ સ્થિતીના માણસો સાડ઼ ઘણી મહેનતે એ ગાઈડ ટુ ઈંગ્લિશ ટીચર તૈયાર કરાવેલ છે. આ ચોપડીની મદદથી ઘણા લોકો પોતાની નવરાશના વખતે ઘર આગળ પોતાની મેળે ઈંગ્રેજી શીખી શકે છે. આ ચોપડીની મદદથી તાર, કાગળ, અરજીઓ વગેરે લખત વાંચતાં ઘણી સહેલાઈથી આવડી શકે છે. બીજાઓની માફક જુદા જુદા ભાગો ન કરતાં એકજ પુસ્તકમાં બે ભાગો ભેગા સમાવેલા છે. છતાં કિં. રૂ. ૧૫ પોસ્ટેજ માફ.

મળવાનું ઠેકાણું:—

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ

૬. રીઝીરોડ, બાલાહનુમાનપાસે—અમદાવાદ.

કવ્વાલી—

કલ ગાહકો જખ ચલે પો લેકે ખંજર હાથમેં
 ખુદ બખુદ આને લગે આશીક લીયે સર હાથમેં
 અય ફીરસ્તા બહે ન જાયે મેરે કલે આશકા,
 થામ લેના કરતી એ બીસમીલકા લંગર હાથમેં,
 આઈને કર દીયા મગરર હુસ્ને યારકા,
 હોગા મહેશરમે ગીરખાને સીકંદર હાથમેં.
 દેખનેસે દીલ ચેહ કહેતાહય હિઠા જલદી નકાખ.
 દેખ લેના રહે ન જાયે દસ્તે ખંજર હાથમેં,
 મયકદેસે મીર જાતે હય જરા તુંમ દેખલો.
 મયકા શીશા હય બગલમે દસ્તે દીલખર હાથમેં.

કવ્વાલી—

ચલી તેગે અલી ને ચમકતી હુધ
 લશુ કુદને લાશ શીશકતી હુધ,
 કહા હયદરને જુતખાનેકા તુડયાકર મુસલમાં હો,
 ગુનાહ જીતને કીયે ઝાજમ તું બિનપર અખ પસેમાં હો.
 નહી તેગ ચલેગી ચમકતી હુધ,
 ચલી તેગે અલી ને ચમતી હુધ.
 મકાતીલને કહા મજહૂબ કબુલેંગે ન હમ તેરા,
 જખાં કા થામ લેકે દીલ બહોત જલને લગા મેરા.
 તેરી ખાત હય કયસી બલકતી હુધ,
 ગલી તેગે અલી ને ચમકતી હુધ.
 મકાતીલસે કહા હયદરને જુતખાને કા તોડેંગે,
 અગર જાંદા રહા તુજકો મુસલમાન કરકે છોડેંગે.

ચુખી ખાત યે દીલમે ખટકતી હુધ,
 ચલી તેગે અલી ને ચમકતી હુધ.
 કાચે શીર તીન હમલે કાસીરે બદખુને જલ જલકર,
 ન કોઇ રાસ આયા હયદરે કરાર કે ઉપર.

ગીરી તેગ ગીરહમે અટકતી હુધ,
 ચલી મગે અલી ને ચમકતી હુધ.
 લગાઇ તેગ શીર હયદરને ઉસ બદકાર કે ઉપર;
 મકાલીલકે હુવે દુકડે ગીરા ઉસદમ જમીં ઉપર.

રહી ખાક પે લાશ તડપડતી હુધ,
 ચલી તેગે અલી ને ચમકતી હુધ,
 રીસાલત આપકી માની સલી ઉન નેકબખ્તોને,
 પડા પથ્થરોને બી કલમા ગવાદી હય દરખ્તોને.

ગીરી ખુદ પે તેગ ચમકતી હુધ,
 ચલી તેગે અલી ને ચમકતી હુધ.

કવ્વાલી—

જખ સુકે મહમદને યાના ડાલી,
 તસવીર સીયાકારી રહેમતને મીટા ડાલી,
 વહેમતકી નજર તુમને મુજ આસીપે ક્યાં ડાલી.
 ખીગડી હુધ મહેસરમે હર ખાત યના ડાલી,
 શે મીસરકી ગલીયુ'મે યુ' સુફકે ફકત ચરચે,
 પર હુસને મહમદને એક ધુમ મચા ડાલી
 જુલ્લીલ બને કાસીદ અદલાહ બના પરવાના,
 ને ખાત ન દેખીથી આલમકો દીખા ડાલી,
 અથ બેહેર ખુદા અપના જલવા હમે દીખલાના.

મેરાજમે જૈયસીકે ખાલીકને નજર ડાલી.
ચરચે હેં ગુલીસ્તાંમે તેરેહી ગુલે ખુશી,
કરતે હેં સનાં તેરી ફલ દુલ શજર ડાલી,
મેં આતીશે સોઝાસે તુજકે તે જલા દુગા,
ગર મેરે નસીમન પર તુને જો નજર ડાલી.

ગઝલ—

બેપરહદ લગી દીલકી બદનામે જહાં કરદી,
દીલકી યેહ ક્રિયા હાલત અયગને જહાં હરદી,
એક કતરએ મય દે કર વહદતમેડીબોયાહે.
સાકીને મેરી કશતી દરમાયેં રવા કરદી,
દરદોંકી દવા દેના યેહ કામ તો તેરા હે;
ઇસ દીલકી જો હાલતથી વોહ મયને બ્યાંકરદી.
યહ ઉત્ર તુમેહ મુઝતર દુનયાંમે ન ખોનીથી.
તુમને તો બળી દોલત બરખાદ યહાં કરદી,

ગઝલે અખતર લખનવા—

લુતફ કયા દીદારકા હાસીલ બસા પરદેમે હો,
મે પસે પરદા રહુ વો મહેલકા પરદેમે હો,
કહેતી મુંદતસે યે મુજકા કે કયા પરદેમે હો.
અબ ખુલાયે હાલ તુમ જલવા તુમા પરદેમે હો,
ઇશકકા વો સેહેકે પરદેમે ભી છુપ સકતા નહી;
કીસ તરાહ ફીર આશીકીકા ઇમતીહા પરદેમે હો.
હુસ્નને તુમકા ઝમાને ભરમે રસવા કર દીયા.
તુમ રામજને હો અબી તક દીલરૂખા પરદેમે હો,
અપને દામનમે છીપાએ બેઠી હય તુજકા હયા,

હા કે બે પરદાબી તુમ અય મેહલકા પરદેમે હો,
 સેહરને ચશમે ધુસુગરકે મેરા દીલ છીન લીયા,
 કયા સમજમે આએ જય એ સોખદા પરદેમે હો,
 મુજસે આખે ફેરલો અગીયાર સે આખે વળાવ,
 પુતલીયો કા એ તમાસ બી ઝરા પરદેમે હો,
 મે જો અય અખતર દીખાઉ ઇશક બાઝીકા કમાલ,
 વો હશી બસ મેરે પહલુમે સદા પરદેમે હો.

જય આધી રાત ગુજરી તો ખેલા ઇઝારખંદ—

છોટા બડા નકમ નમઝેલા ઇઝારખંદ,
 હય ઉસ પરીકા સખસે નીરાલા ઇઝારખંદ,
 કુરતા કિનારી બાદલા મુકકે શકે સીવા,
 થે ચાર માલે મોતી જો તોલા ઇઝારખંદ.
 ચક્તેમે ઉસ શોખ કે જાન કે દરમીયાં.
 ખાતા હય કીસ જલકસે ઝંકાલા ઇઝારખંદ;
 હંસને મેં હાથ મેરા કહીં લગ ગયા તો વોહ.
 લોંડીસે બોલી જા મેરા ઘોલા ઇઝારખંદ;
 ઝોર ઘો નહીં તો ફેંક દે નાપાક હો ગયા,
 વોહ દુસરા જો હય સો પીરોલા ઇઝારખંદ;
 એક રોજ મેને ઉસસે કહા અય જાન આપકા
 હમને કબી ખુશીમેં ન ખોલા ઇઝારખંદ.
 હંસ કર લગી એ કહને કયા ખુબ લો એ ખુશ
 અયસા બી કયા મેં રખતી હું ખોલા ઇઝારખંદ;
 એક રાત મેરે સાથ વોહ એ યારો મકરો બાઝ,
 લેકી છુપાકે અપના મમોલા ઇઝારખંદ.

જળ સોગંધ તો મંચને લી દેહશતમેં ઉસકી જો,
 પેહલે સા ચુપકે ચુપકે ટોલા ઇઝારખંદ;
 આખીર બડી તલાશમેં ઉસ શોખકા નઝીર,
 જળ આંધી રાત ગુજરી તો ખોલા ઇઝારખંદ.
ખવાનકા લી કયા મરતયા અ હોદ્દા ગની હય—
 અજમેરમેં રોશન હય ચિરાગે મદની હય,
 જસવેસે અયાં છસકે જલાલે હસની હય,
 કેહલાતે હંચ અલ્લાહકે મેહબુબ કે મેહબુબ,
 ખવાનકાલી કયા મરતયા અલ્લાહો ગની હય,
 રતયા તુમહેં બખશા હય કરસામેં અઝલને,
 ખીગડી તેરી ચોખટપે હઝારોંકી બની હય;
 હર શાહો ગદા પર લી હકુમત હય તેરી ખવાન.
 તું હીંદકા વાલી હય વિલાયતકા ધની હય.
 ઇરશાદકા જો જાદ એ મકસુદ દીખાએ
 અચ મીર મુઆરક વોહ ગરી બુલવતની હય.

કયસે મવલા બુલાએ મદીને તુએ—

કયસે મવલા બુલાએ મદીને તુએ
 કીયા યાદ અલી ન નખીને તુએ,
 કાફલેવાલોં કે પીએ કયું તડપતા હય હયાં.
 અપને આમાલો પે કુછ તો ગોરકર અચ મહેરબા,
 લીયા સાચ તલી ન કીસીને તુએ;
 કયસે મવલા બુલાએ મદીને તુએ,
 ન કલી મસ્જદમેં જાતા હય ઇયાદતકે લીએ.
 શીર બુલાએગે નવી કયસે ઝયારતકે લીએ,

હે સોચ્યં યે જારા મહીને તુઝે;
 કયસે મવલા બુલાઝેં મદીને તુઝે
 કીસ લીઝે આઝેં મોહમદ મુસ્તફા ઇમદાદકા;
 જાગ બુરે આમાલ હોં કયસે સુને ફરયાદકા.
 લગે શરમસે આને પસીને તુઝે,
 કયસે મવલા બુલાઝેં મદીને તુઝે.
 કયું તુઝે મારા વતનને ઝોર હીંદુસ્તાનને,
 શોકને અરમાનને ઝોર મારા આનો બાનને;
 ચેહી હજરત નદેગી છને તુઝે,
 કયસે મવલા બુલાઝેં મદીને તુઝે.
 કયા ગરઝ હય સાકીઝે કવસર બુલાઝેં જો તુઝે
 એક પ્યાલા આગ ઝમમઝકા પીલાઝેં જો તુઝે;
 પડે ખુનકે આંસુહી પીને તુઝે,
 કયસે મવલા બુલાઝેં મદીને તુઝે.
 જુદમ કરકે ગર યહાંસે તું વહાં પરજાયેગા,
 સામને રોઝેપે ચુપ હોકર ખડા શરમાયેગા;
 ઝોર કહેગા હાઝે ન પુછા નખીને મુઝે,
 કયસે મવલા બુલાઝેં મદીને તુઝે,
 ન કાઠ થામે ન પકડે નવતન રોકાકરે,
 અપને આમાલોસે હરદમ યહાં પડા ચીખા કરે.
 કીયા યાદન તેરે નખીને તુઝે;
 ન કરી ઝોર ઉસકી ઇયાદત ન પઢી તુને નમાઝ,
 ન કીયા ગોર કુછ મસ્ત કયસા ઝોર કયસા નયાઝ;

હુવા ધ્યાન ચે દીલમેં કબી ન તુઝે,
કયસે મવલા ખુલાઝેં મદીને તુઝે

દહનકાલે ઝકનકાલે—

સનમ તેરી બલા પેહને અણમસે પેરહન કાલે,
મગર હોં ઝેદ્દ કે મારો કો ઝીલા હેં કફનકાલે;
બલાસે મારહી કાલે મગર દીલમેં ચે ઠાની હય.
લીપટ કર ધસસે ખોસે આજ ઝુદ્દ પર શકનકાલે,
ખુદાયા વો બી દિન હોગા જો ફરમાઝેંગે ખોસેકા
જીખી કાલી ઝખાંકાલી દહનકાલે ઝકનકાલે,
તુમહારે ઝુદ્દકે મારે હુવોંકો બાદ મુરદન બી.
દીઝે જાંઝેગે તખતે આખ નવસી ઓર કફનકાલે,
તેરી વઝે મુરવત હરઝેક ઇનસાં હય શયદાની;
પરેશાં જયસે પ્રીરતે હય ખીયાબોંમેં હરનકાલે,
મરા દીલ પીસે દેતે હંચ કીસીકી રંગીન આંખે;
તઅબ્તુખ હય શિકાર શેર કરતે હંચ હરનકાલે.

યું ઝુદમ કર ન ઝાલીમ લુદ્દો કરમકે બદલે—

યું ઝુદમ કર ન ઝાલીમ લુદ્દો કરમકે બદલે;
ઝેક દીન તુઝે મીલેંગે ઝુદ્દો સીતમકે બદલે;
ધસ ઝુદ્દમે ના રવાંકી આખીર સબ મીલેગી,
દોઝખકા ગાર હોગા બાગે ઇરમ કે બદલે.
ધસ અયસેં આરસી પર ફુલા હુવા હય નાહક,
મીટીકી કષ્ષ હોગી જાહો હશમકે બદલે
દોલત ન સાથ દેગા અઝમત ન પાસ હોગી
કીડે કફનમેં હોગે દામો દીરમ કે બદલે.

લાખોં હસીન હમને નઝરોમેં તોલડાલે—

મસ્તે શરાબ હોકર સગરાજ ખોત્ર ડાલે,
 ન જાને એ ખુદીમેં કયા બોલ બોલ ડાલે
 હમસર તેરા હમને કોઇ મગર ન પાયા,
 લાખોં હસીને હમને નઝરોમેં તોલડાલે.
 પરચાહા દીલ ન મેરા પરચાહસે ઉસને બેહદ,
 જખમ ગચ્છે યહોંસે પાનીમેં ધોલ ડાલે;
 અલ્લાહરી નઝાકત ઉસકો બી બોજ સમઝા.
 ગરદનસે ઉસને અપની તઅવીઝ બોલ ડાલે,
 હાસીલ હુવા ન હમકો ચાહેદકનકા પાની;
 શીરતે રહે હંચ બરસોં કોંધે પે દોલ ડાલે.

ફના ઝાતે હકમેં હુવા ચાહતા હું—

મેં ખવાનસે યે મુદુઆ ચાહતા હું,
 ફના ઝાતે હકમેં હુવા ચાહતા હું;
 ફરી કીસ્તીએ દિલ લય હય તુફામેં ગમકી
 કરમકી નઝર એક ઝરા ચાહતા હું;
 અતા હો અગર મયકશતકે દેસે;
 મેં એક જામે વહદત પીયા ચાહતા હું,
 મેરે રાસ્તેકી યે ઉલજત મીટા દે,
 તેરે દરપે હાજર હુવા ચાહતા હું.
 સીરાજે હમી હું ખયર લો ખુદારા;
 ન યુ તંગ હોકર જીયા ચાહતા હું.

ગજલે અશરફ—રહેગા હથ તક લહુ રંગે હીના હોકર—

રહેગા ચેનસે કબતક કીસીકા આશના હોકર,

ખહોત પચતાએગા અય ખેવફા હમસે જુદા હોકર
 અરે ઝાલીમ કયા મતમે ખુદાકો મુંહ દીખાના હય.
 કનર તુજેરસે ઉલ્લતફ હમારા આશાન હોકર,
 છુડાનેસે ન છુટેગી અરે જો હય લગી દિલકી;
 તુજે કયા ખોફ હય અશરફ ભલા રોઝે કયામતકા;
 મુજે લે ગાઈગે હઝરત જન્તમે રેહનમાં હોકર.

માશુકે સમજો ઓર આશાકી કદર કરો—

તુમહારી ખેવફાઈકી અગર હોતી ખયર પેહલે.
 જુદાઈ આપકો મંજુર થી હમસે અગર પેહલે;
 કીએથી કોત્ર ઓર ઇકરાર યે કયા જાન કર પહેલે.
 ખડેહી ખે મુરચ્ચત હય યે સખ માશુક દુનિયા કે,
 ઉકાત કયું સુસીચત જાનતે હમ યે અગર પેહલે;
 મેરીજાં તુમહીસે પેહલે પેહલે દીવકો લગપા હય.
 કલી આહા નહોં હમને કીસીકા ઉમ્મ ભર પેહલે,
 લીયા જો નામ જાનેકા તો મેરી જાન જાએગી;
 સફર કરનેસે સાહબ કે મેરા હોગા સફરે પેહલે.
 ગંવાતે જાન કયું અપની લગાતે કીસ લીયે દીવકો,
 તુમહારી ખેવફાઈકી અગર હોતી ખયર પેહલે.

ખેવફા આશાક—ખેવફા માશુક—

અપને દિવાનેકો લેજો ઓ ખુદાકે વાસ્તે,
 હય લખો પરદમ મેરા આઓ ખુદા કે વાસ્તે;
 રેહમ ખાઓ દેખકર જાઓ ખુદાકે વાસ્તે.
 અખ હુપટા મુંહસે સરકાઓ ખુદાકે વાસ્તે,

પાન ખાઓ યાં ન શરમાઓ ખુદાકે વાસ્તે;
 દેખ લુંગા મે તો કયા તુમકો નગર લગ જાએગી,
 ખામપ જાના ન તુમ જાઓ ખુદા કે વાસ્તે,
 આઓ આઓ પાસ બેઠો હંસ કે કુછ ખાત કરો;
 લે કે દિલકો રેન બન જાઓ ખુદાકે વાસ્તે.
 ખુદકો છોડાતો હંસ કર મુઝમેં વોહ કેહને લગે;
 તુમકો સોદા હય દવા ખાવો ખુદા કે વાસ્તે;
 દિલરહે કળ તક જુદાઈ મેં તુમ્હારી ગમગઝા
 એક દિન આકે તો બેહલાઓ ખુદાકે વાસ્તે;
 ગમકે મારે કર દીયા હય તંગા ઇસ દિલને મુઝે;
 અપને દિવાનેકો લેજાઓ ખુદા કે વાસ્તે.
 હોશમે કળ તક રહેંગે ઇસ કદર રૂંઠે હુઝે,
 ગુસ્સા ઇતના કયા હય મીલ જાઓ ખુદા કે વાસ્તે.

ગઝલ

કલયરકી સુરાહી હો બગદાદકા મયખાના—

સખ નકશે ખ્યાલી હય કાખા હય ન જુતખાના,
 તુ મુઝમેં હય મંચ તુઝ મંચ અય જલવએજા નાના.
 મંચ હોશો હવા અપને ઇસ ખાત પેખો બેદા,
 તુને જો કહા હંસ કર અપના મુઝે દીવાના.
 યાં કાફરો મોમીનકી તસદીર હય લા હાસીલ,
 સખ યારકા જલવા હય કાખાહો યા જુતખાના;
 મયખાને કે સદકે કા એક જામ પીલા સાકી,
 જસવે મેં નઝર ડાલું બન જાએ વોહ મસ્તાના;

પીનેકો તો પીલેંગે ઇસ શરતથે પીલેંગે,
કલયરકી સુરાહી હો અગદાદકા મય ખાના,
ઝાહીક મેરી કિસમતમેં બોસે હંચ તેરે દરેકે;
છુટા હય ન છુટે ગાસંગે દરે જનના.

સચ્ચા આશીક

કયા મીઠા ખુન થા મુંહ ફીર ગયા તરવારકા—

કયસા મીઠા ખુન થા મુંહ ફીર ગયા તરવારકા,
તત્ત લીયા હય વખત હય ઇફા કરો ઇકરાર કા,
માનસો કહેના કે યે મોકો નહિં મનકારકા.
વોહ જવાન હોનેસે પદલે હોગએ પરદેહ,
શોક દિવમેં રેહ ગયા દિદારકા મુફતારકા;
મુબ્હસે પેદલે શમે ખિત્તવત વો રૂખસત હોગએ.
ખાતામા હોને ન પાયા રાત ભર તકરારકા,
કયા લહે મેં આશને શીરી દહન કે થી મીઠાસ;
કયસા મીઠા ખુનયા મુહ ફીર ગયા તરવારકા.
જુદ્દકા હલ્લા લટક આયા જો ગોરે ગાવ પર,
સાફ હાલા બન ગયા હય ચાંદસે રૂખસારકા;
હસ તરહસે ઝાંક કર હમે દેખલેતથે ઉન્હોં.
બંદ હોતા હે વોહી રોઝન કીસી દીવારકા,
સાફ ચીસ્તી કબ્રમેં દુંગા ફરીસ્તોકો જવાબ;
ખાતીમુલ ખુદામતું મય અહમદે મુખ્તારકા;

આદર્શ ચરીત્ર પરિપુર્ણ સમાજક નવલકથા

અંગના કે દેવાંગના?

પ્રયોજક: વ્રજલાલ જાદવજી ઠક્કર.

આ સમાજક નવલકથામાં ઘણા ઉપયોગી સ્વદેશી હિતના અતેક વિષયોની માર્ગદર્શક તેમજ સપ્રમાણ ચર્ચા કરી છે. જે ભારતવર્ષ પૂર્વે સફળ દેશનો શિરામણી હતો, જે આર્ય લોકો પૃથ્વીની સફળ જાતિઓમાં ચઢિયાતા ગણાતા હતા તે ભારતવર્ષ અને તેજ દિન્દ જાતિની વર્તમાન શાયનીય સ્થિતિ અને તેનું નિવારણ કરવાના માર્ગદર્શક ઉપાયો હોય તો તે માત્ર આ એકજ નવલકથામાં છે, દુર્ગંગનું મન નિવારણ કેમ કરવું, સર્વ જાતિના મનુષ્યો સાથે એકજ કેમ રાખવું, જાગૃત્તમથી દિન્દ સાંસારો કેવા સંકટ-મય છે, વિધવા વિવાહની જરૂર છે કે કેમ, આધુનિક યુવકવર્ગ સ્વદેશહિતના કાર્યો કેવી રીતે કરી શકે, સ્ત્રી જાતિને કેવું શિક્ષણ મળવું જોઈએ, અનાથ મનુષ્યોને કેવી રીતે ઠેકાણે પાડવાં જોઈએ તે ઉપરાંત પ્રશ્ન કર્તવ્ય અને સ્ત્રી કર્તવ્યનો સંપૂર્ણ ચિતાર આ નવલ-કથામાં ધણીજ ગણિકતાથી આલેખવામાં આવ્યા છે. જે આ નવલ-કથા તમારા કુટુંબમાં વંચાવશો તો આ સંસારમાં સ્વર્ગીય સુખનું દર્શન કરી શકશો. પૃષ્ઠ સંખ્યા ૩૫૦ લગભગ સોનેરી પાકું પુસ્તક છતાં કીંમત રૂ. ૨—૮—૦

નરસીંહ મહેતા

૦-૮-૦

મીરાંબાઈ

૦-૧૨-૦

વાણવેલી

૦-૧૨-૦

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ.

ઠે. રીચીરોડ—અમદાવાદ.

મતલબી મારુકે ઓર દિલજલા આશકે કહિં શબ્દો અકેલે
ન જાયા કરે—

જાની જુગનાપે ન ધતરાયા કરો,
કહી જોઈ ખુદાલી તો ખાયા કરો;
ગએરસે ઇસ દરજા ઉલજત દીલરૂખા અચ્છી નહીં.
ગાન જાઓ આશકોંકી બદ દુઆ અચ્છી નહીં,
અપને આશકોંકા યું ન જલાયા કરો.
ક્યું હવાઇ ઉડ રહી હય રૂએ રોશન પર તેરે.
મેં ન તડપુંગા જો છોટેં આંખે દામન પર તેરે.
ઝરા બચકે ન ખન્જર ચલાયા કરો.
સામને આતે હો મેરે ડાલકર મુંહપે નકાબ.

છુપ છુપા કે લે લીયો.

દીલ:—

છુપા છુપા કે લે લીયા દીલ અયસા દીલગર કોન હે,
કુછ નઝર પડતી નહી પરદે કે અંદર કોન હે;
સંજે અસવદ રખ દીયા ઓર ખુદ મહીનાંજાનસે.
યે ખબર હોતી નહી કાઅબે કે અંદર કોન હે,
રોકતી હે રાજે પીનહાસે શરીઅત કયા કહું:
યા રપુલીલાહ તું અલાહો અકબર કોન હે.
યા નખી તુઝસે બને લાંખો નખી સાહેબ વલી,
અયસા હાથોંકા સખી દીલકા દીલાવર કોન હય;
સખસે અબ્વદ શબસે આખીર સખસે અફઝલહે તુહી.
અંખીયામેં યાનખી તેરે બરાબરકોન હે,

પીરકી દીલ પર નઝર હે સખ ઉસે માલુમ હે,
જનતા હે કોન ચે ગુમનામ નૈયર કોન હે.

ગઝલે અમીર:—

નહો બોસા નિગાહે લુલ્હી પર દીલ સનમ લેલો,
તુમ્હારા માલહે તુમ દેકે કીમત બેશોકમ લેલો;
ગલા ખનજરપે મેને રખદીયા તો આતેદી બોલે,
કરીંગે ઝુખ્દ ઠેરો કીયુ મરે જાતે હો દમ લેલો,
સુએ મયખાના આ નીકલે જો કાઝી દુખ્તે રઝ બોલી;
બડે મુરશિદ હેં હજરત મયકશો ઉઠો કદમ લેલો.
ખખર હઝરતે મજનું કે આઘ નજરમેં લયલા,
ન પોહચે હાથ મહમલી તક તો નાકે કે કદમ લેલો;
અમીર ઉસ ધસીયે દોરાંકો ખત લીખના જો હો તુમકો,
ફલકસે માંગલો કાગઝ અતારદાસે કલમ લેલો.

ગઝલે વહસો—

ઉસ નુરે મુજરસમને લુલાયા મેરા દીલ હે,
યારખ તેરે મહબુબ પર આયા મેરા દીલ હે;
શયદા રૂખે મહબુબે ખુદાકા મેરા દીલ હે.
કુરઆનકી કસમ મોમીના કાખા મેરા દીલ હે;
તુ દુરકા શયદાંહે મેં આશીકે મોહમ્મદ હે;
સાદીદ તેરે દીલસે લા અચ્છા મેરા દીલ હે.
ખન જાએ અગરે ખાનએ નાલેન મોહમ્મદ,
દાવા મેં કરું અરશે મોઅલ્લા મેરા દીલ હે;
વહશીજો ખરીદારે દુસ્ત હો ઉનહેં દેખો.
મેં બેચ ચુકા હું ચે પરાયા મેરા દીલ હે;

ગઝલ—

કળ હેં દરખ્ત રોઝએ વાલાકે સામને,
 મજનું ખડે હેં ખ્યમએ લયલા કે સામને;
 એક અલ્લા કે અખ્શવાએગે મેહશર મેં હક સે વોહ,
 યુસુફકી બન પડેગી ઝુલેખા કે સામને;
 જલવે કે દેખને કે લીયે કાઇ બી તો હો
 ક્યસા મુકામ કાફલેવાલો ચલે ચક્કો,
 મુહસે નકાળ ઉલટ દીયા મુસાકે સામને,
 ઠેરેગે ચલકે ઉસ શહે વાલા કે સામને.
 જુસ મુરદેકા ન હઝરતે ઇસ જલાસકે,
 લે આઓ ઉસે મેરે મસીહા કે સામને,
 કહે દીજઓ સખા મેરી હાલત ઝરા ઝરા.
 જાના હો ગર તેરા મેરે આકા કે સામને.
 ગર વો કરમ કરેં ન કરે અખતીયાર હે;
 અકબર તુ અરઝ કરના ઝરા જાકે સામને.

ગઝલે બેદમ—

મેં વો દીવાના તેરા અય રશકે લયલા હો ગયા,
 શીકલપર મેરી તેરી સુરતકા ઘોડા હો ગયા;
 આઇના ખાનેમેં જાતે જાતે યે કયા હો ગયા,
 આપ અપની શીકલકા હમકો તમાશા હો ગયા;
 નામથા મયખાર જાનકા બનગયા સાકી વોહી;
 જાળ મંચે પુર કયદ્રસે લગરેઝ મીના હો ગયા,
 તેરે છુપનેમેં બી અય પરદેનશી એક લુલ્હ હે,
 દેર થા જો ઘર તેરે છુપનેસે કાળા હો ગયા;

તુમ અકેલે ઝોર કીતને ખેલ ખેલે દેખીયે.
એક લકઝે પુન કહા ઝોર કુનસે કયા કયા હો ગયા,
હો ગયા ખેદમ મરીઝે ગમ તો આકર કણ પર;
હસ કે ફરમાને લગે ઇસા કે અચ્છા હો ગમા.

ગઝલે મફતુન—

હમ તુમપે મર રહે હેં આશિક હો તુમ કીસી કે
દાવે તો દોસ્તીકે બતલાવ દુશમનીકે;
મુદતકે બાદ આખ હે વસ્લકી શય,
અંદાઝ અબ દીખાઓ કુછ તો દસી ખુશીકે,
સરકાર ઇસ્કે હેં કુછ કાયદે નીરાલે;
દુન્યાસે હેં અનોખે આબાદ બંદગી કે,
સાકી હે છટકા દીન જી ભરકે અબ પીલાદે,
મુદતસે તીશને લખહું અરમોને મય કશીકે;
મસતીમેં હાથ અપના સીતેપે ઉતકે પહોંચા.
ગફલતમેં યે મઝાના કુરખાન ખે ખુદીકે,
લખપર યે આદ કયહી ચહેરા યે ઝરદ કયું હે;
સય સય બતાઓ મફતુન આસીક હો કયા કીસીકે.

ગઝલે હકીમ—

હુરે ગીલમાં સર ઝુકાતે હેં બડી સરકાર હે,
મરહયા સલ્તેઅલા કયા સાબિરી દરબાર હે;
હો અતા મુઝાફાલી રંગે સાબિરી સાબિર પીયા.
મેં ફકીરે બેનવા તેરી સખી સરકાર હે,
કયા બતાવું મેં નશ્એમન અપના મુરગાને ચમન;
સાબરી ખુલખુલ હું મંચ કલીયર મેરા ગુલઝાર હે.

હો નજર એક પ્યારકી મુઝપર કે મે બે આસ હું,
 અય નખીકે લાડલે તુમપર ખુદાકા પ્યાર હે;
 મેરી કીસ્મતકા બદલ દેના અક્કી મહમદ પીયા.
 આપકા આસાન હે મવલા મુઝે દુશવાર હે,
 અય સરાખે સાખીરી કયા કેફ હે વલ્લાહ તેરા,
 મસ્ત હે કોઈ બે ખુદ કોઈ સરદાર હે.
 લે ચલ અય શોક જીયારત જાનીબે કલીયર મુઝે.
 કુરતકે સાખીરમેં અખ જુના મેરા દુશવાર હે;
 અય જમાલે રૂએ સાખીર વાલ કયા કહેના તેરા
 જલ હે ખેખુદ આંખ મહલે લઝઝતે દીદાર હે,
 કયા પ્યારા નામા હે સાખીર પીયાકા અય હકીમ;
 મેરી એક જાને હઝીં કુરબાન સો સો બાર હે.

ગઝલે કલીલ—

તલવાર ખીંચકે પંજરે કાતીલમે રેહ ગઇ,
 ખીસમીલકી આરઝુ દીલે ખીસમીલમેં રેહ ગઇ;
 ઝોંકા જખ આ ગયા કોઇ મજનુકી આલકા,
 લયલા તડપકે પરદેએ મેહમીલ મેં રેહ ગઇ,
 શીરતી રહી નીગાહમેં તમચીર ચારકી;
 આખીર ઉતરકે આંખસે વો દીલમેં રેહ ગઇ.
 કાતીલકા હાથ હાથ રૂકાબી તો કખ રૂકા,
 થોડીસી જાન જખ તને ખીસમીલ મેં રેહ ગઇ.
 અય તેગે નાઝ ઇતનીબી તેજી ન ચાહીયે.
 દીદારકી હવસ દીલે ખીસમીલ મેં રેહ ગઇ,
 ખંજર ઇધર ખીંચા ઉધર આહેં ખીંચી મગર;

થોડીસી ચલકે કબજાએ કાતીલમેં રેહ ગઇ.
ચલતીહે તેગે નાઝ મઝે લુટલો જલિલ,
કહેના ન શીર કભી કે હવીસ દીલમે રેહ ગઇ.

ગઝલ—

વો અગર હીલા કરે મદદ ન તક આનેકે લીયે,
હાથ નીકલેગે જનાઝેસે ખુલાનેકે લીયે,
શીકલ અચ્છી રંગ ગોરા બાલ લાખે ચશમે શાખ.
કીસ જગેકી ખાકલી તુમકો બનાનેકે લીયે,
યે અદાએં યે જફાએં યે જવાની યે સીતમ;
દુઢલો મઝદૂર કોઇ બોજ ઉઠાનેકે લીયે.
ચાદરે આખે રવા બનેકે લીપટ બેવુંગા મેં,
તુમ અગર જિતરોગે દરિયામેં નહાને કે લીયે.
મેં નિચોડુંગા હથેલીમે તુમારે ખુતે દીલ,
હાથમેં તુમ હાથ દો મેંહદી લગાનેકે લીયે.

ગઝલ—

ખુએ હર ગુલમેં પરવર દીગાર હે;
ગુનએ ગુનએસે તું આશકાર હે—ખુએ૦
જો મેહશરમેં પુછેગા મુઝસે ખુદા,
તો યે કહેદુંગા મેં અપને સરકો ઝુકા;
તેરા બનદા એક થેલી ગુનેદગાર હે—ખુએ૦
વો મનસુર અનલહક તો સુલી ચડા,
હકકે કહનેકી દુન્યામેં પાછ સઝા;
જો હે આશીદ વો બાલાએ દાર હે—ખુએ૦
ઉસને ઠોકરસે મુરદે દીયે હેં જોલા,

ખીચી ખાલ બદનસે દીધે દુરરે લગા;
 છુટી ખુનકી બદનસે પુવારહે—બુઝેં
 ખવાર કરતી હે આશકકો દીક્કી લગન,
 કેસ વ ફરહાદ મારે શીર કાહે કન:
 ખીકા યુસુફ મીસર કે બઝારહે—બુઝેં
 મેંને દુન્યામેં આકરકે કુછ ન કીયા,
 ઝોર કીયા ભી તો મેંને ખુરાહી કીયા;
 મેરે સરપર ગુનાહોંકા બાર હે—બુઝેં

ગઝલ—

કીસકે ખીરામે નાઝને કબ્બમેં દીલ હીક્કા દીયા,
 સોયા થા મેં જો ચેનસે કિસને મુજે જગા દીયા;
 પુછા ન જતે જ કભી દરદે જગરકા માંજરા
 કબ્બપર વો આઝો હંચ ખાકમેં જબ મીલા દીયા,
 તુમ તો અદુપે જાન દોં કરતે હો મુજસે દીલ તલબ:
 અલ તુમે કાસ દીક્કસે કયા ગરજ તુમને તો દીલ જક્કા દીયા.
 દીલને બનાકે મેદમાં ખન્જરે તીરે ચાર કો,
 લખતે જગર ખીલા દીયા ખુને જગર પીલા દીયા;
 મય હય તુમારી કયા ખતા યે તો મેરા કસુર હય.
 ખુદહી બલામેં ફક્સ ગયા ઝુલ્ફામેં દીલ ફક્સા દીયા,
 ખુખ કીયા હે આપને ઉરસ શહીદે નાઝકો,
 દુદે હુંવે મઝારપર આકે રામઆ જક્કા દીયા.
 જાઓ સીધારો મેરી જાં તુમપે ખુદાકી હો અમા,
 બીછડે હુવે મલેંગે શીર કીસમતને ગર મીલા દીયા.

કવાલી—

માલનાથા તો મીલ લેતે હિસ તુરે મુજરર-દસે,

કેયું જાકે ચલે આઝે દરબારે મોહમ્મદસે,
 અલ્લાહકે પદલેમેં વહદતકે સીવા કયાં હય.
 જો કુછ મુજે લેનાહય લેલુંગા મોહમ્મદસે.
 રોઝે મેં મોહમ્મદકે હમને તો ખુદા દેખા,
 અલ્લાહકી આવાજેં આઘ ઇસી ગુમ્મદસે.
 મમરકદેકે ફરિસ્તો તુંમ ચુપાચુપ ચલે જાઝો,
 ગર તુમને મુઝે છોડા કેહદુંગા મોહમ્મદસે,
 અય બાદે સખા તુરખત મોહતાજે મરમ્મત હય.
 મટી મુજે થોડીસી લાદે દરે એહમદસે,
 કેયું ઝીકરે ખુદા છોટા અય મુનકરો તુરખત પર,
 કુછ બાત ન કરનેદી તસવીરે મોહમ્મદસે.
 મુઝતર મુઝે તય્યાકી જીસ વકતકે યાદ આઈ,
 નીકલા મેંય જગર થામે ટુંટે હુવે મદરસે.

ગઝલ—

ના કીસીકે આંખકા તુર હુ ના કીસીકે દીલકા કરાર હુ,
 જો કીનીકે કામના આસકે મેં જો એક મુસ્તે ગુબ્બારહુ,
 મેં નહીં હુ ગમએ જાં બીજાં મુઝે કાઠ મુનકે કરેગા કીયા.
 મેં બડી હી દરદકી હુદવા કીસી દીલ જલેકી પુકારહુ,
 મેરા રંગ ફૂલ બદલ ગયા મેરા યાર શીર ગયા,
 જો ચમન બીજાંસે ઉજક ગયા મેં ઉસકી ફૂલ લેબદાર હુ.
 નામે કીસીકી રકાબ હુંનામે કીસીકા લખીબહુ,
 જો બીગડ ગયા જો નસીબ હું જો ઉજડ ગયા જોદીયાર હુ,
 કાઠ ફુશ મુજપે ચડાય કીયુ કાઠ શમઆ મુજપે જલાય કીયુ,
 કાઠ મુજપે આશક બદાય કીયુ મેનોએ કસીકા મઝીરહું.

ગઝલ—

જરા રૂપસે પરદા દીજીયેગા,
જમાલે મુખારક દેખા દીજીયેગા.
મેરા હાલ અખ તર હૈ પુરકટમે સાદાખ
મુજે પાસ અપને બુલા લીજીયેગા,
યે દરદે બુદાઈ સતાયેગી મુજકાઃ
મેરે દરદ દીલકી દવા કીજીયેગા,
હમી દાસીયત કે તુમી ન ખુદા હો.
મેરી પાર કીસતી લગા દીજીયેગા,
યેઃ અલતાફઃ અદના હૈ ખાદમ તુમારા,
ઇસે જામે વેદહેત પીલા દીજીયેગા.

ગઝલ—

અફસાના મેરે દરદકા હિસ યારસે કહેદો,
કુરતકી મુસીબતદો દેલે જારસે કહેદો.
મે ઇશકકી મસ્તી મે હુવા એ સેખ બરહેમન,
યે હાલ મેરા સીજદા વો બુનારસે કહેદો,
એક મેહી તું બી હૈ હિસ આખકા મારા,
એ અમીલ નજર લગજીસે ખીમારસે કહેદો,
મુસકીલ હૈઃ નીયાજ અદ તુમે ફખર હૈ દર પેસે
જા શદા નજર હૈ કરારસે કહેદો,

ગઝલે—આશીક—તર્જો—કબાલી—

મુસકુરાતે જાતે હેં કુછ મુંહમે ફરમાતેકે બાદ,
ખીજલીયાં ચમકા રહે હેં કુલ બરમાતેકે બાદ.
કૌન હોતા હે દીલે અફસુરવાકા પુરસાને હાલ,

કુલદી ખુશખુભી ઉડખતી હે મુરઝાનેકે બાદ,
કબરમેં કયા કયા ફરીશનેકો થા અરમાને સવાલ,
કુછ ન પુછા મુજસે તેરા નામ બતલાનેકે બાદ.
કુંલ છઢાયેંગે લહલ પદ જનસે યે ઉમ્મીદથી;
વોભી પત્થર રખ ગજે સીનેપે દફનાનેકે બાદ,
ઉમર બરમેં દોહી ઘડી મુઝપે ગુજરી હે કકન,
આપકે આનેસે પહેલે આપને જાનેકે બાદ.

ગઝલ—

તું દીયે જા સાકીયા પયમાના પયમાનેકે બાદ,
બાત મતલબકી કહુંગા હોશમેં આનેકે બાદ.
સુખર્ષ હોતા હે ધનશાન આફતે સે હોનેકે બાદ,
રંગ લાતી હે હીના પત્થરપે પીસખતેકે બાદ,
જો જલાના હે કીસીકો ખુદ તો જલતા હે જરૂર,
મઆબી જલતી રહી પરવાના જલ જાનેકે બાદ.
કયા શરાબે નાખતે પસુતીસે પાયા હે ઉર્જ,
સર ચળી હે હલકશે નીચે ઉતરખનાકે બાદ,
કેસી આંખે ફેરલી મતલબ તીકલ જાનેકે બાદ,
ઉંમર આંધી આ ગઝ પર હે અહી નખરે વોહી,
બલ ન રસસીકા ગયા અફસોસ જલ જાનેકે બાદ.
હીલાસાઝી કહેતી હૈ ઉનકો કે બસ વો આચુકે,
આલેગા બેઠેંગી મહેદી ઝુલ્ફ સુલ જાનેકે બાદ.
ઉમર બર ઉનકો તો મેરી શિકલસે નફરત રહી,
અબ વો ચેહરે દેખતે હેં દમ નીકલ જાનેકે બાદ.
યાદ આએંગી વફાએ તુમકો મેરી દેખના,

કદર હોગી તુમકો મેરી-મેરે પર જાનેકે આદ.
આવ મીલ જાવ ગલે આશીકશે કયા તકરાર હે,
મુલેહલા હો જાતી હે, આપમને મીલ જાનેકે આદ.

ગઝલ-મુસ્દસસે-વઝીરજાન-દાનપુરી—

આહીસ્તા બર્ગે ગુલ બરીશાં બર મઝાર મા,
પસ નાજુક અસ્ત શીશયે દીલ દલ કીનારમ—પસ. ૧

એક દીન બે બહેરે ફાતલા તુરબેતપે મેં ગયા,
પુલોંકી આદરે મેં ચડાતા થા જાજા,
થી ચન્દ કમ્ર વોલયે જુનુરગોંકી બે જદીદ,
એક કલ્મ પર બખતે, પરશાં થા યે લીખા;
આહીસ્તા બર્ગે ગુલબરીશાં બર મઝાર મા—પસ. ૨

ખાલાએ કલ્મે એક દરખતસે ગુલાબ થા,
સરસબ જીસરી ન રખતા થા હમસાર વોલ દુસરા.
જામ પુલ હિસ દરખતસે તરખતપે ગીરગે થા,
તબ અંદરને કલ્મસે આતીશાં યેલ સદા.

આહીસ્ત બર્ગે ગુલ બરીશાં બર મઝાર મા—પસ. ૩
યહે આરબાર દેખ તઅજજુબ મુજે હુવા,
બદાશીદગાને કલ્મસે પુછા બે માગરા.
યેલ કોનસે જુનુર્ગે હેં કયા ઈનકા નામ થા,
આતી હેં જીનકી કલ્મસે હરવકત યે સદા.
આહીસ્તા બર્ગે ગુલ બરીશાં બર મઝાર મા—પસ. ૪

માનીલુમ યેલ હુવા કે વોલ થે આશીક હઝી,
તા જીસ્ત વસલે યાર મયસ્સર હુવા નહીં.
મરનેકે આદ કલ્મપર આયા બે મેહજબીં,

જળ બર્ગે ગુલ ચડાયા તો અવાજ યેલ સુની.

આહીસ્તા બર્ગે ગુલ બફીશાં બાર મઝારમાં—પસ. ૫

નઘ—ગઝલ—

મેરે કાલી કમલીયા વાલે વખી મુજે હામે બલાસે બચાલો નખી.

બદલે સરકાર હું ઉમ્મતમે કહેલાતા હું મે,

કીસ્મત મે યે તહેરીર હેકે ઠોકરે ખાતા હું મે.

મુજે રોઝેપે અપને બુલાલો નખી, મેરે કાલી કમલીયા વાલે નખી.

અખતો દુનીયાકે મઝામીનસે અંહાત રખુર હુ,

અયસો અસરત સે મેરે મૌલાસે કાસો દુર હુ.

મુજે હર એક બલાસે બચાલો નખી, મેરે કાલી કમલીયા વાલે નખી.

કોનહે મેરા, બઝુઝ હઝત દેયા ખવડલ અસર,

જોકે એસે વખતે બદ મે આકે લેં મેરી ખબર.

મુજે હામનમે અપને છુપાલો નખી, મેરે કાલી કમલીયા વાલે નખી.

ખુશ નહી આતો હે મુજકા હીંદી આખો દવા,

આપકે રોઝે કા દેખુ હે યેહી હરદમ દુઆ.

હે તમના મદીને બુલાલે નખી, મેરે કાલી કમલીયા વાલે નખી.

રોઝએ વાલા ન દેખા હમ અસર ને એક બાર,

જીંદગી હિસરી અસળ હે હયફ હે આવી વિઝન.

મેરી હસરત તો દીલકી નીકલો નખી, મેરે કાલી કમલીયા વાલે નખી.

ગઝલ—ઇલસામુલ્લાખાન સુફી સરદુત—

બુમખીશે લખ કુંએ ઇઝતીલાહસે મીલતી હુઘ,

અયફએ ખમદાર સયદુલ્લાહસે મીલતી હુઘ.

દિલકી સુરત શાને અયતુલ્લાહસે મીલતી હુઘ

યારકી તસ્વીર વજહુલ્લાહસે મીલતી હુઘ.

વાં રદાએ સખઝમેં જરકે તજલ્લા કાહય તુરે,
 મેરી એ તાબી કલ્લી મુલ્લાસે મીલતી હુઘ.
 કીસ સરાપા નુરકી તસ્વીર હય દીલમેં મેરે.
 હુ બહુ ગોયા રસુલુલ્લાહસે મીલતી હુઘ.
 શોરે લાઇલાહા હય ફરયાદ નાલુંકી મેરી,
 હય સદા આહ ઇલ્લાહાહ સે મીલતી હુઘ.
 ઝીકરે પાકે શાહેદી હય અયન ઝીકરે કીશ્મીયા.
 ઉતકી તાઅય હય અની ઉલ્લાહસે મીલતી હુઘ.
 ઇતનો કેહ દેનાં કે અય સુરી બહોત બેતાબ હય,
 ગર સખા આએ રસુલુલ્લાહસે મીલતી હુઘ.

ગઝલ સિરાજુદ્દીન સિરાજ—

હસને કહા દેખા હય કયા મંયને કહા જલવા તેરા,
 હસને કહા કરતા હય કયા મંયને કહા ચરયા તેરા.
 હસને કહા ખામોશ કયું હય તુ તુઝે કયા ફિક હય.
 મંયને કહા રહેતા હય સરમેં હરબદી સૌદા તેરા.
 હસને કહા મયતો બતા સુરત બહાઇ હય યે કયા,
 મંયને કહા ખુદો મીટાકર બનગયા નકશા તેરા.
 હસને કહા કયા બાઇસે દિવાનગી વેલશત હુઘ,
 મંયને કહા મરત મએ ઉલ્લટ હું દીવાના તેરા.
 કયસે સિરાજે મુખતીશા દરપર યે દેતા હય સદા,
 એક બમ સામી કર આતા બન બહિં મનવાલા તેરા.

ગઝલ હિંદી—

અય એહમદ પ્યારે રબકે દુલારે,
 અબ આન બસો મોરે તનમનમેં;
 અબ હુંડત હુંડત દેરભાઠ,
 નિવરીન પલછિન મોહે ગલ્લયનમેં.
 હય હાદ તોરી મોરે મનમેં,
 ઓર તુહી બસો હય નયનમેં,
 અબ રયન કટત હય મોરી,
 પીયા તોહે દેખત દીલકે દરપનમેં.
 મેઅરાજકો અહમદ જાવત હય,
 યા સીન કા સરપર તાજ ધરે;
 વનનુરકી ચાદર કાધે પડી,
 માઝાગકા કજરા નયનમેં.
 કહીં પાપી પપૈયા ટેરત હય,
 કહીં કુક કોયલકા સુનાવત હય;
 મોહે નિસદીન તડપત જાવત હય,
 તોરી યાદ બસી જબસે મનમેં,
 કહું કાસે સખી ગુરકી ચતુરાઠ.
 માલા મનઝીના મોરી સુધ સુલાઠ;
 કોઠ પુછે સિરાજ મેરે મનસે,
 જાદ હય ગઝલકા નયનમેં.

ગઝલા આશકાન—

દિલમેં તેરા જદ હો ગયા તીરે નઝરકો કયા કરે,
 ધડતી હય દમ બદમ ખલિશ દેરે જીગરકો કયા કરે.
 રૂબસે નકાબ ઉઠા દીયા જલવા મુઝે દીખા દીયા,
 ખિર મને દિલ જલા દીયા બરકે નઝરકો કયા કરે.

દેખે હસી જહાનકે ગરબે નિરાલી શાન કે,
 જયના નહિ તેરે સિવા અપની નઝરકો કયા કરે.
 ગમસે જો દિલ ફિગારહો કીસ તકલ શીર કરાર હો,
 પહેલું મેં જળ ન યારહો શામે સહરકો કયા કરે
 દમ દમો પુછતે હો કયા શામે વિસાલ કયા હુવા
 પહેલુસે યાર ઉઠ ગયા વકતે સહર કો કયા કરે.
 તસલકી શબ્દ જો આઘ હય વકતે સહરકો કયા કરે.
 શીર બી ગમે જુદાઘ હય વકતે સહરકો કયા કરે.
 જળસે સુના હય અય હસીં ખાનએ દિલમેં તું નહિ
 શીર યે કહો કે બેમકી ખાલી મંય ધર કો કયાં કરે.
 જો હય સિરાજ ખાક હય માલો મનાલો સીમે ઝર.
 હેય નઝર મેં હય જહાં લાલો ગોહરકો કયા કરે.

ખાંકો છેલો કમલીવાલો—

ખાંકો છેલો કમલીવાલો અપને રબસે મીલને જાય;
 રબસે મીલને જાય અમને હકસે મીલને જાય.

ખાંકો.

આકાશ લોકસે કાસીઃ આયો, અહમદ પીયારો સુતા પાયો,
 મલી જખીં તલવુઉસે ઉનકે સુતા લીયો જગાય,
 ખાંકો છેલો કમલીવાલો અપને રબસે મીલને જાય.

સબ સામાન બાહશ્તી લાયો, ખુશ હોકર પયગામ સુનાયો
 બરી સુરાહી જલ કવસરકી એહમદ મત્રમલ નહાય
 ખાંકો છેલો કમલીવાલો અપને રબસે મિલને જાય

આઘ સવારી ખુરાકકી દર પર, જીન સુતેરી સજીકમર પર
 ઉમત યાદ નખીંકો, આઘ આંસુ દીયો બહાય

ખાંકો છેલો કમલીવાલો, અપને રબસે મીલને જાય.

હુકમ હુવા હૈ ખાતર તેરી, ઉમ્મત બખ્શી મેને સારી,

રોજે અજલસે ઉમ્મત બખ્શી, મત દીલમે ગભરાય.
 બાંકો છેલો કમલીવાલો, અપને રખસે મીલને જાય.
 હોકર સવાર ચલે નખી અદલા, પહોંચે મુકામ દનાફતદસ્તા,
 કહે જીભરીલ બર અખ આગે, એક એક પર જલ જાય.
 બાંકો છેલો કમલીવાલો, અપને રખસે મીલને જાય.
 હુકમ હુવા યું માઅદ દખીના, કહીં નહી હય ઉસકા હીકાના.
 બખ્શુંગા જીનહાર ન ઉસકો જે તુમસે શીર જાય,
 બાંકો છેલો કમલીવાલો, અપને રખસે મીલને જાય.
 ઇતનો જલદી રફ રફ આયો, ખીસ્તર સરદ ન હોને પાયો,
 પદ સેખાજ દરદ નખીપર ખીગડી સાખ બન જાય.
 બાંકો છેલો કમલીવાલો, અપને રખસે મીલને જાય.

ગઝલ —

માઅયુદ હો બગલમેં જલસે હોં મય—કશોકેં
 મરે લીયે પેહી હું અસખાખ જીંદગીકે
 મેહસીલમં તેરે આકર હમ લુટ ગયે સીતમ—ગર,
 હંસ—હંસકે—લે—લીયા દીલ સદકે તેરી હંસીકે.
 દીલમેં કીસીકે જાના અછા નહીં તુમહારા,
 અપના બનાલો કીસકો યા રહો કીસીકે.
 જીનકો હે હમસે નફરત કુરખાન હમ ઉસીકે,
 કયા કયા કરીશમે દેખે કમ—ખખત આશીકીકે.
 કુરખામેં અશકે હસરત આસુ બદા રહા હે,
 તકદીર સો રહી હે પરદેમેં બે—હસીકે.
 લિલ્લાહ અખ તો જાગો હે રાત થોડી બાકી,
 મોહ તો ઇધરકો ફેરો દીન હેં હંસી ખુસીકે.

સચિત્ર ! સુરતીલાલ સચિત્ર !

આ નવલકથામાં સુરત સુનાની સુરત ગયા આવ્યા અને ગયા, મુંબઈમાં પથારી સદાનો સનેપાન, વીનાશકાળે વીપરીત બુધ્ધી, ટુટકાટ, ચંડાળચોકડી, વાત વંઠી સુધારાની સફાઈ અને ફેશનની ભવાઈ, નાટકની નશહીત અને મુશીબતનાં મોજાં, મોહન મળ્યો અને સુરતી-લાલ તથા સુખસાગર કે વેદાન્તનો ઉપદેશ, વડીલોનો અસ્ત અને ઉદય તે ઉપરાંત અંતરોત્સાહ, પ્રારંભે પ્રભુ પ્રાર્થના પ્રભુપદ પામતાં મનની શાંતી, ઉત્તમ ચીત્રો, વી. વી. વીષયોથી ભરપુર; સોનેરી પાકું પૂઠું ૧૬ સુંદર ચીત્રો હોવા છતાં કિંમત રૂ. ૧-૮-૦

રજપુતોની રંગભુમિ.

જે પ્રયત્ન પરાક્રમી રજપૂત જાતીએ સ્વદેશની સ્વાધીનતા માટે, સ્વધર્મનું રક્ષણ કરવા માટે પોતાના પ્રાણની માયાનો ત્યાગ કરી સમરાગણમાં પોતાના વીર જીવન સમર્પણ કર્યો હતો, જે સતી સાધ્વી આર્ય સનારીઓ અનેક સંકટો આવી પડવા છતાં મનસા, વાચા અને કર્મણથી પુણ્ય માર્ગ પર રહી ભારતના ઇતીહાસમાં પોતાના પ્રતિભા આદર્શ, આત્મત્યાગ, ધર્મપ્રિતિ આદિ અનેક વીધ સદ્ગુણોનો સુવર્ણ-ક્ષરે પરીચય કરાવી ગઈ છે, જેમની જીવનકથા હજી પણ આર્ય સન્નારીઓના અંતરમાં ધર્મપ્રીતિના અને સ્વદેશ હિતના સંકલ્પો જગત કરે છે એ અક્ષય કીર્તિશાલીની વીર શીરોમણી રજપુત જાતીના ઇતીહાસને અનુસરી આ વાર્તાસંગ્રહ લખવામાં આવ્યો છે. પાકું સોનેરી પૂઠું છતાં કીંમત રૂ. ૩-૦-૦

ગઝલ—

મોહમંદ મુસ્તફા ગંજે શહાદત —કે અમી તુમ હો.
 શરીફિલ—મુજ-નખીં હો રહ-મતુલ લાલ-આલમીં તુમ હો,
 હુમ્મ તકમીલે દીં તુમસે કે ખુત્મુલ મુર સલીં તુમ હો,
 રીસાલત હે અગર અંગુસ્તરી ઉસકેમ નગીં તુમ હો,
 તુમહારા ખોદ્ હી દીલમે તો બેડા પાર હે અપના,
 ખુદાકા ડર નહીં હમકો જય ઉસકે હંમશી તુમ નહો.
 તુમહારી યાદ જીસ દીલમે હો અયહે દીલકા કયા કહેના,
 મકાં હોગા અજબહી શાનકો જીસકે મકીં તુમ હો.
 ખુદા કયું—કર ન ખેચે માઅરી-યત પર મગફેરતકા ખત,
 મુસલમાં મુજ નખી હેં ઝોર શરીફિલ—મુજ-નખીં તુમસે,
 લકય ખયરફ—હિમમ જીસકો દીયા તારીખે આલમને,
 હિસ હિમ્મતકે નિગેહયાં ઇસ ઝમાનેમેં તુમહી તુમ હો.

દીલજલા આશક—

જની ઇતના ન હમકો સતાયા કરો
 કબી બુલેગ તશરીફ લાયા કરો
 હુસ્ન તેરા અએ સનમ આખીર ફના હો જયગા
 જીસપરકે તેરા નાઝ હય સખ ખાકમે મીલ જયગા
 પ્યારી જોખનપે મત ઇતરાયા કરો—કબીં
 મય અબી કમસીન હું દીલકારી કો કયા જનું
 મેરા નન્નાસા ફલેજ હય મૈ ગમખવારી કો કયા જનું.
 મેરા નન્નાસા દીલ ન દુખાયા કરો—કબીં
 એક ખોસેકી અગર હીમ્મત હો તો દે દીજોયે હઝુર
 બાદશાહી હુસ્નકી ખએરાત કર દીજોયે જુર

હુરને દવલતચે કુચ્છ તો લુટાયા કરો—કબી૦
 સીફ ખોસો સુનકે ખીગડે ઝોર યું કેહને લગે
 ખયરાત બી દેના હયે તો ફીર કયા તુમ્હે દેને લગે
 અયતી ખાતે ન હમસે ખનાયા કરો—કબી૦
 જરા જરામે ખીગડતે હંય હય રહે જાતે હંય
 હમે રલાતે હંય અગયાર કેા હસાતે હંય
 જરા દીલમે તો તુમ શરમાયા કરો—કબી૦
 હમે તો દુકના હયે ઝોર તુમ્હે તો મનાના હયે
 ઉઠાઝો રંજ અગર કુચ્છ તુમકેા મુઝે ઉઠાના હયે
 હુવે આશોક તો મત ગભરાયા કરો—કબી૦
 જખ હમસે રોઠાગે અયે જાં મુન્હે મનાલેગે
 સીતમ જો હમપે કરોગે વોહ સખ ઉઠા લેગે
 મેરે પેહુલુમેં ગર તુમ આયા કરો.
 હમારે ઇશ્કમેં બે મોત મારે જાવોગે
 લહદમે જાકે બી આરામ તુમ ન પાવોગે
 મેરે કુચ્ચેમે મન તુમ આયા કરો—કબી૦

ગઝલ—

મારે જવાન લાખો ખનખન કે દુહલન તુને
 દુનિયાસે મુજે ખોયા દીખલા કે ફખન તુને
 એતના નાતસા જલીમ સુરત તો દીખા પીયારે
 દીલ ઝીન લીયા મેરા ઐરસકે ચમન તુને
 દાગે ગેલે લાલ હૈ ગુલસનમે તેરે હમસે,
 જમમી કીયે હૈ સારે આખોસે હરન તુને
 મસજીદના સવાલા હૈ ખંનસી હૈ ના માન હૈ.

રખા ના કીણા કાખીલ એ ઝીદ સીકન તુને
મુસાફિ ને ગસ આયા કોહો તુર હુવા સુરમા
કીયા ખુબ સુનીયા હે એ સોજ સુખને તુને.

ગઝલ અમીર—

હયા બોલી ઉંભરા હે જોખન કીસીકા
બુલાદુંગી મેં ચુલચુલાપન કીસીકા
ભરા હયે જવાનીમેં જોખન કીસીકા;
તરારે ભરે કયું ન તોસન કીસીકા;
ખિરામા હુવે વો તો બોલી નઝાકત;
કે મુજસે ન સંબલેગા દામન કીસીકા;
ખીકાએગા સારી ખુદાઇમેં સીકા;
ઉભર કર જવાનીમેં જોખન કીસીકા;
વો કયા જાને હોતી હયે કેસી જવાની;
અબી ખેલુતા હયે લડકપન કીસીકા.
શખાખ આ ચુકા અખ કીસે દેખતા હયે,
અમીર ઉઠકે હરખાન કીસીકા

કબાલી હુસેન—

કોઇ લેતો મેં ખેરીયા ખેચતા હું
ન નન્દાયે તન ખલકે જા ખેચતદ હું
દો ગંદુમમેં આદમને જન્તકો ખેચા
મેં એકદમમેં સારી જહાં ખેચતા હું
ખુદાકી કસમ મેંયે દીનો ધયાં

જો બાકી રહા સો કુરાં બેચતા હું
 મેં હસ્તી કી સીરી દુકાં બેચતા હું
 કાઠ લેલોમેં લામકા બેચતા હું
 ઝરા ગોરસે મેરી હીમત તો દેખો
 કહાંકી યે ચીઝેં કહાં બેચતા હું.

અયસા અસર કરદે

ગઝલ—

મેરી ઇસ આદમેં ચારબ અયાં અયસા અસર કરદે,
 મંચ હસ માપુકો યાહું વોહ જાનો દીવ નઝર કરદે.
 તપે પુકત કો યે ખીમાર જીન્નએ અયના માખર,
 કઝાસે ઉસ નસ્તહાકો જો તુ પહેલે ખખર કરદે.
 અબી અફલાકપર પુરઝે મહો ખુરશીદકે હોયેં
 અબી અફલાકપર પુરઝે મહો ખુરશીદકે હોયેં,
 ઇશારા તેગે તેગે અઅરકા વોગર બે દાદ ગર કરદે.
 વો હય ખિસ્તરહો અખ ખુદહી નસીનતકી રહે હાજત,
 ખુદાગાર શજરે ઉલ્કતમેં મેઝ પરદા સમર કરદે.
 બદલ તેવર ખફા હોના ન આંખેં હશ્તસે કમ હૈં
 યે ઢંગ કાતિલ કહીં તેરા ન દુનીયામેં ગરદ કરદે.
 સહે હંચ તીરે મીઝગાં ઔર નકો ઉફ જીસતરફ મંચને,
 કાઠ તો પેશે કાતીલ ઇસ તરફ સીના સીપર કરદે.
 લગા નશતર મા રખ મરહમ અરે નામો મસીહાતુ,
 કીસી સુરત મગર મેરી રફે દે જીગર કરદે.

દો બોસા કે જા નીકલે

ગઝલ—નહીં અથ નહિં હય વકત દો બોસા કે જા નીકલે,
 દમે આખીર હય ઇસદમ ઓ સીતમગર મુહસે હાં નીકલ.
 ગલે પર ફેરીએ ખંજર ન ડરીએ મંચ નતક પુંગા,
 જ્યાંબી ખીચ લેના તુમ અગર મુંહમે પુંગા નીકલે,
 જો ઉસ કાતિલને અપને આશીફકા જામયા દેખા.
 કરોડો ઉસમે બેદગમે હજારોં નિમજન નીકલે.
 ન થા ચારો કાષ્ટ મુશકીકા ભુરે દિન હજારોં મહેરબાં નિકલે.
 જલાકર કરદીઆ મુઝકો ફના લસ સોઝે કુરકતને,
 જોદેખો કબ્ર તખ્તા ખોલકર શાયદ ધુઆ નીકલે,
 ભરી હય સીનપે સોગમોં આતીશ ઇસકર ગમકી.
 કે ઇંદી સાંસબી લુતો મેરે મુહસે ધુવાં નીકલે.

ગઝલ—કતલમે દરેહૈ મીયાનસે તેગાં નીકલે,
 આજ વો ઇદહે આશકી હમના નીકલે
 દીલ તો લેતે હો સનમ દેખલો દુટા પુટા
 ફીરના ફેરેંગે જો પીછે કા બખરા નીકલે,
 આદમી પહેલે મોહબત મે બીગર લેતો બને;
 જામ મીલે ખાક મેદાના તો સચુકા નીકલે.
 આહશી કીજો મે જલહે કુવે મર્મ ગર્મ,
 દેખે દુખ વસલ કા અરમા મેરે દીલકા નીકલે,
 આજ હે ગરમ પુગ હમબી ચમનમે અકબર;
 આશીયાને મે હમ કીયુ બુલબુલે સયદા નીકલે.

શેર ૭ ગજલ—

પસે માર્ગ મેરે મઝારપર જો દીયા કીસીને જલાદીયા,
 ઉસ આહ દામને બાદપે સરે શામહોસે ખુઝાદીયા.
 દમે ગુસલ્સે મેરે પેશકર કહા હમદમેને યહ સોચકર,
 કહીં જાયે ઉસકા નજ દહલ મેરી લાશ પરસે હટાદીઆ,
 મુઝે દફન કર ચુકો જીસ ઘડી તોય કેહના ઉસકે એપરી
 વા જો તેરા આસીકે જરથા તયે ખાક ઉસકો દબાદીયા,
 અબી આંખ ઝપકીથી એક પલકહા શીરયેજી ઉકે ચલા
 દીલે બેકરારને આહ શીર મુઝે ચટકી લેકે જગા દીયા.
 કહા નામા ખરને જવાબ દો ખતે શોક આશીકે ઝારકા,
 વહી ખતકો આગમેં દલાકર કહા કછયો ખતકો જલાદીયા,
 કહા આને દીજીઓ નગેરકો કહાં હમ ખુલાયેઝે શોકસે.
 તમેં રસ્ક હોતો ન આવ તુમ યેહી કહકે હમકો હટા દીયા,
 અગર ઉસસે ખુલતા ન ખતના તુ તો વાહોતા તુઝસન તુ નદખુ
 “ફઝર” આહ તુને યે ક્રિયા કીયાઉસ ઇશક અપના જલાદિયા.

જલ્દ એ જાના—

તુવામએ ખુબી હે એ જલ્દએ જાના ના
 હરગુલહે તેરા ખુલખુલ, હરશમ્માહે પદવાના,
 યે અસ્મેં હકીકત બી કયા દેખે સીવા તેરે
 સીઝહેસે ઉમેં મતલબ, કાળા હો કે ભુતખાના.
 યારબ ધની હાતોસે, પીતે રહે મતવાલે.
 અજમેર કા સાકીહો ખુગદાદ કામંચ ખાના,
 મસ્તીમેં બીસર અપના, સાકીકે કદમ પર હો.
 પતના તો કરમ કરના, અયેલગ ઝીશે મસ્તાના.

કીસ્મતહે તો ઇસ્કી હે, આંખે હેં તો ઉસ્કી હેં,
જુસ્ને તુએ દેખાહે, એ જલ્દયે જાના ના.

દીલકે ટુકડે.

કવાલી—

ઉફ નખ સોફી મલમલકે ટુકડે કર દીએ,
જળ ગયાં પહેલુસે મેરે દીલકે ટુકડે કર દીએ;
ચલ સકા રાહે મહોબત મે ન તેરી દો કદમ.
ના તવાની ને મેરી મંઝીલ કે ટુકડે કર દીએ,
ગયર કે દીલમે બનાકર અપના ઘર અચ્છા કીયા;
એ વફા તુને હમારે દીલકે ટુકડે કર દીએ.
કયસ કી વહેશત ને કીયા તુજે પર અસર.
લયલાએ મહેમીલ નસીં મહેમીલકે ટુકડે કર દીએ,
ધસતરા ઝીડકા સવાલે વસ્લ પર જાને જહાં;
તુમને મુનશી કે દીલે સાયલ કે ટુકડે કર દીએ.

દરદે મહોબત.

ગઝલ—

જુસપે મરતા હય જમાના વોઅદા	કોનસી હય.
હમ લી દેખેગેં કે વો તર્જ જફા,	કોનસી હય.
તુમ હસીંથે તો તેરે, દીલને ચાહી તુમકો,	
તુમહી બતલાદો, મેરી ઇસમે ખતા.	કોનસી હય.
મજનુ કહતા હુવા, ફીરતાથા બના બાનોમે;	
યા ખુદા દરદે મહોબતકી દવા	કોનસી હય.
ઈતને નાદાંતો નહી હોકે તુમે સમજાવે,	
અલી દેખાહી નહી, દુનીયાકી હવા.	કોનસી હય.

જસપે તુમ જન, દીએ દેતેહો અપની મનજર,
 ધતની હસમે ખુશી તો, બદે ખુદા. કોતરી હય.

ઝાતલા પરવા હય—

જાતલા પરવા હય મોલા તુજકો પરવા હી તહી.
 મરનેવાલે મરગએ તુને વા પુછા હી નહી;
 બાગે જન્નતસે નીકાલા જગકે હવાસે જુદા.
 તોઆ તોઆ જગ સુની આદમકી તોઆ હી નહી,
 ચાહ મે યુશુફ ગીરે કહેલાએ લોગોકે ગુલામ;
 બીક ગમે બાજરમે તુને ખરીદા હી નહી—
 ઝકરીયા કે હલકપે તો હય આરા ચલ ગયા,
 લોગ કહેતે હંય કે મારા તુને મારા હી નહી;
 પેટમે મછલીકે યુનુસ ને કહા જગ અલઅમા.
 કયસા બેકા સુન રહા જયસા કે સુનતા હી નહી.
 હઝરત ઐયુબકા કીડો ને સય તન ખા દીયા;
 લોગ કહેતે હંય તમાસા ચે તમાસા હી નહી.
 તસ્ત મે રખ્યા ગયા જગ કાટકર યહયાકા સર,
 કયસી આંખે ફેરલી ગોયા કે દેખા હી નહી;
 તુરપર મુસા નઆ જલવા હમારા દેખને.
 એર મહંમદસે કહા તુમસે તો પરદા હી નહી,
 વાહ વાહ અશફાક તુમને ખુશ લીખી હય ગઝલ;
 શાહીરો મે હય અબીતક નામ તેરા હી નહી.

ખુતે જગર—

ખુતે જગરકો પીને હંય, બસ ગમમેં તેરે ચાર,
 ન જતે હંય ન મરતે હંય, બસ ગમમેં તેરે ચાર.

સહેરે ચમનમેં ફીરતે હંચ, બસ ગમમેં તેરે યાર,
 અયસી હવા ચલાઈ, જમના મોહે દીખાઈ,—
 મેં સુપકે સુપકે રોતી હું, બસ ગમમેં તેરે યાર.
 હું ગમમે તેરે રોતી, મુંહ આંસુઓ મે ધોતી,
 વોહ કહાં ગયો મેરો મોતી, મેં મોતી બીના નહી સોતી. બ.સ.

શ્રેર દીલ ઉસીકા દીજીએ જો દીલદાર યાર હો—
 કયા હોંદુ કયા મુસલમાન કદરદાન યાર હો.
 મેરી નજર જો તુમસે બડગઈ મેં પલંગસે નીચે પડગઈ,
 વોહ કયાં ગયો મેરો પ્યારો, મેં અગ્નિ જેસી જલ ગઈ;
 બસ ગમમેં તેરે યાર—ખુતે જીગરકા.

છોટી બડી સુઘચારે.

ગાયન—

છોટી બડી સુઘચારે જાલીકા મેરા કહાડના,
 એક સુખ પાયા મયને અમ્માકે રાજમે—અમ્માકે રાજમે.
 સાથ સહેલીયારે ગુડયોકા ક્ષારા ખેલના—છોટી,
 એક સુખ પાયા મયને અમ્માકે રાજમે—ભથ્થાકે રાજમે.
 ગોદ ભતીજરે સડકા પે મોરા ખેલના—છોટી,
 એક દુખ પાયા મયને સાસકે રાજમે—સાસકે રાજમે.
 આધી આધી રાત ચક્કીકા મોરા પીસની—છોટી,
 એક દુખ પાયા મયને નનંદકે રાજમે—નનંદકે રાજમે.
 ગીલાસીઆ અધનરે ચુલેહકા મોરા ઘોડાના—છોટી,

એક દુખ પાયા મયને દેવરકે રાજમેં—દેવરકા રાજમેં.
 છોટી મોટી પેચકર બીચોંકા મેરા ગુંદહના—છોટી,
 એક સુખ પાયા મંયને સૈયાંકે રાજમે—સૈયાંકે રાજમેં.
 આધી આધીયાત બાંગોંકા મેરા ટહેલાના—છોટી,
 એક દુખ પાયા મયને સૈયાંકે રાજમે—સૈયાંકે રાજમેં.
 સૈયાં હૈ નાદાન મેરા યેહી તો મેરા ઝોકના—છોટી.

ગજલ “હમદ” —

જાતે હો કહાં જાને જહાં,
 અબી દીલ તો હમારા ભરાહી નહી.
 અબી બોસએ લખ તો મીલા હી નહી,
 અબી ગુનચએ દીલ તો ખીલાહી નહી,
 કબ તલક ભલા ગમ ખાયે કોઈ;
 કીસ તરહાન જાનસે જાએ કોઈ.
 હિસે ખાક ભલા સમજાએ કોઈ,
 હિશ ખુત કો તો ખોઈ પુદાહી નહી;
 કયું હસ્તા હૈ મેરે રોને પર,
 નાહસે ઝરા અલ્લાહ સે ડર;
 તુ કયાં જાને હાલતે દરદે જીમર.
 તુને દીલ તો ખુતોં કો દીયાહી નહી,
 મૈને જો સવાલે વસ્લે કીયા;
 વો “હમદ” મુઝે યે જવાબ મીલા,
 તકદીર મે તેરે લીખ્યાહી નહી:
 તેરે દરદ જીકર કી દવાહી નહી.

ગઝલ—

ઉપને આશિક હોકે અપની જીંદગી બરબાદ કરી,
 ખુદ ફસી ફન્દે મેં બુલબુલ કયા ખાતા સૈયાદ કરી;
 બુલમ બેહદ કરદીયે તાકીદ હે જલ્લાદ કરી.
 કાટ ડાલુંગા ઝખાંન તુને અગર ફરયાદ કરી,
 ઇસ મહોબ્બતકા ખુરા હો દમ લખોં તક આ ગયા.
 શીરી બનકર પુંક ડાલી કય તક ફરહાદ કરી.
 અબ બહેગા ખુન ઇસ કુચેમેં જના ઇસ કદર.
 સુખ મછલી બનકે તેરેગી છુરી જલ્લાદ કરી.

કબાલી—

ये तकाजा हय कीसीका भलतीग परदेमें हो
 परदा दारोंके तबस्सुलकी दुआ परदेमें हो
 नाज्बनी परदेमें हो अय न अदा परदेमें हो
 लुत्फकी जे आत हो मेहर पेदा परदेमें हो,
 तेरे सटके होरा गर खुलने न आये रीजे धशक
 में मरीजे हीजर हुं मेरी दवा परदेमें हो
 तुमका पेहचाने हकीकत में वो आये हें कहां
 ये तुम हीमनो के जहीर हो कया परदेमें हो
 ड्युं पसंद आये जवा उसना नामा तेरी
 या धमाही मुंदतो तज जे रहा परदेमें में
 मेरा दाववा हय कीसी सुरतसे छुप सकता नही
 वो अगर जहीरमें हो अय कय या परदेमें हो.

કુંજ-કિશોરી

(સચિત્ર)

દશા ફરે ત્યારે બુદ્ધિ ફરે એ પ્રમાણે અમ્મ મનુષ્યોની બુદ્ધિ પાપ કર્મમાં બંધી પ્રવૃત્ત થાય છે, અને તેથી આગળ ઉપર કેવું ભયંકર પરિણામ આવે છે. સત્યવાદીજનોને અનહદ શિર સંકટો આવી પડે છે છતાં હીંમતથી તે સંકટોને દુર કરી પાપીઓની પ્રપંચ જાળને કેવી રીતે તોડે છે તેનો આખેહુબ ચિતાર ચિતરવામાં આવ્યો છે. આ નવલકથાના પ્રત્યેક પાત્રનું વર્તન વાંચી મનન કરવા યોગ્ય છે. જે તમારે નીતિનો માર્ગ જાણવો હોય, પુત્ર પુત્રીઓના હૃદયમાં ઉંડી છાપ બેસાડવી હોય, પાપીઓનો જીવન જોવો હોય. આનંદ સાથે નીતિ રીતિનું યથાર્થ જ્ઞાન ગ્રહણ કરી સંસારને ઉજવણ બનાવવો હોય તો એકવાર કુંજ-કિશોરી અવશ્ય વાંચો. સુંદર છપાઈ તથા સોનેરી પાકુ પૂઠું કીંમત રૂ. ૨—૮—૦ પોસ્ટેજ જુદું.

સોળ વર્ષની સતિ ને નવ વર્ષનો પતિ	...	...	...	...	૦-૮-૦
ગુલાબી ગુણકા	...	...	...	...	૦-૮-૦
મુંબઈની શેઠાણી	...	...	...	...	૦-૮-૦
પોલાદી પંજે	...	...	...	...	૮-૮-૦
પ્રમાદધનની પ્રભુતા	...	...	...	...	૪-૮-૦
કાળરાત્રીનું ખૂની ખંજર ભાગ ૧ લો	...	...	...	...	૩-૦-૦
,, ,, ભાગ ૨ જો	...	...	...	...	૩-૦-૦
પદ્મભક્તા	...	...	...	...	૩-૦-૦
ગુલશના	...	ભાગ ૧ લો	...	...	૩-૦-૦
,,	...	ભાગ ૨ જો	...	...	૩-૦-૦

પૃથ્વીપુત્ર—

રાગ ગઝલ કવ્વાલી

લોકે કહે છે કૃષ્ણકર્તા, અકર્તા સાક્ષાત છે
 તો ધ્યાન દઇને સાંભળો આ અન્નયખીની વાત છે—
 ખાંડવને બાળ્યું અર્જુને લંકા હતી સોનાતણી,
 હનુમાનજીને પુંછડે ત્યાં આદર્યો ઉત્પાત છે—
 બાળ્યો નકામો કામને; ખેલાનમાં શ્રી શંકરે,
 દારિદ્ર જગતું બાળવા, ના કોઇની તાકાત છે—
 આ કોલસાનો બેઢ એ, દારિદ્ર બાળો દેશનું,
 જો કૃષ્ણથી એ ના બળ્યું. તો અન્નયખીની વાત છે—
 બ્રહ્મરૂપિ સમ વિદ્વતામાં વિપ્ર આ સાક્ષાત છે,
 ઉલટા તાણું સુલટું કર્યું એ અન્નયખીની વાત છે—

મીનજી મુંબજી—

રાગ ગઝલ

પાળે પ્રજાને પુત્રસમ, તે દેવસમ પુજાય છે,
 યજ્ઞગાન એવા નૃપતિઓનાં દેવતાઓ ગાય છે.
 જગતમાં પાળે પ્રજાની હિત નૃપ એ બાણે ધર્મની રીત-જ.
 જે ન્યાય આપે શીખવે રાજ્ય થવા તે યોગ્ય છે,
 વિદ્યાકળાને શીખવે રાજ્ય થવા તે યોગ્ય છે,
 અકસોસ છે પણ એટલો, કે કોઇએ ના કામના
 રાજ્ય બધા ધર્મો ભુલી, રાજ્ય રહ્યા એકનામના.

મણિકાન્ત—

સાથે શું લઇ જઇશ ?

ચીવટ રાખી હરી ભજને, જગત જળાંકવા જેવું,
 જમાવેલું પડ્યું રે'શે નથી સાથે કશું બેરું.

મગન મનમાં નહિ થા તું. અરે દિન એક તો મરવું.
 છતાં કાં લાગ જવાદે ? પ્રભુનું નામ દષ્ટ તરવું ?
 સગાં વહાલાં લઈ સાથે. નથી તું ભાઈ જવાનો.
 સકળ ધન તો ધરયું રહેશે, પછી ત્યાં શું જતાવાનો ?
 ભરીલે ભક્તિનો લાડુ. અવલ એ કામમાં આવે,
 પછી ના રાખ તું શંકા, ખજાને ખોટ ના જવે !
 લખી લેજો હૃદય શંકર તણી આ શીખ છે સારી;
 સદ્ગુણ થશેજ જન્મારો રટણ કર કૃષ્ણ ગિરધારી !

મણિકાન્ત—

ગઝલ કબ્જાલી.

સુખી સંસારને ધારી ભુલો તું ક્યાં ભમે ભમરા !
 દુખોથી છે ભરેલો આ, સકળ સંસાર મન ભમરા !
 સુખોતી છાયડી જાયે, દુઃખોના વાયરા વાયે;
 સુખો લાગે અતિ મીઠાં, દુઃખો ન હાયે ? રહેવાયે ?
 ભલે સુખ હોય સા વાતે, ન હોયે ન્યુનતા કાંઈ.
 મરે જો સુત વહાલો તો, સુખો સહિ જાય પલટાઈ !
 અગર પુત્રી બને વિધવા, કહો દુઃખ એજ ક્યાં કમ છે ?
 કુસુમ સુખ ફેરું કરમાએ, નહિ ઓછો સિતમ એ છે !
 કંઈ જન દરદથી ઘેલા કંઈને અન્ન નહિ ખાવા;
 કુટુંબ પરિવારથી ત્રાસી બને છે કંઈક જન બાવા !
 કંઈ જન જઈ કુવે પડતા, કંઈ ખંજર ખાઈ મરતા !
 કંઈ જન ઝેર ફાફીને ! દુઃખી નિજ દેહ પરહરતા !
 કંઈ સ્થળ વાગતાં વાળ લગન કાઢ સ્થળે થાતાં,
 રૂદ્ધ કાઢ સ્થળે થાયે સગો વહાલો મરી જતાં,
 અરે ! સંસાર આ કેવો, દુખોથી છે ભરેલોરે !
 કહે શંકર જ્યો જગનાથ ને જન્મળ મલોરે.

ચીર કુણાલય—

ગઝલ કવ્વાલી

હું આપરો તું કોડીયો, જોડી વીંછી ને સાંપની;
મીઠા ડોસીને પુછવું છે ભુદ્ધિ કોઈના આપની,
કાયદો પુછી શકે નહિ એવી વિદ્યા આપણી,
કાયદેથી ભોલી ફરવું છે ભુદ્ધિ કોઈના આપની
માથાંઓ મુડી મુર્ખના પહેરાવી ટોપી માપની
કહેવું અમે શું જાણીએ, છે ભુદ્ધિ કોઈના આપની;
પેલો સહુ સંસાર અહીં પરવા કરો ના પાપની,
શ્રીકૃષ્ણ ગીતામાં કહી ગયા છે ભુદ્ધિ કોઈના આપની

રાગ શંભાળ—

રાગ ભેરવી

છે પંથ વિષમ પ્રયણના, વિષથી ભર્યા સંસારમાં
વિષપાન છે વ્હાલાં ન પરવા પ્રેમની તલભાર જ્યાં
અમે નિરદયને અણુમોલ અમારાં દીધાં દેહનાં દાન,
ગદ અંતરની ઓળખાણ, જીવન ધન આપું શું એધાણ. -અમે
ચોવન મધુને પ્રેમરસનાં સ્થાન સહુ રસીયા કહે,
અધુરા ધરાએ રસથડી પુરા રસીક તરસ્યા રહે.

આ ક્ષડી જાય અણુમોલ પ્રિય ? અંતરના પટ ખોલ
એ મીઠાં વચનો ખોલ ખોલ, કંઈ લુંટાત જીવન દહાણુ અમે.

સંસાર લીલા—

ગઝલ

મહેમાન જગની મેદની મહેમાન માનવ જાત છે,
વધભવ નગરનાં વાસીકા, વધભવ વિશે રજિઆત છે.
વણસી જશે દીન ચારમાં આ માટીની મહેલાત છે,
આ ચાર દીનની ચાંદની અંતે અંધારી રાત છે.
જુડી આ વધભવની માયા, આ સાહેબી ચાર દીનની

લક્ષ્મી સાગરે તરંગ કંઈ આવે ચાર દીન માટે ચિત્તને ચળાવે.
જીવન પંચને એ 'બાપુ' ભૂલાવે...આ સાહચી ચાર દીનની.

સંસાર લીલા--

ગઝલ

ન જીવન પ્રાણમાં બાકી ન ચેતન તનમહીં બાકી,
છતાં એ નાથમાં મારો અમર વિશ્વાસ છે બાકી
જગતની હું નથી સ્વામી જગત મારું નથી સ્વામી.
તમે મારા ન જો સ્વામી બધીએ આશ છે બાકી
જગતના બંધનો તુટ્યા નયનમાં આંસુઓ ખુટ્યાં
જીગરના તાર છે તુટ્યા રે છેલ્લો શ્વાસ છે બાકી.

સંસાર લીલા—

રમુજી ગાયન

આવી અણુધારી આ ધાડ, બાપા જેથી ગોળો માર,
રાંડને આગ્યો ના વિચાર, મરકે ભુત બની નીરધાર;
ભાઈ ભાળો ભાળો ભાળો એક દેશનનો ગોટાળો,
શામળીયાજી કરજો મારી સહાયરે
તમે મોટરમાં બેસી જોલા આવજો.

શું શામળીયાજી સહાય કરે આ બાળકને સંભાળો
તમે શીદને મને સહુ બાળો,
નંખર વનનો આ ગોટાળો હાય હાય;
મારા દીક્રમાં આ વાગી ખીલીમારા પગની નળીઓ થઈ ઢીલી.
દીકરી આનો શો ઉપાય,
ધજજત ટકે શેર વેચ્યય અરેરે મરી ગઈ તારી માય.
બાપ હોય હાય હાય બાપ હાય,

બલીરાજ—

વશ કીધો તે વીર મારો, જે ગુણાયલને બહુ સારો
નથી વાંકે જરા કંઈ મારો, નણુદલ તમ વીર દુગારો,

રંઝ મહેલમાં હતી એકલી આવી અડપલું કરી ગયા,
 ચુંબન કરી ભરી અંક મીલાવી, મોહન મનહું હરી ગયા-નથી.
 વસંત જોખન પુલવાડીમાં ભુલો પડી ગયો ભમરો,
 લાલચ આપી તેં લલચાવ્યો, બંધુ મારો ડાહ્યો ડમરો—વશ
 શરમાળે મને શાન કરીને કંચુકાની કસ છોડી,
 હૃદય ધરાપર થન થન નાચ્યા લાજ શરમ સહિ તોડી—નથી.
 વદન ચન્દ્ર જખી રતી લખવે, બ્રહ્મકુટી કામણગારી,
 બંધુ મારો સરળ હૃદયનો કળા અજબ છે તારી—વશ.

માલતી માધવ—

નાનકડી નાજુક નાર, બહુ નાનકડી, બહુ નાનકડી
 મારા લાલ્લાની છું લાડકડી (૨) છું લાડકડી (૨)
 આંખ તણે લટકે પટકું છું લાલને—
 નાની થું મમજે એ વ્હાલાના વ્હાલને.

(હું બધુંએ સમજું છું)

જાણી જોળો ભરથાર, તું બહુ માથે ચડી (૩) નાનકડી.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી—

થું કહું કથની મારી રાજ, સું કહું કથની મારી,
 હું તો દૈવના ત્રાસે હારી રાજ.....થું કહું.
 પરખી પારીજાતિક મેં અર્પણ કીધું મન માંરું
 પતી તજી પરલોક સીધાવ્યા કરી જીવતર મમ ખાંરું રાજ—થું
 ચંદન કાળની ચિતા રચાવી, પતિ સહગમનની આશે,
 શૂન્ય દેહ મમ સ્વામી તણો પણ

હોડી ગયો આકાશે રાજ—થું કહું.

અરથું મેં સર્વસ્વ સ્વામીને પ્રેમની કંકની ધારી,

તજી જમત જન્મળ સર્વ હું પ્રીતે ભળું ત્રીપુરારી—રાજ શું કહું.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી—

રૂપે શું મન રાચોરે કાયાનો રંગ કાચોરે ભગવાન ભળે (૨)

હાડ માંસ ને રૂધિર ભરેલું, મઢયું વ્યામટે અંગ.

ગંદા દેહનો ગર્વ નકામો, કાયાનો રંગ પતંગ,

ભરસો નહી સાચોરે કાયાનો રંગ કાચોરે ભગવાન—(૨)

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી—

ચર્ધ પ્રેમવશ પાતળીયા, મારા મનના માલીક મળીયારે...થઈ

પ્રીતે કરો મુખવાસ સજનવા રાજ હૃદયના વાસી

પ્રેમદા પ્રીતજ્યોત પ્રકાશી, મારા મનના મનોરથ ફળીયારે—ચઈ

ભાગ્યવંત ક્યો ભગવતિ મુજને, જીવન સફળ થયું મારે

કરો શ્રીહરિ શુભ તમારે, મારા મનના માલિક મળીયારે—ચઈ.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી

માલીકના બાળક સહિ, માલીક સહિના શ્રી જગનાથ (૨)

કર્તા હર્તા સૃષ્ટિનો સહિ બાજી એને હાથ—

રણાનુબંધે આવી મળતું, બાળ્યું નવ કાષ્ઠનાથી બળતું.

જગત માત્ર તેને આધીન છે; અનાથના જે નાથ,

નહિ પીડ આ પોતા તણો, પોતાનું કંઈ નવ બળશું,

સહિએ શુભાશુભ કર્મને પોતા તણુંજ પ્રમાણવું—જગ. (૨)

રાજ જસવંતસિંહ—

કબાલી

અમર આત્મા અમારો છે. મરણ દરકાર શા માટે ?
 મરી જાણે જે જન્મીને જીવન દરકાર શા માટે ?
 જગતમાં પ્રાણી કંઈ મરતાં, મરીને જન્મતાં પાછાં,
 બધાં ઘટમાળામાં ફરતાં પછી તકરાર શા માટે ?
 સુક્યો જે લક્ષ જીવનનું ગયો તે જીંદગી હારી ?
 જીવ્યા તે ના જીવ્યો જગમાં, જીવનનો ભાર શા માટે ?

રાજ જસવંતસિંહ—

કબાલી.

અલણ હું છું નથી લક્ષ્મી ફકીરી હાથ મારો છે;
 ગરીબોનો પ્રભુ બેલી, મને તેનો સહારો છે.
 હું ધાયલ છું તમારા નયન બાણોથી તપાસી લ્યો.
 કે બાંધી પ્રેમના પાટા, હસી દીલબર હસાવી લ્યો
 ચહો જે ધર્મપત્ની તો ન છોડો ધર્મની રીતી,
 વિના સદ્ધર્મ છે મિથ્યા હૃદયનાં લગ્ન કે પ્રીતી.
 તમે તારક બન્યા છો તો, હવે તરણી તરી જાશે,
 કે હાલી નીકળો બન્યે, થવાનું જે હશે થાશે.

બલીરાજ—

આનંદ મંગળ ગાવો પરણાવી લેશું લ્હાવો
 મારી વેવાણ રસીલી જોડી શોભશે.
 નિરખી કન્યા કહેશે મુખ જોઈ તાકી રહેશે—મારી.
 વાહ ઠીક મળ્યું છે ટાણું, એક લુલું ને બીજું કાણું,
 મળી વેવાઈ ને વેવાણ, ફેરા ફેરવોને ઝટ—આનંદ

ફટાકિયા તમે જોશો, હોળીને દહાડે રોશો;
તેવી જન જોડી હું આવું, દુનિયામાં ડંકા વાગશે-આનંદ.
તડાકિયા કહું તમને, અતિ ઉમેદ મનમાં અમને,
વાળાં વગડાવું જો જો, ફરશુરામનો ફડાકો—આનંદ

રાજ જશવંતસિંહ—

લગન

મારા ભવની ભાવટ ભાગીરે, જોગીડા જુના.
લગની તુજ નામની ભાગીરે જોગીડા જુના.
વચ્ચેનો ભેદ ભર્યાં બેદુના હૈયા તુજ વિણ સુના
આ કામણુગારી નારીએ, શું કામણુ મુજને કીધું.
તન દધને મનકું લીધુંરે, પણ દુઃખ વિયોગનું દીધું
નીશદીન સાથ રહે સમજુના રે—જોગીડા જુના

વીણાવેલી—

કાયા કાચો કુંભ છે, જીવ મુસાફર પાસ,
તારો સાં લગી જાણજો જ્યાં લગી શ્વાસોશ્વાસ,
સદા સંસારમાં મુખ દુઃખ સરખાં માની લઇએ
રાખે જેવી રીતે રામા રંગે તેવી રીતે રહીએ—સદા.

સાખી—પીપળ પાન ખરંતા હસ્તી કુપલીઆં

મુજ વીતી તુજ વીતશે, ધીરી બાપુડીઆં
દશાના ઢંગ રૂતુના રંગ જેવા દેખી લઇએ—સદા.

સાખી—કદી મેલ્લો ને માળીયાં કે દીન છપ્પર ખાટ

કોઇ દીન એવો આવશે, ભુખ્યા ન મળશે ભાત—સદા.

ઉદયલાણુ—

મન માયાના કરનારાં જરી જોને તપાસી તારી કાયા,
પુછી જોને તું પાંડિત પુરાણારે, કેના અમર છે લેખ લખાણા

કાચી છે કાચા આ માટીની માયા છે માટીના ખેત્ર બનાયા.
 શાણા તો સમજી અલગ થયા, પણ બાલક બીચારા લપટાયા—જરી
 લાખોની પાંખો ગઠ છે પીખાઇ, જેની મુછપર લીંબુ ઠરાયા
 કાળના કોવાડેથી કાણ બચ્યું છે, બલે રંક હોય કે મહારાયા—જરી
 સંધ્યાના જેવા રંગ સોનેરી, વંધ્યાને લાડ લડાવ્યા,
 બોખન તન ધન તેવાં સમજવાં પાણીમાંના પડછાયા,—જરી

લીલાવતી—

અરજી સાંભળોતે સરકાર મુજને ગાંઠતી નથી ધરનાર
 અગીઆર વાગે ઉઘમાંથી ઉડી તરત તડકે જાય.
 દાતણ ક્યાં વિના મોઢરીને મુળા, ખોળામાં લઇને ખાય-અ.
 વાંકું ચુકું ખોલી વડવું ને રડવું, ધુઅડ રાંડને રોજ.
 ધરમાંથી ઘી ગોળ ચોરી ખાવાની ખોટી પડી છે ખોડ—અ.
 પાડા પાડોશીને ડોશી ડોસાથી, લડી ચુકી લાખવાર:
 પોતાના બાળકને નીચ બઝુડે મારે પણ મને માર-અ.
 રાખના ઢગલામાં ફેરા પડ્યા જેવું રાંડના મોઢાતું રૂપ;
 ભુત ભડકામણી ભારે કુભારજી, ભડકી મરંછુંરે ભુપ-અ.
 સુગરીના માળા સરખું છે માથું, વેંત વેંત લાંબા વાળ,
 ખણતાં બુવોના ટોકળા ખેરવે, પરસેવાની પડનાળ—અ.
 હોળી દીવાળીએ ન્હાવાનો નેમ છે, બડી ચતુર છે વહુ,
 અંગે ચોધરાળાને લુગડાંમાં લીખો, મારવાડ કેરી મઢિ-અ.

સતી અનમુયા—

ત્રિભુવન પતિ તારનારા જહાર કરો મા...રી,
 જહાર કરો મારી હરિ, થાઓ ચાલકા...રી—ત્રિભુવન૦

દીનદયાળ શરણે બાળ, કિંકરની લ્યો સંભાળ;
 પીડે છે પ્રાણીને પાપી દુષ્કાળ, પીવા મળે ન વારી—ત્રિભુવન.
 ભુલી ગઇ મમ દેહભાન, સ્વામીની સેવામાં લાગ્યું તાન;
 ક્યાંથી કરાવું હવે જળ પાન, પતિને સેવનારી—ત્રિભુવન.

સરસ્વતીચન્દ્ર—

પ્રિતી કરી શું તરછોડી પરદેશી.....હાં છોડી પરદેશી, (૨)—પ્રિતી.
 ડંશ દઇ અહો ભ્રમર કુમુદને હો છોડી પરદેશી હાં છોડી (૨)—પ્રિતી.
 પુરી પંખીણી પ્રેમ પીંજરમાં, આખર પાંખ મરોડી પરદેશી.
 હાં મરોડી પરદેશી.....મરોડી પરદેશી.....પ્રિતી.
 ત્યાગી કુમુદ વન, ભટકીઓ ભ્રમરા, આવ્યો અહીં શું ફરી દોડી
 ઉડીજા ઉડીજા પંખી મુસાફર રેન રહી છે હવે થોડી પરદેશી.
 હાં થોડી પરદેશી.....હાં થોડી પરદેશી.....પ્રિતી.

નરસિંહ મહેતો—

મોહન તારી માળા રે આઠે પહોર સુકું નહીં
 ડાના અંગે ડાળારે ચીતડેથી હું સુકું નહિ —મોહન
 જેમ પર્પેયો પીયુ પીયુ રટતો રાખી ટેક,
 સર સરિતાના જળ થકી પીયે ન ડીપું એક.
 તેમ જપું તુજ નામને વહાલા ધરી વિવેક;
 બીજા બધા આળારે તેની કને હુકું નહીં —મોહન

મતલબી દુનિયા

સખ મતલબજે યાર, જગતમેં સખ મતલબજે યાર,
 માતા પિતા બ્રાતા ભગિની સુતા એર નિજ નાર—જ.

સ્વજન કુટુંબ મિત્ર પ્રાણ પ્રિય દાસ દાસી પરિવાર
 રાજ પ્રજા ગરીબ તવંગ પંડિત ગર ગમાર—જ,
 ભોગી ભોગી અરૂ વૈરાગી ચેરા અરૂ શહુકાર,
 પતિવ્રતા અરૂ કુલટા નારી, વર્ણાશ્રમ શુભ ચાર;—જ.
 પશુપંખી જલ જંતુ કીક મૃદ; જીવ યોની અપાર,
 સ્વારથ બીન કોષ્ટ હરીકે પ્યારે, જીનકો હૃદય ઉદાર;
 નિસ્વારથ બીન કોષ્ટ હરીકે પ્યારે, જીનકો હૃદય ઉદાર;
 જિન દો પરકાર સદા પ્રિય. તિનપર મેં બલિદાર—જ,

પુત્ર—ભાગવતી સખાચો—

નવીન પ્રેમરસબીની મૃગનયની, ભાન તું ક્યાં ભૂલી આવી.
 શાણી સલુણી મદન મન મીણી, કોણે તને ભરમાવી બહેન બાનતું.
 સરવર તટપર જળકીડાએ સહજ સખી એતો આવી,
 ચંપક છાંયે ઉભી રહી, એને ભોગીએ ભરમાવી
 અરસપરસ અમ આંખ મળી મને લોચનીયે લલચાવી. બહેન.
 માર્ગે જતાં મળ્યો મધુકર નિકટ ગધ અણમણી
 મદભર રસિકા રસ લુટતાં, રસધેન મહીં ઘેગણી
 મનગમતાની મોજમજામાં, પુલવેલી વીખરાણી
 બહેન ? ભાન હું ત્યાં ભૂલી આવી.

નંદ—બત્રીસી—

કોમળ કાયા કાં કરમાવો, બાધ ભભૂતી ચોળી
 હવે ભભૂતી મુજને બહાલી, દેહ દહિ રગદોળી,
 પ્રીતગધ પ્યારા પ્રીતમની આશ ઉંડી આ અંતરની,
 રૂપરંગ દહિ રોળી—કોમળ.

સુંદર શરીરે શોભે બા, હીરાના હાર રૂપાળા;
 પ્રેમ દોરીએ અશ્રુપારલા, પરોવી પહેરે માળા.
 નાથ કૃપા વીણુ ગ્નેગણુ થાઉ નાથ નામની ધુન લગાવું;
 પહેરી કંથાઝોળી—કામળ.

સતી તોરલ

કુન્વાલી

જીવન દિન ચારનું ચટકું નકામો મોહ માયાનો.
 ઉડી જવું આદા અંતે કરીને ત્યાગ કાયાનો,
 ચતાં દરબારનો ડંકા રહે ના ગર્વ અંકનો,
 શુરાનો પણ સમય આવે સમાધિમાં સમાયાનો,
 ભુલે જ્ઞાતી છતાં જ્ઞાને ધરાવી ઢોંગ ડાહ્યાનો.

રાગ જશવંતસીંહ —ઉસ્તાદી—

મેરો પિયુ ગયો પરદેશ, કેસે મંચ સંવાર કીસે બતાઉ
 મંચ દેખે સુકી સખ દેશ, પર પિયુ પિતા નહીં પાઉ,
 સખ અંગકો રંગ ગયો મેરો, જાલમેં નિપટ ભયો,
 મેરો જોખન જાત વહયો, કિસ મેં કરમ વ્યથા સુનાઉ
 દેખકર સુની સેજ અકુલાઉ, હાલ બિના પિયા ચેન કહાંપાઉ
 મેરો પિયુ હુંદકર લાઉં નહિજીન જાનપાન મરજીઉ—

કર્મપ્રભાવ—

રાગ ગઝલ

રઘુજીન મંગ સીતા દરશન દીખા રહી હય,
 ક્યા બોલી બોલી શકેલ, નજરોમેં આ રહી હય—રઘુજીર.
 લછમનકે સાથ રામ જાતે હંચ કીસ મજસે,
 બચકી હુમ્મ હંચ સીતા જોજન ખીલા રહી હય—રઘુજીર.
 અય કૈયકેયી બચનકો, દશરથસેં ફેર લે તું
 તેરે ગુનોસે ગીતા બનવાસ જ રહી હય—રઘુજીર.

મહાભારત—

ડગમગ ડાલે તોરી નૈયારે નાવ પુરાની
 પુન્ય ગમાવા પાપ કમાયા સાયકો સજલે.
 મોહન બજલે પાર ઉતારે તોરી નૈયારે.
 ચલે ન સાથ મહેં યાહોંકી ગાયા યહ
 મહે કાલ વો હય જીસને કાલકો બી ખાયા હય
 ગધ જો આયે નહી ચેત સમય આયા હય
 ઉસકો બજલે જીસે વેદનેણી ગાયા હય...સાય.

રામ સંભાળ—

ભજન:—

કાયા કાચી ઘડી. આપણી કાયા કાચી ઘડી,
 પલકમાં જશે પડી, પાપણી પલમાં જશે પડી,
 જોતાં રૂપાણી કાંચન જેવી રતેહ ધરતે બહુ વિષ સેવી,
 તોયે જાયે જળી—આપણી.
 જો એથી ભગવાન ભગ્નજો, તો મુક્તિનું મંદિર થાએ
 નહીં તો કેદ કડી—આપણી.
 હાજર દાસ હજરો હોય, સહાય કરે નહીં આવી કાય;
 જાએ એકલડી—આપણી.

ભુલનો ભોગ—

વાગ્યાં હોય તે જાણે હો કામખાણુ વાગ્યાં હોય તે જાણે
 એકા લંગોટીયા શું પીછાણે—હો કામખાણુ વાગ્યાં હોય તે જાણે
 અલાઉદ્દીનને લાગ્યાં પૃથ્વીરાજને લાગ્યાં ઠંડા થયારે મસાણે.
 કરણધેલાને પાટણમાંહે વાગ્યાં મેં વાંચ્યું ઇતિહાસ પાને હો—કામ.
 વાંઢો આ લાલજી ફકડ વિલાસી, નયનોનાં બાણુ મારી જાણે,
 ભોળી કામ ભેંસખામ બડકી ઉડે ત્યાં, નાક ગસી નાખવું તે ટાણે
 હો. કામ.

ભુલનો ભોગ

પતિ સુખનો નહીં આ ભવે વારો,
અધમ આ આર્ય તણા સંસાર ખારો—પતિ
વહુ બિચારી કરે વૈતરાં, અપજશનો શીર ભારો,
સાસુ નણદી ખુબ સતાવે, હાય દુઃખી જન્મારો—અધમ.
સતિ વિરૂદ્ધ પતિ ઉશ્કેરી કરતો અધમાચારો,
દંપતિ સુખમાં ભેદ પડાશે, સહેવાં કष्ट હજારો—અધમ.

વીરાટ પર્વ—

કનકયા મોંસે ખેલો હોરી ના કીઠોરી.
ચન્દ્ર બદન નવ નટન ગ્વાલીની નયનોકી મતવારી,
લેલે હાથપર માર કુંકુમ કર બહીયાં ઝકજેરી,—કનૈયા.
અબીલ ગુલાલકે બદલ છાએ, ખેલત નંદ બીહોરી,
કુંવર કાન મોહે રંગે જો છીટકો, બીનત સુનરી મોરી—કનૈયા
સખસખીયાં મીલ બન બન આઠ શામલ કોઠ ગોરી,
અપને અપને મંદીરસે નીકલી સાથ નંદકીસોરી—કનૈયા.

કામક્ષતા—

મેં દુનીયાં સઘળી જોઇ, કોઇનું દીકું ન કોઇ
સ્વારથની જાળ પરોવાઇ, સગપણ સૌ નાખે ધોઇ
આજ હોય જહાસાં કાલે તેજ થાય વેરી,
અજબ સરખી એતો રીત પ્રીત ફેરી,
પોતાના સ્વારથ માટે અવરને નાખે નીચોઇ.

સતી અનસુયા—

મારે મંદીરે પધારો યોગીરાજ મહારાજ;
ભોજન કરાવું મન ભાવતાં.

ઘેબર ધારી જલેબી શીરો, સુખડી,
 મોતીચુર ને મેંસુર બાંગે ભુખડી,
 તળુ તદબીર કાચલી, વડી તમ કાજ—ભોજન૦
 નેહે નીપજવું શાકે ભાત ભાતનાં;
 રૂડાં રાહીતાં; ખનાવું જાત જાતનાં
 અતિ જુગતિથી પીરસું પ્રીતે ધરી બાજ—ભોજન૦

સુરદાસ—

દુનિયાં હે દાસ મેરી મેં હું રસીલી માયા
 ચિત્ત સંતકા ચુરાયા, જગકો બલા જતાયા
 નિર્લોભકું ભુલાયા, કષ્ટ ના લગાધ દેરી
 નૈનોંકા બાન મારી, કહાં છુપ ગયેયે પ્યારી,
 તારીફ કરે તુમારી નિર્લોભરામ લહેરી...દુનિયા૦

સરદારખા—

દશા કરે તે કોઇ ન કરશે, મુરખ કરે અભિમાન,
 પ્રાણી ખિચાઈ તુચ્છ મગતર, કાળ કયા અણુજાણુ
 હું પદમાં મરડાઈ મરે પણ ધાર્યું કરે ભગવાન—દશા૦
 નિરધનીયા પળમાં ધનવંતા ધની થયા લાચાર
 સદા સુખી કે સદા દુઃખી નહિ કોઇ જગમાં રહેનાર,
 કુંપળ હસ્તી પાન ખરંતાં, તે પણ છે ખરનાર,
 સત્ય ટેક ખાતર જે સહેશે; આકૃત અપરમપાર,
 નામ અમર રાખે તે જુગ જુગ જન્મ્યું તેજ જનાર.
 નાહક અકીન છોડે નીજ જન, સાત સાલ કરનાર.

તૈયાર છે ! સંસારપયોગી ગ્રંથ તૈયાર છે !

પ્રત્યે ગૃહાસ્થાશ્રમી અર્થાત સંસારી નરનારીએ
— નિત્ય અભ્યાસ કરવા લાયક ગ્રંથ —

સંસાર શિક્ષક.

યુવાવસ્થાથી શરૂ કરી સંતાન ઉત્પન્ન થાય ત્યાં સુધીની સમગ્રી
હકીકત વિસ્તારથી પતિ પત્નીના સંવાદ રૂપે આ ગ્રંથમાં
લખેલી છે. બાળકો ન જન્મતાં હોય એવાં માળાપો આ
પુસ્તકમાં લખ્યા પ્રમાણે વર્તે તો જાતે નીરોગી રહેવા
ઉપરાંત નિરોગી સુંદર, અને દીર્ઘાયુષી સંતાનો મેળવી શકશે.

આ પુસ્તક જીવાની જાળવી રાખવા ઇચ્છનાર
પ્રત્યે નરનારીએ વાંચવું જોઈએ.

સુંદર છપાઈ, એન્ડ્રીક કાગળ, સંખ્યાખંડ
ચિત્રો એ ગ્રંથનું આકર્ષણ છે.

પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૨૫૦

મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦

— મળવાનું ઉકાળું —

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ

રીઝીરોડ, બાલાહનુમાન, અમદાવાદ.

આજના અંકનો વધારો.

તમારા વહાલાં બચ્ચાંઓ માટે નીરાસ ન થાઓ!
—વૈદ ડાક્ટરો તેમજ હકીમોની ગરજ સારનાર—

વરાધની હબી ૩. ૧,

Capillary Bronchites.

ગૃહસ્થો તથા ગરીબોને અત્યંત લાભ આપનાર

અનુભવસીદ્ધ આ વરાધની હબીમાંથી બાળકોને દર ચાર
છ દિવસે મગના જેટલી દવા ચમચી ધાવણ કે ચમચી
પાણી સાથે ઓગાળી પાવાથી બાળકને કોઇ પણ પ્રકારનું
દરદ થવા દેતી નથી, તેમજ કોઇ જાતનો વ્યાધી રતવા, તાવ,
ઉધરસ, ઝાડો, મરડો. પેટનું, ચડવું, ઉઠાંટીક, સસણી, વરાધ
આંચકી (તાણુ) વગેરે કોઇ પણ જાતનું દરદ થયું હોય તો
દિવસમાં એક વખત મગના દાણા જેટલી દવા બે—ત્રણ દિવસ
પાવાથી બાળકનું દરદ એકદમ નાશ્વર કરે છે. એક હબી એક
બાળકને એક વરસ સુધી ચાલે છે. વળી સદરદુ દવાના
સેવનથી તેની માતાએ બાધેલો બોરાક તે બાળકને નહતો
નથી. તેમ બાળકને નીરોગી ને તન્દુરસ્તી બક્ષે છે. દરેક,
અદસ્થ કુટુંબમાં રાખવા લાયક આ હબી વૈદ તેમજ ડાક્ટરની
ગરજ સારે છે. જરૂરી એકજ વખત આ હબીની દવા
બાળકને પાવો અને સુખી થાવો ડઝનના રૂ. ૧૦).

તા. ક.—આ દવા છેલ્લા ૨૦ વરસથી વપરાશમાં હોવા
છતાં એક પણ બાળકને આરામ નથી થયો એવી ફરીઆદ
આવી નથી. તમે પણ ખાત્રી કરો.

વૈદ જગન્નાથ જી. દ્વિવેદી, આયુર્વેદીક ફાર્મસી, નડીઆદ.

જવરવનાશક ટીકડી

ફક્ત છ ટીકડીથી આરામ FEVER TABLATS.

આ ટીકડી શરદીના, આંતરીઆ, મેલેરીઆ, જીર્ણજ્વર, વિષમ જ્વર, સન્નિપાતજ્વર, ત્રીદોષજ્વર તથા પ્લેગ અને ઇન્ફલ્યુએન્ઝા જેવા મહાન જીવલેણ તાવને માત્ર છ ટીકડીથીજ હટાવે છે તેમજ અશક્તિ મટાડી જરૂરામિ પ્રદીપ્ત કરી દરત સાફ લાવી શરીરને તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

તેમજ મેલેરીઆની સીઝનમાં વર્ષા તથા શરદ ઋતુમાં એકાન્તરે એક એક ટીકડી સવારમાં આ અગર પાણી સાથે લેનારને મેલેરીઆદિ તાવની દહેશત રહેતી નથી. તથા કોઈ પણ ઋતુના તાવને માટે અકસીર છે.

આ ટીકડી તાવ હોય અગર ના હોય તે: પણ ગમે તે સમયમાં લઈ શકાય છે કી. ટીકડીઓ ૧૦૦ ની શીશીનો રૂપીઓ ૧૥.

વાપરવાની રીત—મોટા માણસે દિવસમાં ત્રણ વખત સવાર બપોર અને સાંજ એકએક ટીકડી પાણી અગર દૂધ સાથે લેવી માસ ૬થી એક વરસ સુધીના બાળકને ત્રણ વખત થઈ એક ટીકડી આપવી એક વરસથી પાંચ વરસ સુધીનાને ત્રણ વખત થઈ બે ટીકડી આપવી.

ઇન્ફલ્યુએન્ઝા પ્લેગ અને ટુંટીઆના તાવમાં બોમ્બે પ્રેસીડન્સીના ઘણા ડી. લો બોર્ડો તથા તાલુકા લોકલબોર્ડો તથા મ્યુનિસીપાલેટીઓ તરફથી આ ટીકડી હજારો ગરીબોને બહેનવા માટે ખરીદાય છે અને તેની અસરનાં સરદીફીક્ટ અમને મળતાં જાય છે.

વૈદ જગન્નાથ જી. દિવેદી આયુર્વેદીક ફાર્મસી નડિઆદ

ડાઈએરીયા પીલ્સ DIARRHOEA PILLS

(ઝાડા મરડાની ઝાળી)

સંત્રહણી (ગળતી) માટે અકસીર દવા

ઝોખે પાણી વીકારથી લાગુ પડેલાં દરદ. ઝાડા અતીસાર સંત્રહણી (ગળતી), જુનો મરડો, લોહી, ઝાડો, આમ, આંતરડાં તથા હોઝરીનાં દરદોથી રીઆતાં દરદીઓને યકૃત (લીવર) નળઅંત્ર વાયુ, ચુંક, આદરો, વાસતુ અડવું, અશક્તી મટાડી પાચન ક્રીયા વધારી શરીરમાં તાકાત લાવે છે. વાપરી ખાત્રી કરો

કાંમત શીશી એકનો રૂ. ૧૫૦, પો. જુદું.

વાપરવાની રીત— સવાર અપોર સાંજ એક ઝાળી લેવી

૧ છોકરાને અડધી ઝાળી પાણી દુધ અગર છાસ સાથે

૨ તા. ક. આ દરદીએ લલકો ખોરાક છાસ અગર દુધ સાથે લેવાથી

૩ ગમે તેવા સંત્રહણી અસાધ્ય હોય તો પણ મટાડી છે. તે ઝાડા

૪ તથા મેરડાને એકજ દિવસમાં નાબુદ કરે છે.

એસેન્ઝોલ

મોટા મોટા ડાકતરો વેરો અને હકીમો દવા કરતાં છતાં નહિ મટેલાં ગમે તેવા જુનાં ખરજવાને અમારે એસેન્ઝોલ એકજ અડવાડીઆમાં જડ સુળથી નાબુદ કરે છે, ખરજવા માટે એસેન્ઝોલ એ એકજ ઉપાય છે. વાપરવાથી ખાત્રી થસે સવાર સાંજ બે વખત આંખની ઉપર લઘ ચોપડવું, જરા વસવું ને બીજે દિવસે સવારમાં ઘોષ સાફ કરી ચોપડવું ચોપડવા પછી આંગળી ઘોષ સાફ કરવી કાંમત શીશી ૧નો ૧-૮-૦ પોસ્ટેજ જુદું.

તા. ક. કોવારો તથા ખસ દાદર તો માત્ર જલદીથી નાબુદ કરેછે

૫૬ જગન્નાથ ૭ દિવેદી આયુર્વેદીક શર્મસી નડીઆદ

અવન પ્રાશ અવલેહ (જવન)

સ્વાદીષ્ટ ચાટણ તેમજ નીર્ભયપણે વાપરી શકાય છે. બાળક સ્ત્રીઓ તથા પુરુષો સર્વેને. જવનનું સેવન કરનારને નિરોગી બનાવે છે. શરીરમાં નિરોગીપણાનાં તત્ત્વો વધારી લોહી તથા વીર્ય વધારી નબળાઈ, પાનકું, ખાંસી, ક્ષય, અને છાતીનો દુખાવો અને છાતી તથા ફેફસાના દરદો સુધારી અમ્લપીન સુધારી વધ્યાદોષ નપુંબકત્વ તથા ઘાતુ વિકારનાં દરદો મટાડવામાં આ કેસરી જવન સર્વોત્તમ હોવાનો દાવો કરે છે. કી. રતલ ૧ ના રૂ. ૩. પેસ્ટેજ જુદું.

વાપરવાની રીત—બાળકને ૦૧ ભાર. તેથી મોટા બાળકને ૩. ૦૧ ભાર મોટા માણસને ૩, ૧ થી ૩. ૨ ભાર સુધી સવારમાં એક વખત જવન સાથે ૦૧ શેર દુધ પાવુ ને નાના બાળકને રૂચી પ્રમાણે દુધ પીવે તો પાવુ કંઈ હરકત નથી.

કર્ણીક તેલ. [કામના દરેક રોગ ઉપર]

કાનની બહેરાસ કાનનો સોજો, કાનનું પાકવું, (વહેવું) રસી નીકળવી, શુળ, સણુકા મારવા કાનની અંદર ફેફસી થવી કે કાનમાંથી પર, લોહી, કે પાણી નીકળવું વગેરે દરેક કાનના રોગ માટે અકસીર તેલ છે, સવાર સાંજ કાનમાં બે બે ટીપાં પાડવાં કીમત શીશી એકનો રૂ. ૧-૦-૦

વેદ જગન્નાથ જી. દિવેદી આર્યુદીક શર્મસી નડિઆદ.

જવહર જીભાખ

લાવની શરવાતમાંજ આ ગોળીની અસરથી પેટ સાફ થઈ જાય છે અને તાવ દલકા પાડે છે આ ગોળી તખળા માણસોને અને બાળકોને પણ સુખરૂપ આપી શકાય છે. તેમજ યુક આંકઠી વગેરે કોઈ પણ દરદ થયા સીનાય પેટમાંથી પુરતો ખુલાસો થઈ જાય છે અને બીજી જે જે સ્થિતિમાં જીવાળ લેવાની જરૂર જણાય ત્યાં આ ગોળી ઘણી ઉપયોગી છે તેમ પેટમાંથી કૃમી વગેરે સાર થઈ જાય છે. શીશીની કી ૧-૦-૦

કફ પીલ્સ (ખદીરાદિ ગુરીકા) COUGH PILLS

ઉધરસ, સસણી, ઉઠાટીઆની ઉધરસ, સળેખમ તથા છાતીના બીજા દરદોમાં અને સાદ બેસી ગયો હોય ત્યારે આ ગોળી દિવસમાં ત્રણ ચાર વખત એક એક ગોળી મોંમાં રાખવાથી રસ ચૂસવાથી (ગળવાથી) એકદમ આરામ થઈ જાય છે. તેમજ દમ શ્વાસ ક્ષયની ઉધરસ પણ આ ગોળીના સેવનથી નાખુદ થઈ જાય છે રવાદીષ્ટ તથા રચી કરનાર અને સુખની દુર્ગંધી ર કરનાર છે શીશીનો રા. ૧-૦-૦ પો. જીડુ,

લીવર પીલ્સ.

યકૃત લીવર (ખરોલ) જીર્ણ જવર અશક્તી શરીરની ફીકાશ પાનકુ રોગ શ્વાસનુ ચડવું વગેરે આ લીવર પીલ્સ થોડા સમયમાં મટાડી શક્તી લાવે છે

શરીરના સોજા પેટ તથા પેટાનુ દરદ ખરોલ લીવર હોજરીનો સોજો તથા દુખાવો એકદમ મટાડે છે તે શરીરમાં શક્તી લાવી લાલચોર બનાવે છે કીમત શીશી ૧નો ર. ૧-૦-૦

વાપરવાની રિત—બાળકને સવાર ખપોર સાંજ અડધી અડધી ગોળીને મોટા માણસને દીવસમાં ત્રણ થી છ ગોળી આપી શકાય છે.

વેદ જગન્નાથ જી. દિવેદી આયુર્વેદીક ફાર્મસી નડિઆદ

પ્રદર વિનાશક (સ્રીઓ માટે શકિતની દવા)

સદેહ પ્રદર. લોહીવા. ગર્ભાશયનો સોજો. દુખાવો; જતુનું સાફ ન આવું. અનિયમિત આવું. ગર્ભ ન રહેવો સુવારોગ ખાંસી, હાથ પગે ઘુંચારો, પિશાબમાં કળતર, (જવર તથા પગના તળીયામાં થતી જળતર), દાહ, રતવા, માથાનો અને કમ્બરનો દુખાવો, શરીરે શીકાશ તથા બેચેની વગેરે દેહો માટે ઘણીજ અકસીર દવા છે. તેમજ કસુવાવડ થતી મટાડી ગર્ભાશય સુધારી વંધ્યત્વ દૂર કરે છે. તેમજ સંત્રહણી અતિસાર મટાડી દસ્ત સાફ લાવે છે પણ બુદ્ધિ, કાન્તિ તથા શરીરની સુંદરતા વધારનાર આ દવા જેવી બીજી એકે દવા નથી. વાપરવાની રીત-સવાર સાંજ ચોખાના ધોવણમાં એકએક ગોળી ભેવી કીમત ડબ્બી ૧ ગોળી ૩૨ ના ૩ ૧)

ખુની હર્ષ અને દુઝતા મસાનો મલમ

વાદકાપ, આગ અગન કે જળતર કે બીજી કોઇપણ ગ્નેપમદારી સિવાય માત્ર આ હર્ષનો મલમ ચોપડવાથી જડમુળથી નાબુદ કરે છે મલમ જરા આંગળી પર લઈ હર્ષ ઉપર દિવસમાં બેત્રણ વખત ચોપડવો તથા જરા જરા ઘસવો જેથી હર્ષ તદ્દન ચીંથરા જેવા થઈ નાબુદ થશે, કીં. ડબ્બી ૧ નો ૩ ૧-૮-૦

કંઈપણ ઇન્ન વગર લગરો દરદીઓને આરામ થાય છે.

પેદ જગન્નાથ જી લીવેદી આયુર્વેદીક ક્ષાર્મસી, નડિઆદ.

ક્ષયહર સિરપસ્ટંભીના)

આ સીરપ નામ પ્રમાણે ગુણ બતાવે છે આ સરખત શાસ્ત્રીય રીતે વનસ્પતિથીજ બનાવેલો છે લાંબા વખતનો હાડ જવર, વિષમ જવર, હાથ, પગ ખરડો, ખભાનું કળતર તથા હાથપગની બળતરા, શ્વાસ. ક્ષય, દમ ધાતુ ક્ષય, ફેફસાંનો ક્ષય, લોહીનું કફમાં આવવું છાતીની મુઝવણ, ગભરામણ તથા દુખાવો, સળેખમ કફનું વારંવાર પડવું તથા થુંકવું અગર કફની જગ્યાએ શીશુવાળો અગળ પાળો કફ આવવો વગેરે ક્ષયહર સીરપનું સેવન કરવાથીજ આરામ થવા માંડે છે વાપરવાની રીત-દિવસમાં ત્રણ વખત પાંચ પાંચ ટીપાં દૂધમાં નાખી પીવી પરંજમાં તેલ, મરચુ, ખટાશ બંધ કરી દૂધ અને ભાત ખાઈ આ સીરપનું સેવન કરનારને ગેરન્ટીથી ખાત્રીપૂર્વક ઉપલાં દરદો મટે છે. શીશી ૧ નો ૧-૧૦-૦

૧ શુદ્ધ કસ્તુરી, કેસર, ખરાસ. ચંદ્રોદય, રસસીંદુર, અમ્મર સાચા મોતી વગેરે ઉત્તમ ઔષધો વ્યાજખી ભાવથી ખાત્રીલાયક મળશે
૨ તેલો લીમડાની લીમ્બોળીનું તેલ, માલકાંકણીનું તેલ, સુખડનું તેલ, અળસીનું તેલ, છાલ મોગરીનું તેલ, ખદામનું તેલ, વગેરે દરેક બતનાં શુદ્ધ તેલો વ્યાજખી ભાવથી મળશે

૩ દ્રાક્ષાસવ, કુમારીઆસવ લોહાસવ, કુટખરીષ્ટ વગેરે આસવો તથા અરીષ્ટો વ્યાજખી ભાવથી મોકલવામાં આવશે.

૪ વાસાસવ, ચ્યવન પ્રાશ અવલેહ, અભયામલકી વગેરે અવલેહો ચુર્ણો, ગોળીઓ વગેરે દવાઓ પણ મળશે.

વેદ જગન્નાથ ૭. દિવેદી આયુર્વેદીક શર્પસી નડિઆદ.

પ્રમેહ માટે ચંદ્ર પ્રભા ગોળી

આ ચંદ્ર પ્રભાના સેવનથી દરેક જાતના પ્રમેહ લાંબા વખતના જીના પ્રમેહ, ચાંદી વગેરે-તે જડમૂળથી નાબુદ કરે છે, તોલા ૧ ના રૂ. ૧-૦-૦ સવાર સાંજ એક એક ગોળી ગળો, ગોખર તથા આમળાં (રસાયણ ચુર્ણ) તો. ૧ને સાંજે સવારે તોલા ૫) પાણીમાં પલાળી મુકવું આ ગોળી ઉપર તે પલાળેલું પાણી ગોળી મધ તો ૦૫ નાખી પીવું જરૂરથી જીનામાં જીનો પ્રમેહ ખાત્રીથી મટી જશે

રસાયન ચુર્ણ:—ગળો, ગોખર આમળાં સરખા ભાગે લઈ ખાંડી વજ્રગાળ કરવું.

ધાતુ સંજીવન TONIC PILLS

આ ગોળી લેવાથી ગમે તે કારણથી યુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે; પુરુષાતન કાયમ ગળે છે તેમજ વીર્ય વિકારનાં તમામ વ્યાધિઓને મટાડે છે અને વીર્યને ઘટ્ટ બનાવી ખરૂં પુરુષાતન આપે છે. ખરી મરદાઇ આપનાર અને ફિક્કા પડી ગયેલ લોહીમાં ઉપયોગી તત્વો ઉમેરી શરીરને લાલચોળ બનાવનાર આ ગોળી વારરવાની અમારી ખાસ લલામણુ છે. પરંતુની જરૂર નથી

વાપરવાની રીત—સવાર સાંજ એકેક ગોળી કકડા કરી પાણી અગર દુધ સાથે લેવી; પરંતુ ખટાશ તેલ બંધ કરનારને એકજ શીશીથી પુરેપુરો લાભ મળે છે.

કીંમત ૬ખી ૧ ગોળી ડરના રૂ. ૧-૦-૦ પેકીંગ પોસ્ટેજ જુદું

વૈદ જગન્નાથ જી. દિ. આયુર્વેદીક કાર્મસી નડીઆદ

તૈયાર છે ! સંસારોપયોગી અન્થ તૈયાર છે !

પ્રત્યેક ગૃહસ્થાશ્રમી અર્થાત સંસારી નરનારીએ
— નિત્ય અભ્યાસ કરવા લાયક અન્થ —

➤ સંસાર શિક્ષક. ➤

બુવાવસ્થાથી શરૂ કરી સંતાન ઉત્પન્ન થાય ત્યાં સુધીની સઘળી
હકીકત વિસ્તારથી પતિ પત્નીના સંવાદ રૂપે આ અન્થમાં
લખેલી છે. આગકો ન જીવતાં રોવ એવાં માળાપો આ
પુસ્તકમાં લખ્યા પ્રમાણે વને તો બને નીરોગી રહેવા
ઉપરાંત નીરોગી સુંદર, અને દીર્ઘાયુષી સંતાનો મેળવી શકશે.

આ પુસ્તક બુવાની જાળવી રાખવા ઇચ્છનાર
∴ પ્રત્યેક નરનારીએ વાંચવું જોઈએ. ∴

સુંદર છંપાઈ, એન્ટીક કાગળ. સંખ્યાબંધ
ચિત્રો એ અન્થનું આકર્ષણ છે.

૧૬ સપ્તા લગભગ રૂ. ૫૦

મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦

મળવાનું હેઠાણું:-

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ
રીચીરોડ, બાલાહનુમાન, અમદાવાદ.

